د فتوی گانو تور بازار

د تصوف تر پوښښ لاندي‌شرك

د ښځو د حجاب، غږ او تعلیم په اړه

د غلطو فتوی گانو تصحیح

حکمتیار

د فتوی ګانو تور بازار

د تصوف تر پوښښ لاندي شرك

د ښځو د حجاب، غږ او تعلیم په اړه

د غلطو فتوی ګانو تصحیح

د شرك او خرافاتو جارچیانو ته لارښوونه

له الله ووېرېږئ
د ساده زړو دنیا او آخرت مه تباه کوئ

خدایه! خپل ښکلی دین د غرضي مفتیانو له شر وژغوره!

حکمتیار

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ كَفَى وَ سَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى و بعد:

په دې وروستيو کې د مېرمنو د حجاب، غړ او په ټولني کې د دوی مقام او حيثيت په اړه د ناسمو فتوی ګانو، د اسلامي نظام په ارتباط د غلطو اظهاراتو او ادعاء ګانو، د ذکر په نامه خندوونکو غونډو، مذهبي او صوفيانه نڅاوو، غورځو پرځو، د شيخ په پښو کې رغړېدا او لاس پښې ئې ښکول،... او دې ته ورته کرکجنو صحنو شاهد يو چې نه يوازې د قرآن او سنت خلاف دي بلکي د اسلام سپينه لمن داغجنه کوي او د جاهليت د دور خرافاتو ته وده ورکوي. دا د هر صادق او زړه سواند داعي او د اسلام له حريم دفاع کوونکي مؤمن دنده ده چې د شرك او خرافاتو په وړاندي ودرېږي او مخه ئې ونيسي. هغو مخلصو علماءو او دعوتګرانو ته له الله تعالی بشپړ اجر او مزيد توفيق غواړو چې خپل مسئوليت اداء کوي، په جرأت او زړه ورتيا سره د دين او توحيد له حريم دفاع کوي.

غواړو په دې مختصري ليکني سره د دې ناخوالو څو بدمرغه موارد وڅېړو:

۱. آيا دا ادعاء سمه او د منلو وړ ده چې د ښځو ټول بدن عورت دئ، پټول ئې فرض او واجب او څرګندول ئې حرام؟ نامحرم ته د هغې غږ اورېدل ناروا او حرام دي؟ په دې اړه قرآن څه وايي او رسول الله صلی الله عليه و سلم څه ويلي او صحابه وو څه کړي؟

۲. آيا په جومات، خانقا، د ذکر په نامه حلقو او محافلو کې چيغې، ها هو، بدمستي، نڅا، د شيخ او پير پښو کې رغړېدا، لاس پښې ئې ښکولول او په غاړه کې ئې د لوټونو هارونه ځړول، له سينې د پزي له لاري د هو او ها غږ په ډله ييزه توګه ايستل... جائز دي؟

٣. آیا په خیر القرون کې له لمانځه پرته د ډله ییز جهري ذکر کومه بېلګه او مثال لیدل شوی؟

٤. آیا له الله تعالی پرته بل چا ته؛ له لرې او په غیاب کې ئې؛ د مرستې غږ کول او په دعاء کې د هغه نوم اخیستل؛ او داسې انګېرل چې هغه مې غږ اوري او حاجتونه مې تر سره کولی شي؛ جائز دي؟ که دې ته جائز وایو نو د دې مکررې ژمنې معنی به څه وي چې هره ورځ د لمانځه په هر رکعت کې له الله تعالی سره په دې صیغه کلکه او پرېکنده ژمنه او تعهد کوو او وایو: (إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ: یوازې ستا عبادت کوو او یوازې له تا مرسته غواړو؟)

٥. آیا دا خبره رښتیا ده چې یوه پیر د خپل مرید د ژغورنې لپاره له ډېر لرې واټن؛ هغه زمری د اوداسه په کوزې وویشتلو چې پر مرید ئې برید کولو؛ زمری ئې تېښتې ته اړ کړ او خپل مرید ئې وژغورلو؟! آیا په بشري تاریخ او د کوم پیغمبر په امت کې د دا رنګ پېښې کومه بېلګه او مثال ثبت شوی؟ آیا په قرآن، د روایاتو کتابونو او د اسلام په تاریخ کې د دې لپاره کوم شاهد او مثال موندلی شو؟

٦. که د دې ادعاء لپاره نه په قرآن کې کوم شاهد مومو او نه په روایاتو کې؛ نو ولې نن یو څوك د وعظ پر مسند ناست خلکو ته وایي: فلان له غیب خبر وو، له لرې او په غیاب کې ئې د خپلو مریدانو لاس نیوی او مرسته کوله او له ستونزو به ئې ژغورل؛ یو مرید ئې په یوې بېدیا کې روان وو، ناڅاپې د زمري تر برید لاندې راغی، په لوړ غږ ئې چیغه کړه چې پیره راورسېږه!! په همدې سره یوه کوزه راغله، پر زمري ولګېده، زمری وتښتېدو او دی له برید وژغورل شو، د ماتې کوزې څو کودرې ئې واخیستل او د پیر په لورې ئې خپل سفر ته دوام ورکړ؛ هغه مهال چې ده پیر ته د مرستې چیغه کړې وه، هغه د همدغې کوزې په اوبو اودس کولو، د هغه چیغه ئې اورېدلې او زمری ئې په همدغې کوزې ویشتلی، هلته ولاړ بل مرید ورته کتل، پوښتنه ئې کړې چې کوزه دې ولې لرې غوځاره کړه؟ ورته وئې ویل: فلانې مرید مې مرسته وغوښته، هغه زمری مې پرې وویشتو چې پر ده ئې برید کولو! څه وخت وروسته همغه مسافر مرید راورسېد؛ په لاس کې ئې د کوزې کودرې، ترې

وئې پوښتل: دا څه دي؟ وئې ویل: دا د هغې کوزې کودري دي چې ناڅاپې راغله پر زمري ولګېده، ماته شوه، زمري وتښتېدو او زه وژغورل شوم!! موږ ته ووایئ چې په دین او دیني لارښوونو کې د داسې قصو حیثیت او اعتبار څه دئ؟ دروغ، خرافات، شرك که رښتیا؟ آیا په قرآن او د رسول الله په حدیث کې د داسې قصو لپاره کوم شاهد او بېلګه موندلی شو؟ که د قرآن په لسګونو آیتونو کې ویل شوي چې په زمکه او آسمان کې له الله تعالی پرته بل هیڅوك په غیب نه پوهېږي؛ نو د دغو غلطو او جعلي قصو په اړه به څه وایو چې د قرآني لارښوونو خلاف دي؟ او له غرضي او مرضي مبلغینو سره به ئې څه کوو؟ آیا د آدم علیه السلام په أولاد کې کوم انسان ته داسې علم ورکړی شوی چې په مرسته ئې کولی شي د مکان او زمان له دېوالونو او حجابو آخوا او له کومې وسیلې پرته؛ څه وګوري او څه واوري او له لرې واېن د بل مرسته وکړي؟ آیا د الله تعالی په ټولو انبیاءو کې داسې کوم پیغمبر تېر شوی چې په غیب د پوهېدا دعوی ئې کړې وي، له چا سره ئې دا راز مرسته کړې وي او ویلي ئې وي چې له ځان او بل د ضرر او خطر دفع کولو او منفعت جلبولو واك او توان لرم؟ ولې مو په دې پنځه لسیزې اوږده جنګ کې؛ چې لمبې ئې کلي کلي ته ورسېدې؛ یو شیخ، پیر، ملنګ او تعویذګر مو ونه لیدو چې د دښمن کومه پوسته ئې په دم او تعویذ فتحه کړې وي یا ئې کوم ټانګ او هلیکوپټر د کوزې او ډبرې په وار تخریب کړې وي؟ قرآن خو موږ ته وایي: د دښمن مقابلې ته وسلې برابرې کړئ، دومره چې دښمن پرې ووېروې، باید تر دښمن مو هم جنګي توان زیات او قوي وي او هم مو جنګیالي پیاوړي او آزمویلي. داؤد علیه السلام په یوې سترې جګړې کې د دښمن فوځ سالار ووژلو او له همدې امله لومړی د بني اسرائیلو سالار ترې جوړ شو او بیا ئې د رسالت شرف او افتخار په برخه شو، زغرې به ئې جوړولې او د غشو ماهر ویشتونکی وو او رسول الله صلی الله علیه و سلم زغرې اغوستې، د هر جنګ قیادت به ئې په خپله کولو او د جنګیالیو ټولې به ئې په مورچلو کې ځای پر ځای کول. همغسې چې فرمایي:

وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ ٱلْمُؤْمِنِينَ مَقَٰعِدَ لِلْقِتَالِ ۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾ آل عمران

او کله چي په سباوون کي د خپلي کورنۍ له غړو ووتې؛ په داسي حال کي چي مؤمنان دي د جنگ لپاره په مورچلو کي ځای پر ځای کول؛ او الله ښه پوه اورېدونکی دئ.

دلته د احد جنگ ته اشاره شوې؛ په دې جنگ کي پیغمبر علیه السلام په خپله د مجاهدینو لارښوونه کوله، هر چا ته ئې خپله مورچل او وظیفه سپارله؛ قریشیان له درې زره فوځ سره پر مدینې منورې د برید لپاره راخوځېدلي وو، غوښتل ئې د بدر د تاریخي ماتي غچ واخلي، پوره تیاری ئې نیولی وو، شمېر او وسائل ئې هومره وو چي مخامخ پر مدینې منورې د برید او د هغې د فتح کولو لپاره ئې کافي گڼل، د مدینې په لوري د لښکر له خوځېدو سره سم پیغمبر علیه السلام ته د خپلو خواخوږو او پلویانو له لوري اطلاع ورسېده، له خپلو یارانو سره ئې مشوره وکړه، د صحابه وو د اکثرو مشرانو رأیه دا وه چي د مدینې له منځ دفاع وکړي، د پیغمبر علیه السلام خپله رأیه هم دا وه، له جنگي لحاظه هم دا تر دې غوره وه چي له مدینې بهر د دښمن مقابله وشي، د مدینې له منځ دفاعي جنگ هم د دې لپاره مفید وو چي دښمن ته کوڅه په کوڅه او کور په کور جنگ کول گران وو او هم له دې لحاظه چي د مدینې ټولو اوسېدونکو به ناچار د دفاع لپاره په جنگ کي برخه اخیسته، یهودانو، مشرکینو او منافقینو هم، مسلمانانو د قریشو مقابلې ته تر زرو کسانو زیات فوځ نه شو ایستلی او دا د دښمن د شمېر په پرتله ډېر کم وو، هر یوه به د دریو کسانو مقابله کوله، خو د مدینې له منځه د دفاع په صورت کي دا کمی پوره کېدو. خو د مدینې ځینو ځوانانو په دې ټینگار کاوو چي له مدینې بهر د دښمن مقابله کوو. د دوی ټینگار ته په پام سره په مجلس کي فیصله وشوه چي د دښمن مخي ته وروځو. پیغمبر علیه السلام د جُمعې د ورځې په لمانځه کي ډېره جامع او مؤثره وینا وکړه او مسلمانان ئې د دښمن مقابلې ته ترغیب کړل. که څه هم هغه ځوانان د پیغمبر علیه السلام د رأیي په مقابل کي په خپلي رأیي له ټینگار نادم شوو، راغلل او وئې ویل: یا رسول الله! موږ له خپلي رأیي منصرف یو، که دي خوښه وي دا فیصله بدله کړه، خو پیغمبر علیه السلام دا مناسبه ونه گڼله چي له اعلان وروسته او په داسي وخت کي دا فیصله بدله کړي چي

په خپله ئې هم ذره اغوستې وه او نور هم تیار او د تلو په حالت کې وو.

د مؤمنانو مرشدین خو داسې مجاهد پیغمبران دي؛ لکه داؤد علیه السلام، موسی علیه السلام او محمد علیه السلام؛ یو د خپل لاس له عصاء سره د فرعون مقابلې ته تللی، بل تنکی ځوان وو چې رمه ئې پېوله او له خپلې مچلوغزې سره د جالوت د ستر فوځ خلاف په داسې حال کې د جنګ ډګر ته ولاړ چې ورونو ئې د ده له بېولو ډډه وکړه او دی په پټه ولاړ او د دښمن د مجهز لښکر سالار ئې ووژلو؛ او محمد علیه السلام په داسې حال کې د مکې په شرك ځپلې ټولنې کې دعوت پیل کړ چې له قرآن پرته ئې هیڅ څه نه درلودل؛ نه د خپل قوم او ټبر حمایت، نه فوځ، نه بهرنی ملاتړ او نه مال او دولت؛ خو نه یوازې په ۲۳ کلونو کې ئې مکه او ټول حجاز فتح کړ بلکې تر نیمې پېړۍ کمې مودې کې ئې د داسې ستر امت بنسټ کېښود او د ده په لاس روزل شویو صحابه وو دومره ستره امپراطوري جوړه کړه چې په تاریخ کې ئې نظیر نه وو لیدل شوی؛ له هسپانیا او مراکش تر ملیزیا، اندونیزیا، د چین ترکستان، د اروپا بلغاریا او سلواکیا، د افریقا تر سودان پورې غځېدلې وه؛ د ده په لاس روزل شوی نسل لا ژوندی وو چې دا ستر هېواد جوړ شو. قرآن وایي چې د هر پیغمبر هر امتي باید همداسې وي؛ پر پیغمبر د ایمان معنی او تقاضی همدا ده؛ د ذکر په غونډو کې نڅاګرو! تاسو ولې ځان ته داسې مرشد او پیر غوره کوئ چې په جهاد باور نه لري؛ په خپل ټول عمر کې ئې نه د کفر او کافرانو او د ظلم او ظالمانو مقابله کړې، نه ئې یوه ورځ په سنګر کې تېره کړې؛ نه ئې د هیڅ یرغلګر خلاف وسله کارولې او نه د وسلې په استعمال پوهېږي؛ نه ئې په خپله جهاد کړی او نه ئې مریدانو ته د جهاد سپارښتنه کړې؛ مریدان ئې له ده د اوداسه په کوزې د زمریانو شړل غواړي!! خو دی د همدې غولېدلي غریب مرید شکرانې او قلنګ ته طمع لري؛ د دښمن له وېرې د فلسطین د سرلوړو مجاهدینو د مېړانې او سرښندونو او د صهیونستانو د وحشت او ظلمونو یادونه هم نه شي کولی؛ د ذکر په نامه خو د سینې زور له پوزې ایستی شي خو د یوه مظلوم مسلمان لپاره یوه لنډه دعاء هم د ده له خولې نه وځي. د دوی په مسلك او مذهب کې نه قرآن ته اعتناء شته، نه د رسول الله صلی الله علیه و سلم سنت ته، نه علم او عقل ته او نه د الله تعالی په لار کې هجرت، جهاد او شهادت ته، دوی خپل جاهل

مريد ته وايي: په لمانځه، ذکر او دعاء کې هم د الله تعالی پر ځای د پير او مرشد خيال او تصوير په ذهن کې ساته!!

خو د صادقو مؤمنانو مرشد او پيشوا؛ رسول الله صلی الله عليه و سلم داسي وو چي له هغو سره به ئې مقاطعه اعلانوله او خبري او رابطه به ئې ورسره قطع کوله چي له عذر پرته به ئې په کومي غزاء کې شرکت ونه کړ؛ او خپل هر امتي ته ئې وينا او سپارښتنه دا وه: که الله تعالی پرته مه له طمع لره او مه ويره؛ راشئ دي حديث ته لږ ځير شئ:

عَن ابن عباس قَال: كُنْتُ خَلْفَ النبِيّ يَوْماً، فَقَالَ: يَا غُلاَمُ، إِنِّي أُعَلِّمُكَ كِلِمَاتٍ: إِحْفَظِ الله يَحْفَظْكَ، إِحْفَظِ الله تَجِدْهُ تجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ الله، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بالله، وَاعْلَمْ أَنَّ الأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلاّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ الله لَكَ، وَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلاّ بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ الله عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الأَقْلاَمُ وَجَفَّتِ الصُّحُف. رواه الترمذی، شعب الايمان، مسند احمد

له ابن عباس رضی الله عنهما روايت دئ چي وايي: يوه ورځ د رسول الله صلی الله عليه وسلم شا ته سپور وم، راته وئې ويل: اې ځوانه! څو خبري درښيم: د الله تعالی د حقوقو حفاظت وکړه، چي الله ستا ساتنه وکړي، که د الله د حقوقو ساتنه وکړې؛ خپلي مخي ته به ئې ومومې، که څه دي غوښتل نو له الله ئې غواړه، که مرسته دي غوښتله نو له الله ئې غواړه، په دې پوه شه چي که د نړۍ ټول خلك راغونډ شي او وغواړي تا ته څه ګټه ورسوي، نو يوازي هومره ګټه دررسولی شي چي الله درته ليکلي او که ټول په دې راغونډ شي چي تا ته کوم تاوان ورسوي نو يوازي هومره تاوان دررسولی شي چي الله درته ليکلي، قلمونه پورته شوي او صحيفی وچي شوې؛ (يعنی د مقدراتو کتاب وچ شوی، نور نه څه په کې زياتيږي او نه څه ترې کميږي او هغه قلم چي د انسان برخه ليك ئې ليکو پورته کړی شوی او له ليکلو ودرېدلی.

د دې ځرګندو لارښوونو سره سره؛ د دغو مبلغينو هدف څه دئ چي خلك په دروغجنو او مسخره خبرو غولوي او ورته وايي: د فلاني شيخ او پير

لمن ونیسه او په پښو کې ئې ورغړه چې دنیا دې ښېرازه او حاجتونه دې تر سره شي، له هر مشکل دې وژغوري او په سختي ورځ کې دې له لرې چیغه واوري او د اودس په کوزې زمري درنه دفع کړي!! دا په داسي حال کې چې همدا پیر او شیخ به د همدې خوار او غولېدلي مرید جیب ته سترګي وي؛ مرفه او مجلل طفیلي ژوند به ئې د همدغو خوارکیو د خیراتونو او صدقو له برکته وي.

پر دغو مسائلو تر تفصیلي بحث او دغو پوښتنو ته تر ځواب وړاندي څو عرائض لرم:

- فتوی خپل آداب او احکام لري؛ چې هم مفتي پرې مکلف دئ او هم ئې اورېدونکی او لوستونکی. یوازي هغه څوك د فتوی صادرولو حق لري چې هم په قرآن او حدیث پوه وي او هم د ائمه او فقهاءو له آراءو خبر وي؛ له علمي پلوه هغي کچې ته رسېدلی وي چې د فتوی ورکولو وړتیا او ظرفیت ولري؛ او د فتوی اورېدونکی او لوستونکی مکلف دئ یوازي په هغه صورت کې د چا فتوی او ادعاء ومني او بل ته ئې وواییي چې د قرآن په تله ئې سمه موندلې وي؛ له دې پرته ئې منل او بل ته ویل هم جرم او ګناه ده، هم د قرآني لارښونو خلاف عمل دئ او هم د رسول الله صلی الله علیه و سلم د ارشاداتو خلاف؛ قرآن فرمایي:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ ۚ إِنَّ ٱلسَّمْعَ وَٱلْبَصَرَ وَٱلْفُؤَادَ كُلُّ أُو۟لَـٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْـُٔولًا ﴿٣٦﴾ الإسراء

او په هغه څه پسې مه ځه چې پرې نه پوهېږې، دا ځکه چې غوږ، سترګي او زړه داسي دي چې د هر یوه پوښتنه کېږي.

په دې مبارك آیت کې یوه ستره او ځلانده الهي لارښوونه زموږ په وړاندي ځلېږي: الله تعالی موږ ته لارښوونه کړې چې له غور او دقت پرته هیڅ خبره ونه منو، د غوږ دړه د هري خبري اورېدو ته داسي پرانیستې پرېنږدو چې د زړه تل ته مو لار ومومي؛ پرته له دې چې زموږ عقل ئې وڅېړي او د صحت او سموالی پرېکړه ئې وکړي. یوازي هغه مهال باید یوې خبري ته په خپل زړه کې ځای ورکړو چې پرې پوه شوي یو، که د کوم شي په اړه څه اورو نو هغه

مهال ئې ومنو چې یا ئې په خپلو سترګو وګورو او یا زموږ عقل او زړه ګواهي ورکړي چې دا خبره رښتیا ده. الله تعالی موږ ته غوږونه، سترګې او زړه د دې لپاره راکړي چې د سم او ناسم په پېژندو کې ترې استفاده وکړو، د قیامت په ورځ پوښتل کېږو چې دا د معرفت او پېژندو استعدادونه مو څنګه کارولي، مهمل او بې استفادې مو پرېښي وو او که مو سمه استفاده ترې کړې وه. الله تعالی به پوښتنه کوي چې ولې مو غلطې خبرې ته غوږ کښېښود، له تحقیق پرته مو ومنله، عمل مو پرې وکړ او بل ته مو وکړه. هغه خبره ومنه چې په حقانیت ئې پوه شوی یې، له تحقیق وروسته په یوې خبرې باور کوه، په پټو سترګو په هرې خبرې پسې مه درومه.

رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمایي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ. صحیح ابن حبان

له أبو هریره روایت دئ چې رسول الله صلی الله علیه و سلم وفرمایل: مؤمن انسان ته دا ګناه کافي ده چې هر څه ئې اورېدلي (بل ته ئې) ووایي.

همدا مطلب په نورو روایاتو کې له عمر رضي الله عنه، زوی ئې عبد الله عمر، عبد الله بن مسعود رضي الله عنهم او نورو صحابه رضي الله عنهم هم راغلی:

عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: «بِحَسْبِ الْمُؤْمِنِ الْكَذِبُ أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ» المعجم الكبير للطبراني

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ» مسلم

قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ: «بِحَسْبِ الْمَرْءِ مِنَ الْكَذِبِ أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ» مسلم

- مفتي او د فتوی اورېدونکی باید په دې پوه وي چې د حلال او حرام پولې الله تعالی ټاکلې دي؛ بل هیچا ته ئې دا حق او صلاحیت نه دئ ورکړی

چې د حلال او حرام په اړه په خپل سر حکم او پرېکړه وکړي؛ حرام فقط هغه دئ چې الله تعالی حرام کړي او د وحي له لاري ئې خپل رسول ته ښودلي. قرآن فرمايي:

قُلِ ٱللَّهُ أَعۡلَمُ بِمَا لَبِثُواْۖ لَهُۥ غَيۡبُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ أَبۡصِرۡ بِهِۦ وَأَسۡمِعۡۚ مَا لَهُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِيّٖ وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا ﴿٢٦﴾ الكهف

ووايه: الله په هغي (مودې) ښه پوه دئ چې (أصحاب کهف هلته) پاته شول، د آسمانونو او زمکي د غيبو (علم) له ده سره دئ، ښه ليدونکی ئې او ښه اورېدونکی، نه له ده پرته دوی ته کوم ولي (ملاتړی) شته او نه ئې په خپل حکم (حاکميت او حکميت) کې څوك شريك کړی.

دلته الله تعالی د هغو وګړو ادعاء رد کړې چې ويل ئې أصحاب کهف ۳۰۰ يا ۳۰۹ کاله په ځمځي کې ويده پاته شوي؛ رسول الله صلی الله عليه و سلم ته فرمايي: ووايه: الله په هغي مودې ښه پوه دئ چې هلته پاته شول، هغه الله چې د آسمانونو او زمکي د غيبو علم فقط له ده سره دئ، د هر څه ښه ليدونکی دئ او د هر غږ ښه اورېدونکی. يعني تاسو د داسي څه په اړه قضاوت او حکم کوئ چې ستاسو له سترګو پټ دي، نه مو هغوی په خپلو سترګو ليدلي او نه مو د هغوی غږ اورېدلی، نو ستاسو ادعاء، حکم او قضاوت به د اصحاب کهف په اړه څه ارزښت ولري؟!

د اصحاب کهف په ارتباط د دوی ډول ډول تبليغاتو ځانګړې موخه او منشأ درلوده، هغوی ئې په الوهيت او ربوبيت کې له الله تعالی سره شريك کړي وو، د دوی د قبر خوا ته ئې معبد جوړ کړی وو، په درشل کې ئې دعاءګاني کولې او مرستي ئې ترې غوښتې؛ حال دا چې له الله تعالی پرته نه کوم ولي او ملاتړی شته او نه الله تعالی په خپل حاکميت او د عالم په ساتني او پالني کې څوك له ځان سره شريك کړی.

- څوك چې فتوی ورکوي بايد دا وېره او اندېښنه ورسره وي چې په خپلي فتوی سره داسي څه ونه وايي چې هم د قرآني لارښوونو خلاف وي او هم د سنت؛ هم ئې د الله تعالی په اړه افتراء کړې وي او هم ئې د الله د دين په اړه دروغ ويلي وي؛ د فتوی ورکولو په مهال بايد دا آيت په پام کې ولري:

وَلَا تَقُولُواْ لِمَا تَصِفُ أَلۡسِنَتُكُمُ ٱلۡكَذِبَ هَٰذَا حَلَٰلٞ وَهَٰذَا حَرَامٞ لِّتَفۡتَرُواْ عَلَى ٱللَّهِ ٱلۡكَذِبَۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَفۡتَرُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلۡكَذِبَ لَا يُفۡلِحُونَ ﴿١١٦﴾ مَتَٰعٞ قَلِيلٞ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ﴿١١٧﴾ النحل

او د هغه څه په اړه دروغ مه وایئ چي ستاسو ژبي ئې څرنګوالی بیانوي؛ چي دا حلال دئ او دا حرام دئ؛ چي په دې توګه پر الله په درواغو له ځانه افتراء وکړئ؛ یقیناً هغه چي پر الله دروغجنه افتراء کوي فلاح (بریا) نشي موندلی. (حاصل ئې) یوه قلیله متاع ده او دوی ته دردناك عذاب دئ.

یعني د حلال او حرام په اړه دروغجني او له خپل ځان جوړي شوې فتوی‌ګاني مه ورکوئ، له دې ډډه وکړئ چي په خپل سر او په دروغو ووایئ: دا حلال دئ او دا حرام دئ. دا د الله تعالی په شأن کي افتراء ده. هغه څوك به هیڅکله بریالی نشي او د الله تعالی له عذاب به ونه ژغورل شي چي پر الله تعالی دروغجنه افتراء کوي. د دې افتراء پایله به ئې له دې پرته بل څه نه وي چي یوه قلیله متاع ئې په برخه شي، یا یو نس خوراك، یا د خپلي دروغجني فتوی کومه ذلیله اجوره، د کوم حاکم او واکمن له لوري کوم شاباسی، کومه چپنه، کومه پګړۍ؛ او په پای کي د الله تعالی له لوري دردناك عذاب.

باید د قرآن د دې آیتونو مصداق نه شئ چي د اهل کتاب د مذهبي مشرانو په اړه فرمایي:

وَإِنَّ مِنۡهُمۡ لَفَرِيقٗا يَلۡوُۥنَ أَلۡسِنَتَهُم بِٱلۡكِتَٰبِ لِتَحۡسَبُوهُ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمَا هُوَ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنۡ عِندِ ٱللَّهِ وَمَا هُوَ مِنۡ عِندِ ٱللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلۡكَذِبَ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ ﴿٧٨﴾ آل عمران

او د دوی یوه ډله داسي ده چي په خپلي لیکني او کتاب خپلي ژبي داسي اړوي چي ته هغه د الله د کتاب یوه برخه وبولې؛ په داسي حال کي چي هغه د الله د کتاب برخه نه ده، دوی وایي: دا خبري ټولي د الله له لوري دي؛ په داسي حال کي چي د الله له خوا نه دي، په الله پوري دروغ تړي سره له دې

چې ښه پوهېږي.

ګورئ چې د اهل کتاب د مذهبي مشرانو دا مکاره او ټګماره ډله خپلې لیکنې او خپلې خبرې د الله تعالی کتاب ته منسوبوي، خپل غلط او مغرضانه تفسیرونو او تعبیرونو ته الهي تعبیر وایي، دوی دا غلطي قصداً او په لوی لاس کوي، ښه پوهېږي چې دا خبرې نه د الله تعالی په کتاب کې شته او نه د الهي کتاب معنی هغه ده چې دوی ئې وایي. په دې آیت پسې له ذکر شوو نورو آیتونو دا په ډاګه معلومېږي چې په دې رنځ اخته کسان یا هغه دین پلوري دي چې له دین دکان جوړول او ناوړه ګټه ترې اخیستل ورته په میراث رسېدلي او یا هغه واکمنان دي چې له دین د خپل زعامت او واکمنۍ د اثبات لپاره وسیله جوړوي او دین د خلکو د غلامۍ آله ګرځوي او یا هغه دي چې غواړي پیغمبرانو علیهم السلام او دیني مشرانو ته د انتساب له لارې امتیازات لاسته راوړي، همدا کسان دي چې ځیني شخصیتونه د الوهیت تر مقام لوړ بیایي، د الله شریکان ترې جوړوي، د علم غیب خاوند او د عالم په امورو کې د تصرف واك او حق ورته ثابتوي، له دوی مرسته غوښتل او پر دوی توسل لازمي ګڼي او ادعاء کوي چې یوازې د دوی له لارې د الله تعالی دربار ته لار موندل ممکن دي!! دوی دا ادعاءګانې له دغو درنو شخصیتونو سره د محبت او هغوی ته د درناوي له امله نه کوي، بلکې له دې ئې هدف خپلې ګټې وي، غواړي په همدې سره خپل مقام اوچت کړي، ځکه دوی ځان د دغو شخصیتونو د مادي او معنوي مقام وارث او خلیفه ګڼي، هر کرامت چې د هغوی لپاره ثابت کړي ګټه ئې دوی ته ورګرځي، له همدې د امتیازاتو د لاسته راوړلو وسیله جوړوي؛ قرآن په دې اړه فرمایي:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلۡأَحۡبَارِ وَٱلرُّهۡبَانِ لَيَأۡكُلُونَ أَمۡوَٰلَ ٱلنَّاسِ بِٱلۡبَٰطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۗ وَٱلَّذِينَ يَكۡنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلۡفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ﴿٣٤﴾ التوبة

اې مؤمنانو! د احبار (ملایانو) او رهبان (پیرانو) ډېری د خلکو مالونه په ناحقه خوري او د الله له لارې مخنیوی کوي او هغه چې سره او سپین زر ذخیره کوي او د الله په لار کې ئې نه مصرفوي نو د دردناك عذاب زېری

ورکړه.

د دې مبارك آيت په ترڅ کې الله تعالی موږ ته د اهل کتاب ټګمار علماء او دوکه مار پيران معرفي کوي او فرمايي:

- د دوی ډېری د خلکو مالونه په ناحقه خوري.
- د الله له لارې مخنيوی کوي.

يعني له دين ئې ځان ته دکان جوړ کړی، خلك غولوي او شکرانې ترې اخلي، د پيسو په مقابل کې فتوی ګانې پلوري، د حکامو په خدمت کې وي، د هغوی د تخت او تاج د بقاء دعاء کوي چې څه زهر او زقوم په خوله کې ورواچوي، د سود خورو په ګټه سودي معاملات روا ګڼي، د دې لپاره چې سود خورو هغوی ته کومه چپنه او پګړۍ او غوړه مړۍ ورکړې وي.

دغو ټګمارانو به په دې توګه حرام مال تر لاسه کاوو: رشوت، سود، د الله په نامه څه تر لاسه کول او په خپله ئې خوړل، د ګناهونو د بخښلو، جنت ته د ننوتو او له دوزخ د ژغورل کېدو اسناد پلورل، د حکامو لپاره فتوی ګانې ورکول، په فال، تعويذ، کوډو او دم شکرانې او نذرانې تر لاسه کول. قرآن د همدې لپاره د دوی په اړه فرمايي:

وَتَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يُسَٰرِعُونَ فِى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ وَأَكْلِهِمُ ٱلسُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٦٢﴾ لَوْلَا يَنْهَىٰهُمُ ٱلرَّبَّٰنِيُّونَ وَٱلْأَحْبَارُ عَن قَوْلِهِمُ ٱلْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ ٱلسُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا۟ يَصْنَعُونَ ﴿٦٣﴾ المائدة

او ډېری به ئې وګورې چې په ګناه، تېري او د حرامو په خوړلو کې تلوار کوي، څومره بد دئ هغه څه چې دوی ئې کوي. ولې ئې خدای پالونکي او علماء د ګناه له وينا او د حرامو له خوړلو نه منع کوي؟! ډېر بد دئ هغه څه چې دوی ئې کوي.

په ٦٢ آيت کې د ايمان منافي درې ستر ستر کارونه په ګوته شوي:

- په ګناه کې تلوار.
- د بل پر حق تېري او تجاوز کې تلوار.
- د حرامو په خوړلو کې تلوار.

له دغو بدو کړو وړو سره سره به الله تعالی څنګه د دوی د ایمان دعوی قبلوي؟

د دوی د علماءو او مشائخو حالت هم داسي دئ چي نه خلك له بدي او غلطي وينا منع کوي او نه د حرامو له خوړلو، د چا په ښه او بد کار نه لري، له بدو حساسيت په کي مړ شوی او له وضعيت سره ئې روغه جوړه کړې، د حکامو په خدمت کي دي، په يوه مفسد او ګنهګار قوم کي هغه څوك د منلي عالم او پير په نامه شهرت مومي چي د عام ولس په خبر وي، د دوی د خوښي خبري کوي، نه د غلطي وينا مخالفت کوي او نه سمي او حق وينا ته خلك رابلي، له حکامو سره ئې لاس يو کړی وي، د کومي ټولني علماء او مشائخ چي داسي وي، حکام او عام ولس به ئې څنګه وي؟

که تاريخ ته رجوع وکړو نو په څرګنده توګه به وګورو چي د الله تعالی حق دين؛ يا ظالمو واکمنانو تباه کړی، يا دين پلورونکو بدو علماءو او يا دوکه مارو پيرانو؛ او دا همغه څه دي چي عبدالله بن مبارك رحمه الله په خپلې ښکلې وينا کي ويلي: و هل افسد الدين الا الملوك و احبار سوء و رهبانها؟: آيا دين له پاچايانو، بدو علماءو او پيرانو پرته بل چا تباه او خراب کړی؟.

هر کله چي د الله دين د ټګمارو مذهبي مشرانو او دوکه مارو پيرانو په لاس کي پرېوتی، له دين ئې دام او دکان جوړ کړی، خلك ئې پرې غولولي او خپل جيبونه ئې پرې ډك کړي، په دين کي ئې داسي لاسوهني کړې چي خلك دوی د خدای استازي وګڼي او په خپلو مالونو کي د الله تعالی برخه دوی ته وسپاري؛ زکات، عشر او صدقات د بې وزلو، فقيرانو او مسکينانو په ځای دوی ته ورکړي، الله تعالی هغه مهال نوی کتاب له نوي پيغمبر سره رالېږلی چي دغو ټګمارانو د الله مخکينی دين تحريف کړی او دوی په دې توانېدلي چي له دين د خلکو د تحميق او ناوړه ګټي تر لاسه کولو وسيله جوړه کړي، د پيغمبر د لېږلو وجه ئې دا ښودلې چي هم الهي دين او هم د الله مظلوم بندګان د ټګمارانو له منګولو وژغوري، د دوی له خوا جوړ شوي خرافات او په دين پورې تړل شوي تورونه له منځه يوسي، د خلکو پر اوږو په ناحقه ايښودل شوي درانه بارونه کوز کړي او د همدې مکارو او دروغجنو له خوا د خلکو په لاس پښو کي اچول شوي زنځيرونه مات کړي، د الله تعالی او خلکو

تر منځ جوړ شوي هغه حجابونه او خنډونه نسکور کړي چي خلك له خپل رب لري کوي او د دغو ټگمارانو پښو ته ئې غورځوي، خلکو ته دا وښيي چي دا د دېن دروغجن او مکار ټيکه داران، د بندگانو او الله تر منځ واسطه نه دي، الله تعالی ته د رسېدو لاره له دوی نه ده تېره شوې، هر بنده کولی شي له خپل رب سره مخامخ او له واسطې پرته؛ او چا ته له شکرانې او نذرانې ورکولو پرته راز او نياز وکړي او دا ورته په ډاگه کړي چي خدای د ټولو رب دئ، هر چېري د هر چا دعاء او فرياد اوري، هر بنده ته د غاړی تر رگ ورنږدې دئ، هغه ته د رسېدو لپاره هيڅ وسيلې او واسطې ته اړتيا نشته، هيڅوك د هغه له اجازې او امر پرته د هيچا شفاعت نه شي کولی، چا ته چي الله تعالی د زيان اراده کړې وي هيڅوك خير نشي وررسولی او چا ته چي ئې خير غوښتی وي هيڅوك ضرر نشي وررسولی. او ټولو ته اعلانوي چي خدای ته رجوع وکړئ، يوازي د ده عبادت وکړئ او يوازي له ده مرسته وغواړئ.

بايبل په دين او الهي کتاب کي د (احبار) او (رهبان) په ناولو لاسونو د تحريف څرگنده بېلگه ده، محرف بايبل د زمکو او باغونو لومړی حاصل او د څارويو لومړي بچيان د خدای حق گڼي؛ خو دا نه وايي چي دا به د خدای په نامه د ده بې وزلو او نادارو بندگانو ته ورکوئ او د الله تعالی په لار کي به ئې مصرفوئ، بلکي دا د معبد د مجاور حق او برخه گڼي. د بايبل له دغي برخي په ډاگه معلومېږي چي دا کتاب د هغه چا له لوري تحريف شوی چي له دين ئې دام جوړ کړی او جاهل عوام پرې غولوي، هر هغه دين او مذهب چي يوه مفت خوره ډله رامنځ ته کوي، د خلکو د قربانيو په اړه ئې د خدای ځای ناستې گڼي او عوامو ته وايي: د خدای برخه دغي مذهبي ډلي ته وسپارئ؛ دا يو غولوونکی دين او مذهب دئ، دا همغه مذهب دئ چي ټول پيغمبران عليهم السلام ئې مقابلې ته لېږل شوي، دا همغه دين دئ چي تر ټولو د مخه؛ د الهي دين په وړاندي لومړنی او تر ټولو ستر او بد خنډ دئ او د حق دين مقابله کوي.

په دې مبارك آيت کي يو بل ظريف ټکی هم زموږ مخي ته ځلېږي او هغه دا چي احبار، رهبان او د سرو سپينو زرو کنز کوونکي ئې يو ځای ياد کړي او ټولو ته ئې په گډه د دردناك عذاب زيری ورکړی. حقيقت دا دئ چي

په هري ظلم ځپلې او جهل وهلې ټولني کې مخکيني دوه د وروستني دربېم په خدمت کې وي او دا درې واړه د ظالمو واکمنانو د ښي او کيڼ لاس مرستيالان او مدافعان وي، يو ورته فتوی ورکوي، بل ورته دعاء کوي او دربېم د هغو پيسو يوه برخه ورکوي چې د عام ولس د شکولو او غارت کولو له لارې ئې تر لاسه کوي.

• يو مهال د فتوی ګانو بازار ډېر سوړ وو؛ په ځانګړې توګه د سياست، حکومت، نظام او مهمو او حساسو اجتماعي قضاياوو په اړه؛ د هغو شمېر ډېر لږ وو چې د واکمنو د غير إسلامي سياستونو او ناروا تصرفاتو په اړه ئې د څه ويلو او فتوی ورکولو جسارت کولو؛ منبر د واکمنو او پاچايانو په خدمت کې وو؛ په هري خطبې کې به د پاچا د تخت او تاج د بقاء او دوام دعاء ګاني کېدلې؛ پيرانو، پاچايانو او حضرتانو به پادشاه د اعلی حضرت، ملِکه د عليا حضرت، شهزادګان د والا حضرت په نامه ستايل، د هغوی لاسونه به ئې ښکولول؛ او خپلو مريدانو ته به ئې ويل: هغه سترګي چې د اعلی حضرت د ليدلو سعادت ئې په برخه شي د دوزخ اور پرې حرام شي!!

د شاهي کورنۍ يو مستبد او د ډېرو سترو سترو شخصيتونو قاتل پاڅېدو او د مسکو په وينا او د کمونستانو په ملګرتيا ئې په يوې سپيني کودتا سره شاهي نظام نسکور کړ او د زوړ شاهي نظام پر ځای ئې داسي جمهوري نظام اعلان کړ چې د کابينې اکثر مؤثر غړي ئې کمونستان او په روسيې کې روزل شوي ملحدين ول؛ خو متأسفانه له هيڅ منبر د دې پېښي او بدلون د مخالفت غږ اوچت نه شو؛ بر عکس په خطبو کې د پاچا ځای د کودتا مشر ته ورکړی شو!!

په همدې پېښي سره مخکينی کاذب او له مطلقه واکمنۍ او استبداد زېږېدلی امنيت چې د هدېرې سکوت او امن ته ورته وو؛ له منځه ولاړ او د کودتاګانو، بهرنيو تېريو، اشغال، نيابتي جګړو او په وړاندې ئې د جهاد لړۍ پيل شوه؛ کمونستانو لومړی د شوروي اشغال ته لار آواره کړه او د شوروي ځواکونو د لومړۍ کرښي کرايي جنګيالي ترې جوړ شول؛ بيا چې د شوروي نيمګړی جنګ أمريکا او ناټو ته په ميراث ورسېد؛ د دوی لپاره ئې همغه څه کول چې د مخکينيو بادارانو لپاره ئې کول.

اوس او د امریکایي ځواکونو له وتلو وروسته؛ أفغان ولس په مجموع کې او هغه مجاهدین چې د إسلامي نظام جوړولو لپاره ئې تر نیمي پېړۍ زیاته اوږده مبارزه کړې؛ کور کور د آزادۍ لپاره قربانیاني ورکړې؛ له دې ستړي او تاریخي آزمویني سره مخامخ دي چې یو واقعي إسلامي نظام او خپلواك، سر لوړی، پر خپلو پښو ولاړ متحد او مترقي افغانستان به څنګه جوړوي؛ داسي چې د ژوند په ټولو برخو کې اسلام حاکم وي، هم په کورنۍ کې، هم په جومات کې، هم په دولتي اداراتو کې او هم په بازار او مارکیټ کې؛ او اقتدار د داسي صالح، امین او اهل کسانو په لاس کې وي چې له الله تعالی وېرېږي، اسلام ته ژمن وي او پر خپل ولس ترحم او زړه سوی لري، د زعیم په ټاکلو او له یوه بل ته د اقتدارپه انتقال کې نه وینه توی شي، نه وسله وکارول شي او نه د بهرنیو ځواکونو د متو په زور ځوك قدرت ته د رسېدلو هڅه وکړي؛ نظام مو قانونمن وي او د شوری پر إسلامي اصل ولاړ وي؛ درنه او داسي صلاحیتمنه إسلامي شوری ولرو چې د ټولو مهمو قضایاوو په اړه د پرېکړو وروستۍ مرجع وي؛ ټول ملت په واقعي معنی تمثیل کړي، فرد فرد، لوی او ووړ، امیر او مأمور، وزیر او سفیر، حاکم او محکوم، مدعي او مدعی علیه ئې پرېکړو ته منقاد وي، داسي إسلامي أساسي قانون ولرو چې د افرادو، ملت، حکومت او واکمنو حقوق، وجائب، صلاحیتونه، مسئولیتونه، د عزل او نصب أسباب او مراجع مشخص کړي، د داخلي او خارجي سیاستونو، دوست او دښمن په اړه أساسي کرښي ترسیم کړي، په ټول ملت پوري مربوط ارزښتونه، امانتونه او شتمني؛ او په دې ارزښتونو او امانتونو کې د ملت په خوښه او رضایت د تصرف څرنګوالی او قواعد توضیح کړي، د ټولو قوانینو او مقرراتو اصلي او نهائي مرجع او منشأ او د تصامیمو او پرېکړو اړوند مراجع او ادارې بیان کړي؛ که دا د حقوقي قضایاوو په اړه وي او که د مذهبي او شرعي امورو په اړه؛ داسي درنه او معتبره دار الإفتاء ولرو چې له منلو، په قرآن او حدیث پوه، متقي او معروفو علماءو جوړه شوې وي، هر غړی ئې د دعوت او جهاد ځلانده سابقه او خلفیه ولري؛ چې وکولی شو له همدې لاري د هغو فتنو او خپلسریو مخنیوی وکړو چې د غلطو فتوی ګانو تور او تود بازار ئې رامنځته کوي. ځوك جهل او خرافات خپروي، ځوك د مریدانو پیدا کولو لپاره؛ ځان

او خپل پیر ته داسي دروغجن کرامات ثابتوي چي نه پیغمبرانو درلودل او نه صحابه وو، چا ته په غیب پوهېدا او په الله تعالی پوري مختص صفات او أمور منسوبوي، شرك او خرافاتو ته بلنه ورکوي، د ذکر داسي حلقې جوړوي چي په هغې کي بد مستي، ګډا او نڅا، غورځي پرځي، د پیر او شیخ لاس پښې ښکلول، په غاړي کي ئې له لوټونو جوړ هارونه اچول، د هو هو چیغي وهل، د قرآن او حدیث خلاف ادعاء ګاني، له خبټي خوټېدلي فتوی ګاني؛ ټول هغه څه چي د جاهلیت په دور کي روان وو؛ الله تعالی خپل پیغمبر ولېږو او د هغه په لاس لارښود قرآن چي د شرك، فساد او ظلم ټغر ټول کړي، شرك ځپلې تیاره نړۍ د توحید په رڼا روښانه کړي، انسان د انسان له بندګي او غلامي وژغوري او د شرافت او کرامت هغه لوړ مقام ته ئې ورسوي چي له الله تعالی پرته ئې نه بل ته سر ټیټ وي او نه د احتیاج لاس اوږد؛ د الله تعالی په وړاندي ئې د هري ورځي مکرر شعار او ژمنه دا وي:

إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ۝٥

یوازي ستا عبادت کوو او یوازي له تا مرسته غواړو.

د هغي ورځي د رارسېدو په هیله.

بسم اللّٰه الرحمٰن الرحيم

د مېرمنو د شرعي حجاب او غږ په اړه د ناسمو فتوى ګانو تصحيح

په دې وروستيو کې له فردي او دولتي آدرسونو دا فتواوي واورېدل شوې چې د مېرمنو ټول بدن؛ د مخ، لاس او پښو په شمول؛ د عوراتو ضمن کې راځي، له نامحرم ئې پټول فرض دي او حتى نا محرم نارينه ته د مېرمنو غږ اورېدل هم حرام دي؛ او دا په داسي حال کې چې ښاغلي مفتيان د دې شاذ ادعاء په تأييد کې نه يوازي هيڅ دليل نه لري؛ نه له قرآن او حديث او نه د ائمه او فقهاءو له آراء او اقوالو؛ بلکې ادعاء ئې هم د قرآن د صريح او څرګندو آيتونو خلاف ده، هم د رسول الله صلى الله عليه و سلم د مکررو او موثقو ارشاداتو، د صحابه وو د عملي سلوك او د ټولو مذاهبو د امامانو او فقهاءو د رأى خلاف. په ټول إسلامي امت کې؛ په تېرو ١٤ نيمو پېړيو کې د هغو شمېر ډېر لږ دئ چې د مېرمنو مخ، لاسونه تر بندونو او پښې تر بېډيو پوري په عوراتو کې شامل ګڼي او د هغو شمېر خو له نشت سره برابر دئ چې د مېرمنو د غږ په اړه همدا ناسمه رأى لري. څوك چې د قرآن له الف با خبر وي او هسي له مخي ئې لوستلى وي او څوك چې د احاديثو او رواياتو يو کتاب ئې هسي له نظر تېر کړى وي؛ په دې پوهېږي چې دا رأى هم د قرآني لارښوونو خلاف ده، هم د رسول الله صلى الله عليه و سلم د سنت او هم د صحابه وو د سلوك او منهج. هغو ته حيران يو چې څنګه د داسي فتوى ګانو جسارت کوي؟!! هغه څه حرام ګڼي چې د حرمت لپاره ئې هيڅ دليل او سند نه لري؛ د حرام حکم يوازي په هغه څه کولى شو چې الله تعالى حرام کړى او د حرمت په اړه ئې په قرآن کې صريح نص او حکم مومو؛ له دې پرته د حل او حرمت په ارتباط هر څه ويل؛ د الله تعالى په اړه افتراء ده!! د نړۍ د نيمايي نفوس په اړه داسي څه له ځانه او د شخصي تصوراتو، واهمو او

سليقې له مخې ويل چې مسلماني او غير مسلماني مېرمني ئې د ځان په اړه لوی ظلم او بې عدالتي ګڼي او د اسلام د حقانيت په اړه ئې شكمني كوي؛ يقيناً چې ستره ګناه ده؛ او بيا دې شخصي رأی او افتراء ته ديني او مذهبي رنګ وركول؛ نه يوازې بې ځايه جسارت او د قرآن او حديث د ځرګندو لارښونو مخالفت دئ بلكې رسول الله صلی الله عليه و سلم، سليمان عليه السلام، يوسف عليه السلام، د رسول الله صلی الله عليه و سلم مېرمنو او د صحابه مېرمنو ته هتك حرمت دئ او هغوی ته ګناه او حرام كړنې منسوبول او له ځانه داسې فتوی ګانې وركول دي چې د قرآن، حديث، د صحابه وو منهج د فقهاءو د رأی خلاف دي. كه څه هم ځينو علماءو له دې فتوی سره خپل مخالفت ځرګند كړ او وئې ويل: له فتوی وركوونكو سره مناقشې ته چمتو دي؛ خو دا مناقشه رامنځته نه شوه او يوازې په همدې وينا ئې اكتفاء وكړه او دا ئې ونه ويل چې دلائل ئې كوم دي، قرآن څه ويلي او رسول الله صلی الله عليه و سلم څه فرمايلي؟

عام ولس نه پوهېږي چې حقيقت څه دئ او كومه رأی صحيح او سمه ده او د قرآن او سنت له لارښوونو سره مطابقت لري؛ كه څه هم په دې اړه ځرګند آيتونه دومره دي چې لسګونو ته رسېږي او صحيح روايات دومره دي چې د احاديثو كتابونه ترې ډك دي؛ عجيبه ده چې د دومره آيتونو او احاديثو په شتون كې څوك داسې فتوی وركوي. راځئ د قرآن څو لارښوونو او آيتونو په وړاندې لږ توقف وكړو:

قرآن په ډېر صراحت سره وايي چې د مېرمنو د بدن ځينې برخې له حجاب مستثنی او بهر دي؛ چې د (...إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا) په فقرې سره ئې دا برخې استنثاء كړې؛ رسول الله صلی الله عليه و سلم د دې استثناء وضاحت كړی او مخ، لاسونه تر بندونو پورې او پښې تر بېډيو پورې ئې له حجاب ايستلې؛ د قرآن وينا داسې ده: (وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا: او خپله ګاڼه دې نه ځرګندوي مګر هغه ئې چې ځرګندې دي):

قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا۟ مِنْ أَبْصَٰرِهِمْ وَيَحْفَظُوا۟ فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَٰتِ يَغْضُضْنَ

مِنْ أَبْصَٰرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَاۖ وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّۖ .... ﴿٣١﴾ النور

مؤمنانو ته ووايه چې د خپلو سترګو (کتل) راکم کړي او خپل عورت وساتي، دا ورته ډېر غوره دئ، يقيناً چې الله په هغه څه ښه خبر دئ چې دوی ئې کوي. او باايمانه ښځو ته ووايه چې د خپلو سترګو (کتل) راکم کړي، او خپل فروج وساتي او خپله ګاڼه څرګنده نه کړي، مګر هغه ئې چې څرګنده وي او خپل ټکري دي په خپل ګرېوان واچوي....

د حجاب په اړه د دغو مبارکو آيتونو لارښووني دا دي:

۱- مؤمنان په دې ګمارل شوي چې د خپلو سترګو کتل راکم کړي او خپل عورت وساتي، دلته د سترګو په اړه د (يغضوا) صيغه کارول شوې چې کمول افاده کوي، او دې ته په پام سره چې ترې وروسته د عورت (شرم ځای) ساتنه راغلې نو مطلب ئې نامحرم او پردي ته له داسي کتني ډډه کول دي چې شهوت پاروي، لکه پر له پسې او زيات کتل او هغه هم د شهوت په نظر، ورپسې ويل شوي چې دا ورته ډېر غوره دئ، يعني همدا کار له اخلاقي پلوه ورته غوره دئ، په ګناه کې له پرېوتو ئې ساتي، او د آيت په پای کې ويل شوي چې الله تعالی په هغه څه ښه خبر دئ چې دوی ئې کوي. يعني دا لارښووني د هغه الله تعالی له لوري دي چې د انسان د کړنو او عملونو د پايلو او نتائجو په اړه بشپړ علم لري، د همدې جامع او کامل علم له مخي ئې دا لارښووني ورته کړې دي.

۲- با ايمانه ښځي هم په دې ګمارل شوې چې د خپلو سترګو کتل راکم کړي او خپل عورت وساتي او خپل زينت څرګند نه کړي، مګر هغه ئې چې څرګند وي. که څه هم په مخکيني آيت کې حکم ټولو مؤمنانو (نارينه وو او ښځو) ته متوجه وو، خو له دې کبله چې ښځو ته ځيني نوري لارښووني هم ضروري وې نو ځکه مخکينی حکم بيا تکرار شوی او پر هغه سربېره د خپل زينت نه ښودو لارښوونه هم ورته شوې.

دلته څو يادوني ضروري برېښي:

- په لومړۍ فقره کې د مېرمنو په اړه همغه سپارښتنه شوې چې په مخکیني آیت کې د نارینه وو په اړه شوې؛ یعني مېرمني دي نارینه وو ته له زیات او په التفات سره کتلو ډډه وکړي؛ دا ځکه چې د نارینه مخ لوڅ وي او کېدی شي داسي کتل ستونزي رامنځته کړي؛ او له همدې په څرګنده توګه معلومېږي چې د مېرمنو مخونه به د نارینه وو په څېر لوڅ وو؛ که داسي نه وي نو نارینه وو ته به ولي ویل کېدل چې سترګي مو کنترول کړئ؟!
- که په حجاب کې مخ شامل وی نو په دېرشم آیت کې دې حکم مورد نه درلود چې مؤمنانو ته ووایه: خپلي سترګي ټیټي واچوي؛ دا حکم خو په هغه صورت کې وارد دئ او مجال لري چې د ښځو مخ لوڅ وي.
- نارینه وو ته هم ویل شوي چې سترګي ټیټي ساتئ او مېرمنو ته هم؛ د دې معنی دا ده چې د نارینه او ښځینه وو لپاره د حل او حرمت پولي یو شانته دي؛ که په معدودو مواردو کې ئې وجائب او مسئولیتونه معمولي توپیرونه لري؛ دا په هغو مواردو پوري تړلي وجائب دي چې د دواړو فطري توپیرونو ته په پام سره ټاکل شوي.
- نارینه وو ته دا لارښوونه چې سترګي ټیټي ساتئ؛ ښیي چې د مېرمنو مخونه به لوڅ وو؛ که پټ وی نو دې ته هیڅ ضرورت نه وو چې سترګي ټیټي واچوي. دواړو ته خو دا لارښوونه مخ ته د مکرر او زیات نه کتلو په ارتباط شوې.
- پوښتني راولاړېږي چې د زینت معنی څه ده؟ آیا مراد ئې ګاڼه او زینتي شیان دي، که د بدن سینګار شوي غړي او که په خپله جمال، ښکلا او ښایست؟ کوم څه ته څرګند زینت ویل شوي او له نه ښودلو مستثنی شوي؟ په دې اړه څو خبري باید په پام کې ولرو:

۱. د زینت معنی باید تر ټولو وړاندي په قرآن کې او مخصوصاً د دې آیت شاوخوا کې ولټوو او وګورو چې دلته په کومه معنی راغلی، دا صحیح نه ده چې د خپلي سلیقې او خوښي معنی ورواغوندو. په همدې آیت کې ویل شوي: (وَلَا يَضۡرِبۡنَ بِأَرۡجُلِهِنَّ لِيُعۡلَمَ مَا يُخۡفِينَ مِن زِينَتِهِنَّۚ: او خپلي پښې دي داسي (پر زمکه) نه وهي چې هغه ګاڼه ئې معلومه شي چې پټوي ئې)، دا فقره په ډېر وضاحت سره ښیي چې دلته زینت د ګاڼې په معنی راغلی، ځکه

پر زمکه د پښو په کلکو وهلو سره یوازي پټه ګاڼه ښرګندېږي او غږ ئې اورېدل کېږي او د نامحرم توجه جلبوي، نه بل څه، که دلته زینت له ګاڼې پرته په بله معنی نه شو اخیستی نو په مخکینیو کې ئې هم په بله معنی اخیستل بې دلیله خبره ده. دا صحیح نه ده چې څوك له خپله ځانه زینت د جمال او ښکلا په معنی تعبیر کړي او ادعاء وکړي چې مراد ترې مخ، سترګې او شونډې دي، په دې فقرې کې او ترې وړاندې فقرې کې چې وایي: (وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا: او خپله ګاڼه دې نه ښرګندوي، مګر هغه ئې چې ښرګنده وي) زینت د ګاڼې په معنی راغلی او له ګاڼې پرته ئې په بلې معنی قطعاً نه شو اخیستی، له دواړو په ښرګنده توګه معلومېږي چې له زینت مراد ګاڼه ده، ځکه په مخکیني کې (ما ظهر منها) او په دې کې (ما یخفین من زینتهن) ویل شوي، پر زمکه د پښې کلك وهلو سره له ګاڼې پرته بل څه نه ښرګندېږي، نو اطلاق ئې په بل څه نشي کېدی. که له (ما یخفین) مراد ګاڼه وي نو له (ما ظهر منها) هم له ګاڼې پرته بل څه مرادول اشتباه ده. که څه هم زینت له ګاڼې علاوه په نورو معانیو هم راغلی وي. د قرآن په هیڅ آیت کې زینت د انسان د جمال، ښکلا او ښایست په معنی نه دئ راغلی، په مخ، شونډو او سترګو او نورو ښایسته برخو ئې اطلاق نه دئ شوی.

۲. له (ما ظهر منها)؛ نه مخ مراد دئ او نه جامه، بلکې هغه ګاڼه مراد ده چې ښځې ئې په مخ او لاسونو کې کاروي، لکه ګوتې، ټیك، ډیډې (والۍ)، او غاړګۍ. البته د ګاڼې د نه ښرګندولو مراد په اصل کې د وجود هغه برخه نه ښرګندول دي چې د تزئین لپاره ئې ګاڼه کارول کېږي، لکه غاړه، سینه، غوږونه، پزه او نور غړي. د آیت له دې برخې دا هم معلومېږي چې که ښځو خپل مخ سینګار کړی وي، سترګې ئې توري او شونډې ئې سرې کړې وي ورته روا نه دي چې لوڅ ئې کړي، ځکه چې د زینت له ښرګندولو منع کړی شوې دي. او زینت په اصل کې د دې لپاره وي چې د بل توجه ځان ته جلب کړي، هر هغه کار چې ښځې ئې د نامحرم د توجه راجلبولو لپاره وکړي ناروا دئ.

- ښځو ته لارښوونه شوې چې خپل ټکري دې پر خپل ګرېوان واچوي او خپله ګاڼه دې له نژدې خپلوانو بل چا ته نه ښرګندوي او خپلې پښې دې داسې پر زمکه نه وهي چې پټه ګاڼه ئې معلومه شي. دلته هم څو پوښتنې

راولاړېږي: پر ګرېوان د ټکري اچولو معنی څه ده؟ آیا معنی ئې دا ده چي خپل ټکری به پر مخ داسي اچوي چي ګرېوان ئې هم پټ کړي؟ او که ئې معنی دا ده چي د ټکري یوه پیڅه به پر خپلي غاړي داسي راتاو کړي چي غاړه او ګرېوان ئې هم ورپټ کړي؟ په دې اړه هم د صحابه وو تر منځ د رأیي اختلاف تر سترګو کېږي او هم د فقهاءو او محدثینو تر منځ، هم د مخکینیو او هم د وروستنیو، ځیني د ښځو مخ او لاسونه تر بند پوري عورت نه بولي او پټ ساتل ئې فرض او واجب نه ګڼي او د ښځو د بدن همدا برخي د (ما ظهر) مصداق بولي، خو ځیني نور د دې پټول هم فرض ګڼي او د (ما ظهر) مصداق یا د ښځو جامه ګڼي یا په غیر قصدي توګه د مخ او لاسونو یا نورو برخو څرګندېدا ګڼي. احناف د لومړۍ رأیي پلوي کوي او یقیناً چي همدا رأیه دقیقه او سمه ده. دلائل ئې دا دي:

۳. د مخ پټول مو په هغه صورت کي فرض ګڼلی شو چي: ۱- د پټولو په اړه ئې صریح نص ولرو، حال دا چي په ټول قرآن کي د مخ پټولو په اړه صریح حکم نه مومو. ۲- که دا فرض وی نو د حج په دوران کي به ښځي د یوه فرض په ترك کولو نه مکلف کېدې او دا به نه ورته ویل کېدل چي د احرام په حالت کي به مخ او لاسونه نه پټوي. څوك چي حج ته د استثنایي حالت نوم ورکوي اشتباه کوي، په حقیقت کي حج معیاري حالت دئ، څه چي په حج کي جائز وي په بل وخت کي په اولی درجه جائز دي.

٤. د نارینه او ښځي لپاره د فرض حجاب حد همغه دئ چي په حج کي باید مراعات شي، تر دې زیات ئې په مستحباتو کي راځي.

۵. دې ته باید متوجه وو چي د نارینه او ښځي لپاره د احرام لباس یو داسي معیار دئ چي ښیي مسلمان نارینه او مسلمانه ښځه په همدومره لباس مکلف دي، تر دې زیات ئې نه فرض دي او نه واجب، بلکي مستحب دي او د دوی خوښي او ظروفو ته پرېښودل شوي، که د حج په څېر ستر عبادت کي، د بیت الله خوا ته، د لکونو خلکو په منځ کي دومره لباس کافي وي؛ نو په نورو وختونو کي خو په اولی درجه کافي دئ، څوك چي وایي نارینه د سر په پټولو او ښځه د مخ او لاس په پټولو مکلف دي په دین کي غلو او بې ځایه سختي کوي او خلك په هغه څه مکلف کوي چي الله تعالی نه دي پرې

گمارلي.

٦. که د ښځي لپاره مخ او لاسونه پټول ضروري وی نو الله تعالی به د حج په دوران کي پرې مکلفه کړې وه او که د نارينه لپاره سر پټول ضروري وی نو الله تعالی به په حج کي پرې مکلف کړی وو. ښځي به په دې نه گمارل کېدې چي د حج په دوران کي به نه مخ پټوي او نه به لاس پوښي (دستکشي) په لاس کوي، نارينه به پر دې نه گمارل کېدل چي سر به نه پټوي او داسي بوټونه به نه پښو کوي چي تر پڼو ئې زياتي پښې ورپټي کړي، که مخ او لاسونه پټول فرض وی نو ښځو ته به جائز نه وه چي په لوڅ مخ او لوڅونو لاسونو لمونځ وکړي. که څه هم خوا ته ئې کوم نامحرم نه وي!! له پکول، خولۍ، پټکي او لونگۍ سره لمونځ کول يو برابر دي، او حتی ويلی شو چي که څوك د الله تعالی په وړاندي د خپل عجز او انکسار ښودلو لپاره لوڅ سر ودرېږي نه يوازي گناه ئې نه ده کړې بلکي د ثواب داسي کار ئې کړی چي د حج په دوران کي ئې کوي. د احنافو د فقهاءو رأيه همدا ده. اهل حديث د احنافو له رأيي سره مخالفت کوي او هغه احاديث هم يا نه مني او يا ئې تأويلوي چي د احنافو د رأيي تأييد کوي. دوی وايي: د حج په دوران کي ښځي بايد نقاب پر مخ راکش کړي خو داسي چي له مخ سره به ئې نه لگېږي!! گواکي په دې سره ئې هم پر حديث عمل کړی او هم ئې پر خپل مذهب!! ځيني بيا داسي دي چي وايي په لوڅ سر لمونځ کول مکروه دي!! که پوښتنه وکړو چي د کوم نص په استناد؟ قرآن خو دا خبره نه ده کړې، په احاديثو کي خو دا خبره نه ده شوې، رسول الله صلی الله عليه و سلم خو هم د حج په دوران کي لوڅ سر لمونځ کړی او هم په ځينو نورو وختونو کي، تاسو د څه په استناد دا خبره کوئ؟! داسي څه به ترې واورې چي حيران به شې، وايي: الله تعالی فرمايلي: خذوا زينتكم عند كل مسجد، د دې آيت ترجمه هم داسي کوي: هر جومات ته د تلو په وخت کي خپل زينتي لباس واغوندئ، خو نه د دې آيت ترجمه دغسي ده او نه ئې مطلب دا دئ چي پگړۍ يا خولۍ په سر کړئ، ځکه دلته مسجد د اسم زمان په توگه راغلی نه د اسم مکان، مراد ئې د سجدې او لمانځه وخت دئ نه جومات، او مقصد ئې دا دئ چي د هغو خلکو غلطه عقيده ترديد کړي چي وايي په زړو، ځيرو، خيرنو،

پينه شوو، وړينو، کرباسي او ملنګي جامو کې لمونځ کول ډېر ثواب لري!! الله تعالی فرمايي چې تر ټولو ښکلې جامې مو د لمانځه لپاره واغوندئ، الهي شريعت موږ ته وايي چې جومات ته د تلو په وخت کې ښې جامې واغوندئ، عطر ووهئ، که مو داسي څه خوړلي وو چې له خولې مو بد بوی تلو يا د ډېرو خولو په سبب بد بوی درنه تلو جومات ته له تللو ډډه وکړه، ځان پاکيزه او ستره کړه بيا جومات ته ولاړ شه. د خذوا زينتکم معنی او مراد دا دئ، نه د خولۍ او پګړۍ په سر کول.

۷. که په حجاب کې مخ شامل وی نو په دېرشم آيت کې دې حکم مورد نه درلود چې مؤمنانو ته ووايه: خپلې سترګې ټيټې واچوي، دا حکم خو په هغه صورت کې وارد دئ او مجال لري چې د ښځو مخ لوڅ وي.

په قرآن کې د ستر په ارتباط درې الفاظ راغلي: حجاب، خمر او جلابيب، ځيني دا درې واړه سره خلط کړي او د ټيکري او پړوني په معنی ئې ونيسي، حال دا چې حجاب هغه څه ته ويل شوي چې د دوو لوريو تر منځ د ليدا مانع شي، لکه د دروازې پر سر پرده، کومه دړه او دېوال، قرآن د حجاب لفظ هلته کارولی چې مؤمنانو ته وايي: کله چې له امهات المؤمنين (د رسول الله صلی الله عليه و سلم له مېرمنو) کوم څه غواړئ نو د حجاب (پردې) تر شا ئې وغواړئ، د حجاب له شا ورغږ کړئ چې اې د مؤمنانو مورې! دا شی مې په کار دئ. دغې لارښوونې ته په پام سره ويلی شو چې ټيکري ته د حجاب نوم ورکول او مستوري ښځې ته محجبه ويل غلطه نومَوَنه ده. خمار هغه واړه ټيکري ته وايي چې مېرمني ئې پر سر کوي او غاړه او ګرېوان پرې پټوي، او جلباب هغه لوی پړوني ته وايي چې ښځې ئې پر خپل سر اچوي او پر خپل ټول ځان ئې راتاووي.

موږ په هغه صورت کې ادعاء کولی شوی چې مخ هم په خمار (ټيکري) سره پټول ضروري دي چې تر جيوبهن مخکې د وجوههن ذکر راغلی وی، که مراد د مخ پټول وی نو دوه خبري ضروري وې: ۱- بايد په صراحت سره د مخ (وجوههن) يادونه شوې وی، ۲- د مخ لپاره بايد د غطاء (پټولو) لفظ راغلی وی نه د يضربن چې دلته د غوړولو او اچولو په معنی دئ، له مخ سره د غطاء لفظ ښايي او پر ګرېوان د ټيکري له اچولو سره د يضربن صيغه.

په ۳۱ آیت کې چې ویل شوي بااېمانه ښځې دي خپل زینت له خپلو مېړونو، پلرونو، د خپلو مېړونو له پلرونو، خپلو زامنو، د خپلو مېړونو زامنو، خپلو وروڼو، وروړونو، خورییو، خپلو ښځو، خپلو وینځو، هغو تر لاس لاندي سړو چې بې شهوته دي او له هغو ماشومانو پرته چې د ښځو په عورت خبر نه دي بل چا ته نه ځرګندوي، دلته څو پوښتني راولاړېږي: دا کوم زینت دئ چې پر مېړه علاوه پورتنیو ته ئې هم ښوول مانع نه لري؟ او دا کوم زینت دئ چې له خپلوانو او شاوخوا ښځو پرته ئې نورو ښځو ته هم ښودل جائز نه دي؟ آیا د دې زینت اطلاق له ګاڼې پرته په بل څه کولی شو؟ دوه ځوابونه درلودی شو: یو دا چې د بدن ځیني برخي داسي دي چې له مېړه علاوه د ښځي نور خپلوان ئې هم له لیدو نه دي منع شوي، لکه وېښتان، غاړه، مټې، او ګواګې په دې آیت کې په زینت سره همدغو برخو ته اشاره شوې. بل دا چې ښځي له دې منع شوې چې خپله ټوله ګاڼه له مېړه او پورتنیو خپلوانو او نژدې خلکو پرته بل چا ته ونه ښيي. د دې پوښتنو مختصر او یوازینی ځواب دا دئ چې دلته له زینت مراد ګاڼه ده نه بل څه. که د آیت الفاظو ته ځیر شو نو په یقین سره ویلی شو چې دوهمه رأیه دقیقه ده، دا ځکه چې زینت په عامه صیغه راغلی د خاصولو لپاره ئې هیڅ موجه دلیل نه مومو، په کوم دلیل به یوازي څو غړي ترې مرادوو؟ مخ او لاس له پردیو ښځو هم ستر نه دئ او له مخ، لاس او پښې پرته نور غړي خپلوانو نارینه وو ته هم ښودل منع دي. دا به ډېره عجیبه وي چې څوك دلته (نساءهن) داسي تعبیر کړي چې ګواکې پردیو ښځو ته خپل جمال ښودل منع دي او خپلو ته ئې ښودل مانع نه لري!! حال دا چې معنی ئې له کوم شك پرته دا ده چې له خپلوانو پرته نورو ښځو ته د خپلو ګاڼو له ښودلو منع شوې، ښځو ته د سینګار او د ګاڼو د کارولو امتیاز ورکړی شوی، خو دا د خپل مېړه په وړاندي او د هغه د ارضاء او توجه جلبولو په موخه؛ نه د پردي نارینه د توجه جلبولو او یا له نورو ښځو سره د مسابقې، رقابت او ځان ښودني لپاره. له داسي ځان ښودنو چې په ټولني کې کومي فتنې راولاړېږي له هیڅ عاقل انسان پټې نه دي، که په یوې مېلمستیا او واده کې ځینو ښځو سینګار کړی وي او رنګ رنګ ګاڼې ئې اچولې وي او په خوا کې ئې داسي مېرمني وي چې د سرو زرو

ګانې خو پرېږده حتی سمي جامې هم نه لري، په دې سره له يوې خوا د دوی تر منځ جدي کرکه او دښمني راپيدا کېږي، له بلې خوا نوري مېرمني دې ته هڅول کېږي چې خپل مېړونه دې ته اړ کړي چې دوی ته هم همداسي ګانې برابري کړي، که له حرامو لارو وي او که له حلالو!! دا يقيناً چې ټولنه د منفي رقابتونو او حسادتونو په لوري بيايي او فتنې راولاړوي. قرآن د قارون يادونه کوي چې په ګاڼو ئې ځان سينګار کړی خپل قوم ته راووت، ناپوهانو د ده حالت ته په پام سره وويل: کاش موږ هم د ده په څېر وی او همغه څه مو درلودی چې ده ته ورکړی شوي!!

دغو رواياتو ته هم ځير شئ چې وايي: د مېرمنو مخ او لاسونه تر بندونو پوري له ستر مستثنی کوي:

عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِى بَكْرٍ دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه و سلم وَعَلَيْهَا ثِيَابٌ شَامِيَّةٌ رِقَاقٌ، فَأَعْرَضَ عَنْهَا، ثُمَّ قَالَ:«مَا هَذَا يَا أَسْمَاءُ؟ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلُحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلاَّ هَذَا وَهَذَا». وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ. سنن البيهقى. و قال الشيخ الألبانى: صحيح

له عائشې رضی الله عنها روايت دئ چې خور ئې اسماء بنت ابوبکر رضی الله عنهما په داسي حال کې رسول الله صلی الله عليه و سلم ته راغله چې نرۍ شامي جامه ئې اغوستې وه، مخ ئې ترې واړاوو او وئې فرمايل: اې اسماء! دا څه دي؟! ښځه چې پيغلتوب ته ورسېږي نو ورته روا نه ده چې دې او دې پرته ئې بل څه ترې وليدل شي، خپل مخ او لاسونو ته ئې اشاره وکړه.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و سلم:«لاَ تَتَنَقَّبُ الْمَرْأَةُ الْمُحْرِمَةُ وَلاَ تَلْبَسُ الْقُفَّازَيْنِ ». سنن البيهقى

له عبد الله بن عمر رضی الله عنه روايت دئ چې رسول الله صلی الله عليه و سلم وفرمايل: محرمه (حج کوونکې) ښځه دي نه پر مخ نقاب اچوي او نه دي لاس پوښي (دستکشي) په لاس کوي.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَاذَا تَأْمُرُنَا أَنْ نَلْبَسَ مِنْ الثِّيَابِ فِي الْإِحْرَامِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَلْبَسُوا الْقَمِيصَ وَلَا السَّرَاوِيلَاتِ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا الْبَرَانِسَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ أَحَدٌ لَيْسَتْ لَهُ نَعْلَانِ فَلْيَلْبَسْ الْخُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْ أَسْفَلَ مِنْ الْكَعْبَيْنِ وَلَا تَلْبَسُوا شَيْئًا مَسَّهُ زَعْفَرَانٌ وَلَا الْوَرْسُ وَلَا تَنْتَقِبْ الْمَرْأَةُ الْمُحْرِمَةُ وَلَا تَلْبَسْ الْقُفَّازَيْنِ رواه البخارى

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما روايت دئ چي: يو سړی پاڅېدو او وئې ويل: يا رسول الله! څه امر راته کوې چي په احرام کي به څه جامه اغوندو؟ نو رسول الله صلی الله عليه و سلم وفرمايل: نه به کميس اغوندي، نه پرتوگونه، نه پټکي، نه چپني؛ او که څوك پڼې (څپلکي) ونه لري نو موزې دي واغوندي؛ خو داسي دې پرې کړي چي تر ښنگريو (ښېډيو) لاندي شي؛ او نه دي داسي جامه اغوندي چي وَرْس (هغه بوټی چي جامې ته سور رنگ ورکوي) او زعفران (هغه بوټي چي جامې ته ژړ رنگ ورکوي او ښه بوی لري)؛ پرې وهل شوي وي؛ او مُحْرِمه ښځه دي نه نقاب اغوندي او نه لاس پوښي (دست کشي).

دا روايت دوه ځلي په بخاري کي راغلی او د حديث نورو کتابونو هم رااخيستی.

هغه ښاغلي مفتيان چي د مېرمنو ټول بدن پټول فرض گڼې؛ د دغو آيتونو او رواياتو په اړه څه وايي؟ څنگه د داسي څرگندو نصوصو په شتون کي د داسي فتوی ورکولو جسارت کوي. يقيناً چي د حجاب په اړه د هغو خلکو رأيه ډېره کمزورې ده چي د ښځو مخ او لاسونه هم په ستر کي شاملوي او فرض ئې گڼي، همغسي کمزورې لکه جومات او مدرسې ته د ښځو د تگ په اړه د دوی رأيه. په دې اړه ټول مسلمانان متفق دي چي د رسول الله صلی الله عليه و سلم په زمانې کي د هغه تر رحلت پوري او د څلورو خلفاءو په دوران کي ښځي جومات ته تلې او د جَماعت په لمونځونو کي ئې له نارينه وو سره يو ځای برخه اخيسته، داسي چي مخکي به نارينه، ورپسې ماشومان او

د صفوفو په وروستۍ برخي کي به ښځي ودرېدې، د اختر په لمونځونو کي به ئې هم برخه اخیسته، او کله کله به رسول الله صلی الله علیه و سلم د دوی لپاره بېله غونډه جوړوله او دوی ته به ئې ځانګړې موعظه اوروله. نه یوازي دا چي مسجد ته تلې او د جماعت په لمونځونو کي به ئې شرکت کولو بلکي ګڼ شمېر مېرمنو د امهات المؤمنین په شمول په غزواتو کي هم شرکت کړی. په دې اړه روایات دومره زیات او دومره صریح دي چي هیڅوك ترې انکار نشي کولی. راشئ وګورو چي قرآن په دې اړه څه حکم کړی، آیا په قرآن کي داسي لارښووني مومو چي جومات ته د ښځو د تلو جواز ترې استنباط شي؟ رسول الله صلی الله علیه و سلم په دې اړه څه لارښووني کړې؟

د مېرمنو د غږ په اړه غلطه فتوی

په داسي حال کي چي په لسګونو نصوص؛ آیات او احادیث لرو چي ښیي مېرمنو له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره خبري کړې، د هغوی پوښتني ئې اورېدلې او لارښووني ئې ورته کړې؛ او د رسول الله صلی الله علیه و سلم مېرمنو له نارینه وو سره لیدلي او د هغوی پوښتنو ته ئې ځوابونه ویلي؛ او قرآن ګڼ شمېر عملي مثالونه زموږ مخي ته ږدي او وایي: رسول الله صلی الله علیه و سلم او تر ده وړاندي سلیمان علیه السلام، یوسف علیه السلام او موسی علیه السلام له نا محرمو مېرمنو سره مخامخ خبري کړې؛ دا ئې څو مثالونه:

قَدْ سَمِعَ ٱللَّهُ قَوْلَ ٱلَّتِي تُجَٰدِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِيٓ إِلَى ٱللَّهِ وَٱللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَآۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ١ المجادلة

یقیناً چي الله د هغي مېرمني وینا اورېدلې ده چي د خپل مېړه په اړه ئې له تا سره مجادله کوله او الله ته ئې شکایت کولو؛ او الله ستاسو دواړو محاوره اورېدله، یقیناً چي الله ښه لیدونکی اورېدونکی دئ.

په دې مبارك آیت کي د یوې مېرمني په اړه ویل شوي چي الله تعالی د هغې وینا هغه مهال واورېده چي د خپل مېړه په اړه ئې له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره مجادله کوله او الله ته ئې خپل شکایت وړاندي کولو!! راشئ وګورو دا کومه بختوره مېرمن وه چي الله تعالی د هغې دومره درناوی

وکړ، په قرآن کې ئې د دې یادونه وکړه، د هغې د وینا او شکایت اورېدو او دعاء قبلېدو ډاډ ئې ورکړ؟! آیا له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره د دې مجادله دومره ارزښتمنه وه چې په قرآن کې ئې یادونه وشي؟! آیا د دې وینا د الله تعالی په وړاندې دومره اهمیت درلود چې د هغې د اورېدو په اړه درې ځلې ووایي: (قَدْ سَمِعَ ٱللَّهُ قَوْلَ ٱلَّتِي تُجَٰدِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِيٓ إِلَى ٱللَّهِ)، (وَٱللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَآۚ)، (إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعُۢ بَصِيرٌ)؟!! د دې وینا، مجادلې او محاورې ته دومره جدي اهتمام د څه لپاره؟!

لومړی باید په دې پوه شو چې د دې مېرمني ستونزه او شکایت څه وو او بیا دې پوښتني ته ځواب ولټوو چې ولې دومره اهمیت ورکړی شوی. د قصې تفصیل داسي دئ چې تر اسلام وړاندې او د جاهلیت په دوران کې معمول دا وه چې چا به د خپلې مېرمني د طلاق په موخه هغې ته وویل: ته له نن وروسته پر ما داسي شوې لکه خپله مور، نو نه یوازې مېرمن به پرې طلاقه شوه بلکې د دوی بیا نکاح به د تل لپاره حرامه ګڼل کېده، په مدینه کې یوه صحابي چې اوس بن الصامت نومېدو خپلې مېرمني خوله بنت ثعلبه رضی الله عنها ته همدا خبره وکړه، خو ډېر ژر په خپلې خبرې پښېمان شو، طلاق واقع شوی وو، د بېرته ستنېدو لاري ئې پر خپلې مخې بندې موندلې، خوله رضی الله عنها رسول الله صلی الله علیه و سلم ته ورغله، د آیت له الفاظو معلومېږي چې په دې اړه ئې له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره مجادله کړې، دلائل ئې وړاندې کړي چې د دې خبرې او طلاق تر منځ څه فرق دئ؟ باید د خاوند وینا ئې یو طلاق وګڼل شي او د بیا نکاح حق ورکړی شي، رسول الله صلی الله علیه و سلم هغې ته ویلي: ما ته لا تر اوسه په دې اړه لارښوونه نه ده شوې، خو داسي انګېرم چې طلاق واقع شوی او هغه له تاسره نه شي یو ځای کېدی، خوله رضی الله عنها د خپل اولاد په اړه پرېشانه وه، که ئې له ځان سره ساتي نو د هغوی د پاللو او ساتلو توان نه لري، که ئې خاوند ته پرېږدي دا اندېښنه ورسره وه چې ضائع به شي، هغه اعتناء به ورته نه کوي چې یوه زړه سوانده مور ئې د اولاد په اړه لري، د همدې لپاره ئې له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره مجادله او محاوره کوله، الله تعالی د دې دا مجادله او محاوره دومره خوښه شوه چې په قرآن

کې ئې د هغې یادونه وکړه؛ او همدا مهال او د دغې پېښې په ارتباط ئې د جاهلیت د دور هغه ناوړه او جاهلې دود لغو کړ او مسلمانانو ته ئې ضروري لارښوونه وکړه. له دې په څرګنده توګه معلومېږي چې په الهي دین کې د یوې کورنۍ له شړېدو مخنیوی څومره ارزښت لري. د دې ارزښت په عظمت هغه مهال ښه پوهېدی شو چې د رسول الله صلی الله علیه و سلم د یوه حدیث په رڼا کې ورته ځېر شو، حدیث دا دئ:

عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه و سلم « إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ فَأَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنْزِلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِىءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا فَيَقُولُ مَا صَنَعْتَ شَيْئًا قَالَ ثُمَّ يَجِىءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ؛ قَالَ: فَيُدْنِيهِ مِنْهُ وَيَقُولُ نِعْمَ أَنْتَ ». رواه مسلم

له جابر رضی الله عنه روایت دئ چې رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمایلي: یقیناً چې شیطان خپل تخت پر اوبو ږدي بیا خپل ټولګي (د شر او فساد خورولو لپاره) لېږي، نو ده ته تر ټولو نژدې ئې د مقام او منزلت له پلوه هغه وي چې تر ټولو لویه فتنه ئې رامنځته کړې وي، یو ئې ورشي او ووایي: دا او دا مې وکړل، هغه ورته ووایي: هیڅ دې نه دي کړي، بیا د دوی یو ورشي او ووایي: تر هغه مې پرېنښود چې د ده او د ده د مېرمنې تر منځ مې بېلتون راوست، رسول الله صلی الله علیه و سلم وفرمایل: نو شیطان ئې ځان ته ورنژدې کړي او ورته ووایي: ته ډېر ښه یې!!

له دې حدیث معلومېږي چې شیطان ته تر قتل، غلا، شراب او نورو سترو سترو ګناهونو دا کار مهم برېښي چې یوه کورنۍ له منځه ولاړه شي او د یوې مېرمنې او مېړه تر منځ بېلتون راشي. حقیقت دا دئ چې کورنۍ د یوې ټولنې د بنسټ لومړۍ خښته ده، یوه ټولنه هغه مهال د تباهۍ په درشل ودرېږي، له بشپړې شړېدا سره مخامخ کېږي او ماتې ئې نسکورېږي چې د بنسټ دا لومړۍ خښتې ئې وشړېږي. او دا هغه څه دي چې نن غربي ټولنې او د غرب لادینه تمدن ورسره مخامخ دئ، په غرب کې هر کال د نکاح شمېر

تر طلاق په سرعت سره کمېږي، نوی نسل ئې له نکاح ډډه کوي، نکاح او ازدواج د آزادو جنسي اړيکو په وړاندې خنډ ګڼي، زړه سواند مفکرين ئې د بدو پايلو وړاندوينې کوي او وايي: که د دې خطرناك بهير مخنيوی ونه شي نو غربي ټولنه به ډېر ژر او په نژدې راتلونکې کې له بشپړې تباهۍ سره مخامخ شي!!

د دې سورې نوم المجادله ده، د همدې پېښې په نامه ياده شوې، په دې پېښې او بيا د دې سورې په نزول سره نه يوازې د جاهليت د دور يوه ستره ستونزه حل شوې بلکه دا حقيقت هم زموږ مخې ته ايښودل شوی چې مېرمنې به رسول الله صلى الله عليه و سلم ته ورتلې، خپل شکايتونه او مشکلات به ئې ورسره شريکول، د مجادلې تر حده به ئې خبرې ورسره کولې، نه دا خبرې او مجادله ګناه او حرام ګڼل کېده، نه به ئې مخ پټ وو او نه به د مېرمنو وينا اورېدلو ته چا د ګناه په سترګه کتل. عجيبه ده چې څوك د داسې څرګندو آيتونو له اورېدو سره سره دا ادعاء کوي چې نامحرم ته د مېرمنو غږ اورېدل هم حرام دي!! آيا دا بې علمه مفتيان دا وېره او انديښنه نه لري چې په خپلو غلطو او جعلي فتوی ګانو سره رسول الله صلى الله عليه و سلم ته د ګناه نسبت کوي؟!!

همدا راز قرآن فرمايي چې مېرمنو به د نارينه وو په څېر له رسول الله صلى الله عليه و سلم سره په څو مهمو خبرو بيعت کولو:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُؤْمِنَـٰتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰٓ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِٱللَّهِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَـٰدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَـٰنٍ يَفْتَرِينَهُۥ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُنَّ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾ الممتحنة

اې نبي! کله چې مؤمنې ښځې درشي د دې لپاره چې له تا سره په دې بيعت وکړي چې نه به له الله سره کوم څه شريکوي، نه به غلا کوي، نه به زنا کوي، نه به خپل اولاد وژني، نه به داسې دروغجن تور لګوي چې د خپلو لاسونو او پښو منځ کې ئې افتراء کوي؛ او نه به په کوم معروف کار کې له تا سرغړونه

کوي، نو بیعت ورسره وکړه او له الله بخښنه ورته وغواړه، یقیناً چي الله مهربان بخښونکی دئ.

په دې مبارك آیت کي رسول الله صلی الله علیه و سلم ته د مېرمنو د بیعت په اړه دا لارښوونه شوې:

- کله چي مؤمني ښځې د دې لپاره درشي چي له تا سره په دغو خبرو بیعت وکړي چي نه به له الله سره کوم څه شریکوي، نه به غلا کوي، نه به زنا کوي، نه به خپل اولاد وژني، نه به داسي تور لګوي چي د خپلو لاسونو او پښو منځ کي ئې افتراء کوي؛ او نه به په کوم معروف کار کي له تا سرغړونه کوي؛ نو بیعت ورسره وکړه.
- دوی ته له الله تعالی بخښنه غواړه، یقیناً چي الله مهربان بخښونکی دئ.

دلته د څو خبرو وضاحت په کار دئ: ۱- مېرمنو به له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره په لوړ غږ دا ژمني او بیعت کولو؛ داسي ژمني او بیعت نه په پټ مخ اعتبار لري او نه له غږ پرته په اشارو؛ ۲- باید وګورو د دې خبري معنی څه ده چي (نه به داسي تور لګوي چي د خپلو لاسونو او پښو منځ کي ئې افتراء کوي)؟ آیا مراد ئې دا دئ چي له داسي دروغجن تور لګولو به ډډه کوي چي له خپله ځانه ئې جوړ کړی او هیڅ حقیقت نه لري، د لاسونو او پښو منځ یعني خپل نفس او هوس؟ او که ئې مراد دا دئ چي خپلي مخي ته ولاړ کوم بل انسان په اړه له افتراء ډډه کول او په خپل رحم کي اولاد په اړه له افتراء ځان ساتل؟ داسي معلومېږي چي دوهم تعبیر دقیق دئ، دا ځکه چي که مراد دا وی چي لومړی مطلب افاده شي نو بیا دې ته څه اړتیا نه وه چي د (بین ایدیهن و ارجلهن) فقره هم راوړل شوې وی، یوازي یفترینه کافي وو. ۳- رسول الله صلی الله علیه و سلم کله د غونډې په ترخ کي او یو ځایي له مېرمنو په دغو خبرو بیعت اخیستی او کله په انفرادي توګه، پرته له لاس ورکولو، داسي هم شوي چي د یوه ټوکر یوه پیڅه بیعت کوونکې مېرمني په لاس کي نیولې او بله پیڅه رسول الله صلی الله علیه و سلم.

ښاغلو مفتیانو! د قرآن د دغه څرګند او صریح آیت په اړه څه وایئ؟ آیا کله مو د دې آیت په اړه فکر کړی او په مطلب ئې پوه شوي یئ؟ آیا دې ته

متوجه شوي يئ چي ستاسو فتوی د مېرمنو د مخ او غږ په اړه د دې آيت خلاف ده؟ او د نامحرمو مېرمنو غږ اورېدا او مخ ليدا ته د حرمت نسبت؛ په حقيقت کي رسول الله صلی الله عليه و سلم ته د گناه نسبت دئ؟

قرآن د قاضي او حَکَم په وړاندي د مېرمنو شهادت جائز گڼي او وايي:

... وَٱسْتَشْهِدُواْ شَهِيدَيْنِ مِن رِّجَالِكُمْۖ فَإِن لَّمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَٱمْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ ٱلشُّهَدَآءِ أَن تَضِلَّ إِحْدَىٰهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَىٰهُمَا ٱلْأُخْرَىٰۚ وَلَا يَأْبَ ٱلشُّهَدَآءُ إِذَا مَا دُعُواْۚ .... ﴿٢٨٢﴾ البقرة

.... او له خپلو نارينه وو د شهادت لپاره دوه شاهدان ونيسئ؛ خو که دوه سړي نه وو نو ستاسي د خوښي له شاهدانو دي يو سړی او دوه ښځي وي چي که له دوی دواړو يوې خبره هېره کړه؛ بله به ئې ور په ياد کړي؛ او کله چي شاهدان (د شهادت لپاره) وبلل شي؛ ډډه دي نه کوي...

يعني د دوه متفق عليه نارينه شاهدانو د نه موندلو په صورت کي يو نارينه او دوه ښځي کولی شي د شاهدانو په توگه عمل وکړي؛ شاهداني مېرمني په دې مکلفي شوې چي د شهادت لپاره د قاضي په بلنه محکمې ته حاضري شي.

د يوه سړي په ځای د دوو مېرمنو شاهدانو د حضور دليل هم قرآن بيان کړی او ويلي ئې دي چي دا يوازي د دې لپاره چي که يوه ئې خبره هېره کړي بله ئې ورپه ياد کړي، دا ځکه چي د ښځي عاطفه هومره قوي ده چي د دې حافظه هم تر اغېز لاندي نيسي، گورئ چي عاطفه ئې د اولاد ټولي نادودي او غلط کارونه حتی جفاگاني پرې هېروي، هري مور ته خپل اولاد ډېر بې گناه معلومېږي، زوی ئې د گاونډي له زوی سره په جگړي کي سخت ملامت وي خو دا ترې په حقه او ناحقه دفاع کوي، خپله مورنۍ عاطفه ئې دې ته هڅوي چي له خپل زوی دفاع وکړي، همدغه عاطفه د بې وزلي پوروړي په نسبت د شهادت ورکولو په وخت کي په دې همغه کار کوي چي له خپل زوی د دفاع په وخت کي ئې پرې کوي.

هغه ناپوه کسان چي دا د ښځو په نسبت تبعیض ګڼي، په دې هم نه پوهېږي چي شهادت ورکول امتیاز نه بلکي یو مکلفیت دئ او اسلام د مکلفیتونو په برخه کي تل ښځو ته امتیازات ورکړي چي څو مثالونه ئې دا دي:

- سنګر ته له تلو ئې معاف کړې، مګر دا چي نفیر عام وي او دا په خپله خوښه تګ وغواړي.
- جومات ته ئې د تلو حق ورکړی خو پرې مکلفه کړې ئې نه ده. البته یوه رأی دا ده چي مېرمني هم جومات ته په تګ او په جماعت لمونځ مکلفي شوې دي؛ او رسول الله صلی الله علیه و سلم هغوی ته په دې اړه مکرر امر کړی؛ د قرآن پر دې آیتونو هم استناد کوي چي وايي:

يَٰمَرۡيَمُ ٱقۡنُتِي لِرَبِّكِ وَٱسۡجُدِي وَٱرۡكَعِي مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ﴿٤٣﴾ آل عمران

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴿٤٣﴾ البقرة

په دې امر (وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ) کي دواړه نارينه او ښځينه مؤمنان شامل دي.

- نکاح د ښځي او نارينه تر منځ یوه برابره معامله ده، په دې سره د دواړو یوې طبیعي او انساني اړتیا ته ځواب ویل کېږي، خو اسلام نارينه د مهر په ورکولو مکلف کړی، د کور او د کورنۍ ټول مصارف ئې او د خپلي مېرمني او ماشومانو نفقه او جامه ئې د نارينه پر غاړه اچولې او ښځه ئې معافه کړې. دا په داسي حال کي چي ښځه له مېړه مهر اخلي او د مېړه په شمول له خپلوانو میراث تر لاسه کوي او دا حق ورکړی شوی چي کولی شي خپله دغه شتمني په کار واچوي او ګټه تر لاسه کړي. ګورئ چي په اقتصادي چارو کي هم امتیاز ورکړی شوی خو له مکلفیت معاف شوې دي.
- مېرمني د نکاح په وخت کي کولی شي او دا ئې حق دئ چي په خپله د شاهدانو او هغه چا په وړاندي حاضر وي چي نکاح تړي؛ خپله موافقه او رضایت اعلان کړي او د مهر مطالبه وکړي؛ دا نه په پټ مخ کېدی شي او نه له خبرو پرته او په اشارو.
- له دې لارښووني دا هم معلومېږي چي مېرمني کولی شي د قاضي په

وړاندي ودرېږي او د چا په اړه شهادت ورکړي؛ د شهادت په وخت کي به ئې مخ لوڅ او خبري به کوي، یعني چي نه د مخ په پټولو مکلفي دي او نه له نامحرم سره له خبرو منع شوې، دا ځکه چي شهادت او ګواهي نه په پټ مخ د منلو وړ دئ او نه له څرګندو واضح خبرو پرته او په اشارو؛ شاهد باید وپېژندل شي او په واضح الفاظو شهادت ورکړي. لکه څنګه چي د مېرمنو شهادت او ګواهي معتبر او جائز ده، د قضاء پر مسند کښېنستا ئې هم جائز او د اعتبار وړ ده، قضاوت هم نه په پټ مخ کېدی شي او نه له خبرو پرته او په اشارو.

- همدا راز اسلام مېرمنو ته د تجارت او پېر پلور اجازه ورکړې ده؛ د رسول الله صلی الله علیه و سلم لومړۍ مېرمن خدیجه رضي الله عنها تجارت کولو!! رسول الله صلی الله علیه و سلم؛ له خدیجې رضي الله عنها سره تر نکاح وړاندي؛ څه موده په تجارتي معاملاتو کي له هغې سره شراکت کړی؛ تجارت هم نه په پټ مخ او نه په اشارو او له خبرو پرته تر سره کېدی شي.

ښاغلو مفتیاتو! آیا تاسو په خپلي ناسمي فتوی سره؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم او د ده درنې مېرمني ته د ګناه نسبت نه دئ کړی؟! او تر نکاح مخکي د دوی تر منځ لیده کاته او خبري مو د ګناه او حرام په فهرست کي نه دي نیولې؟! په داسي حال کي چي د هغې مقام او منزلت دومره لوړ دئ چي د مېرمنو په تاریخ کي د دریو لوړو شخصیتو په ضمن کي ده: مریم، آسیه او خدیجه رضي الله عنهن؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم د دې آیت(وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَأَغۡنَىٰ: او نیازمند ئې وموندلې، خو غني ئې کړې)؛ په استناد ویلي: الله تعالی د خدیجې په واسطه له فقر وژغورلم او غني ئې کړم. یعني همدې خدیجې رضي الله عنها خپله ټوله شتمني د رسول الله صلی الله علیه و سلم په خدمت کي وقف کړه.

قرآن د موسی علیه السلام په قصه کي مونږ ته ښیي چي هغه له ماشومتوب تر ځوانۍ پوري د فرعون په کور کي پاته شوی؛ د فرعون د کورنۍ ټولي مېرمني هغه ته نامحرمي وې، بیا کله چي له مصر فرار ته اړ شو او مدین ته ولاړ؛ هلته ئې لومړی د څاه خوا ته له دوو مېرمنو سره چي خپله رمه ئې پیایله؛ او د خړوبولو لپاره راغلې وې؛ لیدلي، خبري ئې ورسره کړې؛

او د هغوی رمې ته ئې له کوهي اوبه راایستلې او بیا د هغوی د پلار په بلنه کور ته ورسره تللی، ۸- ۱۰ کاله په همدې کور کې پاته شوی او شپني ئې کړې؛ د دې نېك انسان په وینا ئې له یوې لور سره نکاح کړې؛ تر نکاح وړاندې د دې کورنۍ ټولې مېرمنې هغه ته نامحرمې وې؛ د موسی علیه السلام دا ټول کارونه ځکه جائز وو چې دا د یوه ستر پیغمبر کارونه وو؛ هر پیغمبر د خپل عصر تر ټولو غوره او صالح شخصیت وې؛ هم تر رسالت وړاندې او هم وروسته؛ او موسی علیه السلام خو د ټولو انبیاءو له منځه د پنځو سترو اولوالعزمو پیغمبرانو له ډلې ګڼل شوی او یوازینی پیغمبر دئ چې الله تعالی ورسره تکلم او خبرې کړې او دوه ځلې ئې خپل حضور ته منلی. هغه شاغلي چې له نامحرمو مېرمنو سره لیدا او د هغوی غږ اورېدا ته د حرام په سترګه ګوري؛ آیا د قرآن دا قصې ئې اورېدلې دي؟ چا چې اورېدلې وي څنګه د دې جسارت کوي چې د هغوی داسې کړنو او عملونو ته د حرام په سترګه وګوري چې الله تعالی په قرآن کې یاد کړي؟! په قرآن کې د دغو قضایاوو بیانول د دې لپاره دي چې موږ پوه کړي د الله تعالی په دین کې څه حلال دي او څه حرام؛ دا حلال او حرام موږ ته د پیغبرانو علیهم السلام په سنت او سلوك کې انځوروي.

قرآن د سبإ له ملکې سره د سلیمان علیه السلام لیدنه، مذاکرات او د توحید لورې ته هغې بلنه او د همدې لیدنې او دعوت په نتیجه کې د هغې ایمان راوړنه په تفصیل سره یادوي او فرمایي:

فَلَمَّا جَآءَتْ قِيلَ أَهَٰكَذَا عَرْشُكِۖ قَالَتْ كَأَنَّهُۥ هُوَۚ وَأُوتِينَا ٱلْعِلْمَ مِن قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ۝٤٢ وَصَدَّهَا مَا كَانَت تَّعْبُدُ مِن دُونِ ٱللَّهِۖ إِنَّهَا كَانَتْ مِن قَوْمٍ كَٰفِرِينَ۝٤٣ قِيلَ لَهَا ٱدْخُلِي ٱلصَّرْحَۖ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَن سَاقَيْهَاۚ قَالَ إِنَّهُۥ صَرْحٌ مُّمَرَّدٌ مِّن قَوَارِيرَۗ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَٰنَ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ۝٤٤ النمل

نو کله چې راغله ورته وویل شول: آیا ستا تخت دغسې دئ؟ وئې ویل: داسې دئ لکه چې همغه وي او تر دې وړاندې پوهه راکړی شوې او موږ مسلمان

شوي يو. او له هغه څه ئې راوګرځوله چي له الله پرته ئې لمانځلو، يقيناً چي هغه له کافرو وګړو وه، ورته وويل شو: دې ماڼۍ ته ننوځه، کله چي ئې هغه وليده د اوبو د حوض ګمان ئې پرې وکړ او خپلي پونډۍ ئې لوڅي کړې، وئې ويل: دا خو يوه ماڼۍ ده چي فرش ئې د شيشو دئ، وئې ويل: اې زما ربه! يقيناً چي ما پر خپل ځان ظلم کړی او (اوس) له سليمان سره يو ځای د عالمونو رب الله ته منقاد شوې يم.

د دې مبارکو آيتونو لارښووني دا دي:

سليمان عليه السلام وويل: د ملکي دا تخت د هغې لپاره ناآشنا غوندي کړئ چي وګورو هدايت کېږي او که له هغو ګرځي چي نه هدايت کېږي، ځينو مفسرينو دا وينا داسي تعبير کړې چي ګواکي سليمان عليه السلام دا ملکه آزمويله چي خپل تخت پېژندی شي که نه، خو د آيت له سياق و سباق او د ورپسې آيت له الفاظو په ډېر صراحت سره معلومېږي چي مراد ئې دا نه بلکي دا وو چي د دې تخت ئې لازيات سينګار کړی، غوښتل ئې دې ته وښيي چي ته هسې پر خپل تخت نازې او هغه درته دومره مهم او ارزښتناك برېښي چي ګمان کوې د نړۍ په هيڅ ګوټ کي به ئې بېلګه ونه موندل شي، دا دئ نن ستا په وړاندي تر هغه ډېر ښکلی تخت پروت دئ، ممرد قصر ته د دې بېول هم په همدې موخه وو، غوښتل ئې د دغو صحنو په ليدو سره د هغې بې ځايه غرور مات شي او ايمان راوړو ته چمتو شي، همداسي وشول، د دواړو صحنو په ليدو سره هغې داسي څه ويلي چي د سليمان عليه السلام د انتظار مطابق وو، الفاظ دا دي: کله چي راغله ورته وويل شول: آيا ستا تخت دغسي دئ؟ وئې ويل: داسي دئ لکه چي همغه وي، او تر دې وړاندي پوه شوي او مسلمان شوي يو. او له هغه څه ئې راوګرځوله چي له الله پرته ئې لمانځلو، يقيناً چي هغه له کافرو وګړو وه، ورته وويل شو: دې ماڼۍ ته ننوځه، کله چي ئې هغه وليده د اوبو د حوض ګمان ئې پرې وکړ او خپلي پونډۍ ئې لوڅي کړې، د قصر لار په ښويو شيشو فرش شوې وه، رنګ ئې داسي چي نابلد کس د اوبو ګمان پرې کاوو، نو ځکه ملکي خپلي پايڅې بډ وهلې، او کله چي ورته وويل شول: دا خو يوه ماڼۍ ده چي فرش ئې د شيشو دئ، نو وئې ويل: اې زما ربه! يقيناً چي ما پر خپل ځان ظلم کړی؛ او

اوس له سلیمان سره یو ځای د عالمونو رب الله ته منقاد شوې یم.

عجیبه ده چې څوك دا واضح تعبیر پرېږدي او داسي څه ترې جوړوي چي نه ئې عقل مني او نه له نقل سره اړخ لګوي. متأسفانه په ځینو تفسیرونو کې په دې اړه داسي ناپړیتي خبري راغلې چي یوازي د یوه بیمار ذهن زېږنده ئې ګڼلی شو، لکه دا چي سلیمان علیه السلام غوښتل د ملکې پونډۍ وګوري چي وېښتان لري که نه!! دې ته ورته ډېري نوري کچه خبري، دا هم باید واضح کړو چي په (قَالَ نَكِّرُواْ لَهَا عَرۡشَهَا)کې به یا څه کمول مراد وي یا څه پرې زیاتول، کمول ئې د بحث له مطلب سره اړخ نه لګوي او خاص مطلب نه ترې راوځي. ځکه مو سینګارولو ته ترجیح ورکړې.

پوښتنه کوو: له دې نامحرمي مېرمني سره د سلیمان علیه السلام تفصیلي لیدنه، خبري او مذاکرات، هغې ته په ښکلي مرمرین قصر کې مېلمستیا، د الله لوري ته د هغې بلنه او د همدې بلني او دعوت په نتیجه کې د هغې ایمان راوړل او له شرك د ایمان په لوري راګرځېدل... آیا د دې معنی دا ده چي دا کارونه جائز دي، له نامحرمو مېرمنو سره نه لیدنه کتنه حرام ده او نه مذاکرات او خبري؟! آیا دې ته د حرام په سترګه کتل؛ د قرآن خلاف وینا او ادعاء نه ده او د سلیمان علیه السلام په څېر یوه ستر پیغمبر ته د ګناه نسبت کول نه دي؟

قرآن همداسي چي د سلیمان علیه السلام لیدنه او خبري د سبإ له مَلِکې سره زموږ مخي ته ږدي؛ د یوسف علیه السلام خبري د عزیز مصر له مېرمني سره او کلونه کلونه د هغې په خدمت کې پاته کېدا یادوي؛ دا په داسي حال کې چي الله تعالی د خلکو له منځه او د دوی د لارښود په توګه داسي لوړ او مثالي شخصیتونه د رسالت لپاره غوره کوي چي د دې ستر الهي امانت د حمل لپاره وړ وي، له شرك او ګناه خوندي او مصون، د غوره او مثالي شخصیت خاوند، صادق او امین، لمن ئې بې داغه او له ناپاکیو پاکه، او بیا د دغو پیغمبرانو د ژوند هغه برخي او کړني، قول او عمل، د انسانانو په وړاندي ږدي او ورته وایي: که غواړئ د دنیا او آخرت فلاح او بریا مو په برخه شي نو زما د رسولانو متابعت وکړئ، که غواړئ پوه شئ څه حلال او جائز دي؛ او څه حرام او ناجائز؛ څه تاسو ته مفید دي او څه مضر، په څه الله تعالی

راضي کېږي او په څه ناراض؛ نو زما له رسولانو ئې زده کړئ؛ هر پيغمبر هم تر رسالت وړاندي د مثالي او اسوه شخصيت خاوند وي او هم تر بعثت وروسته؛ يوسف عليه السلام تر رسالت وړاندي او د عزيز مصر په کور کې هم مثالي شخصيت وو او تر رسالت وروسته هم؛ که تقدير داسي څه درسره وکړل چي له يوسف عليه السلام سره وشول، وروڼو ورسره جفا وکړه، څاه ته ئې وغورځاوو، په ارزانه بيه وپلورل شو، د مصر يوه مخور شخصيت وپېرو، د مصر بد لمنو مېرمنو هڅه وکړه هغه په دام کې واچوي او عصمت او پاك لمني ئې لوټ کړي؛ خو هغه په دې سختي آزمويني کې بريالی شو؛ زندان ته په لېږلو وګواښل شو خو هغه د ګناه په ډنډ کې تر غرقېدو د زندان توري خوني ته تګ غوره کړ. قرآن د هغه دا له عظمت ډك دريځ او غوراوی داسي انځوروي:

وَرَٰوَدَتۡهُ ٱلَّتِي هُوَ فِي بَيۡتِهَا عَن نَّفۡسِهِۦ وَغَلَّقَتِ ٱلۡأَبۡوَٰبَ وَقَالَتۡ هَيۡتَ لَكَۚ قَالَ مَعَاذَ ٱللَّهِۖ إِنَّهُۥ رَبِّيٓ أَحۡسَنَ مَثۡوَايَۖ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ﴿٢٣﴾

يوسف

هغي مېرمني چي دی ئې په کور کې اوسېدو، نفسي غوښتنه ئې ترې وکړه، دروازې ئې وتړلې او وئې ويل: ژر شه، درته تياره يم، هغه وويل: پناه خدای ته، هغه مي رب دئ، زما مېشت ځای ئې راته ښه او ښايسته کړ، يقيناً چي ظالمان نه ژغورل کېږي.

د قرآن دا برخه څو لارښووني او ظريف ټکې زموږ مخي ته ږدي:

- الله تعالی يوسف عليه السلام د خورا ستر مأموريت او لويي دندي لپاره غوره کړی وو، د يوه ستر انقلاب لپاره، د يوه سياسي، اجتماعي، فکري او اخلاقي انقلاب لپاره، د مصر په څېر په يوې داسي ټولني کې چي له مدني لحاظه ډېره مخکي تللې خو له فکري او اخلاقي لحاظه ډېره وروسته پاته، ظلم، فساد او بې عدالتي خپل تور وزر پرې غوړولی، واکمنان ئې په فساد کې تر ستوني غرق، مظلومان له خپلو ټولو انساني حقوقو محروم، د واکمنانو د هوسونو قرباني، په نه ګناه زندان ته درومي او د اربابانو د مزاج خلاف په

يوه معمولي کار په دار ځړول کېږي، دا ستر مأموريت سپېڅلی، مهذب، مدبر او د ډسپلين خاوند قيادت او زعامت ايجابوي، هغه کسان چې د اسلامي ټولني د جوړولو په لاره کې مبارزه کوي، (هغه ټولنه چې پيغمبران عليهم السلام ئې پر جوړولو مأمور شوي)، بايد دغسي لوړ شخصيت ولري او د مبارزې په لوړو ژورو کې د دوی دا وړتياوي راځرګندي شي.

- که چېري ظروف او شرائط په ګناه کې د انسان د پرېوتو مشوق وي او هغه ګناه ته وهڅوي، نو د ډېرو سترو شخصيتونو د لوېدو او سقوط احتمال هم شته، له هغو ظروفو او شرائطو چې انسان ګناه ته رابولي يا ئې ورته را کاږي بايد ځان وساتو.
- که چېري يوسف عليه السلام د خپل رب برهان نه وی ليدلی، د هغي مېرمني په لوري به ښويېدلی وو، راشئ وګورو چې دا الهي برهان څه وو؟ د آيت له فحوی معلومېږي چې دا برهان د يوسف عليه السلام هغه احساس وو چې په دغو الفاظو سره ئې بيان کړ: الله تعالی مي رب او پالونکی دئ، دې غوره مقام ته ئې راورسولم، ظالمان نه ژغورل کېږي؛ همدغه احساس د دې باعث شو چې د ځوانۍ په هغه طوفاني دوره کې د شيطان او نفس له وسوسو خوندي پاته شي. که څه هم ځيني مفسرين په دې اړه نور تعبيرونه لري خو د هيڅ يوه لپاره ئې معقول دليل نه دئ وړاندي کړی او د آيت له الفاظو سره اړخ نه لګوي.
- قرآن فرمايي چې په دې کار سره يوازي دا نه چې دی له دغي ګناه وژغورل شو بلکې په همدې سره بې حيايي او بدکاري له ده په شا وتمبول شوه!! د قرآن دا وينا په سطحي نظر سره انسان ته عجيبه برېښي، خو په لږ دقت سره پوهېدی شي چې په دې الفاظو کې ډېر ژور او ظريف مطالب پراته دي: ځوك چې په لومړي ځل د خپل نفس ناروا غوښتني او د خپل هوس د هڅوني په وړاندي صبر وکړي، تسليم نه شي او پښې ئې له ښويېدو وژغورل شي، دغه کار په ده کې د ځان ساتني هغه ځواك او احساس کمال او قوت ته ورسوي چې په راتلونکي کې د داسي هڅونو په وړاندي ئې پښې ونه ښويېږي، چا چې په لومړۍ مقابلې کې د بديو په وړاندي ماته ونه خوړله، د بديو د مقابلې ځواك ئې لازيات پياوړی او مضبوط شي او چا چې په لومړۍ مقابلې

کې ماته وخوړه، بیا بیا به تر بریدونو لاندې راځي او ماته به خوري، څوک چې د بدکاریو دروازه پرانیزي تړل ئې ورته گران شي او څوک چې په لومړي ځل د هغې له پرانستلو ډډه وکړي د تل لپاره ترې خوندي پاته شي، یوه گناه نورو گناهونو ته لار پرانیزي، یوې گناه ته په منفي ځواب ویلو سره د نورو مخه نیول کېږي، یوسف علیه السلام هغي لومړۍ بلنې ته په منفي ځواب ویلو سره ټولو هغو کسانو ته ځواب ورکړی چې د ده د بې لارې کولو طمع ئې کوله، ټول په دې پوهېدلي چې دا هوښیار ښکار په لومي کې نه نښلي، چې د عزیز مصر مېرمن په دې ونه توانېده نور به څنگه هغه ښکار کړی شي او څنگه به د هغه د ښکار کولو جسارت او طمع کوي؟!! هو؛ په دې سره الله تعالی له یوې خوا دی د ځوانۍ په هغو شېبو کې چې احساسات ښه په ځوښ کې وي او هوس ډېر ځپانده؛ په گناه کې له پرېوتو وساتو او له بلې خوا ئې بد کارۍ ته بلونکي ځواکونه په فرسخونو له ده لرې کړل.

- الله تعالی هغه د مصر د ټولنې د زعامت لپاره غوره کړی وو، د مصر د هغه وخت پر ټولنې د فحشاء، اخلاقي فساد او جنسي آزادۍ تور وزر غوړېدلی وو، په خاصه توگه د ټولنې په لوړ پوړیو او اشرافي کورنیو کې دا بیماري په پراخه پیمانه خوره وه، له دې پلوه ئې حالت داسې وو لکه د نن ورځې د لوېدیځې نړۍ د گنده ټولنو حالت، جنسي بې لارېتوب ته نه یوازې د گناه په سترگه نه کتل کېدل بلکې یو عادي کار گڼل کېدو، د یوسف علیه السلام دا کار د دې باعث شو چې د مصر ټولې هغه مېرمنې چې په خپلو نخرو سره ئې د مصر هر واکمن په آسانۍ سره ښکار کاوو له ده ناهیلې شي او د ده د بې لارې کولو طمع ونه کړي، که د عزیز مېرمن ونه توانېده چې یوسف علیه السلام د خپلې ځوانۍ په موسم کې دوکه کړي، هغه وخت چې احساسات ځپانده وي او په داسې حالت کې چې دی ئې مریي او خدمتگار وو، نو له هغه وروسته چې د عمر پوخوالي ته ورسېږي او د مصر واکمن شي، نو څنگه به هغوی وکولای شي چې دی ښکار کړي!! د قرآن دا الفاظ څومره دقیق دي: لِنَصۡرِفَ عَنۡهُ ٱلسُّوٓءَ وَٱلۡفَحۡشَآءَ: چې په دې توگه بدکارې او بې حیائي ترې ایساره کړو!!، داسې ئې نه دي ویلي چې هغه مو له بدکارۍ او بې حیایۍ راایسار کړ؛ نه بلکې بدکارې او فحشاء ترې ایساره شوه، یعنې

هغه کار ئې وکړ چې نور بدکارې او بې حيائې ورته نژدې نه شي.

د هغو ټولو آزموينو له جملې چې يوسف عليه السلام ورسره مخامخ شوی، خورا لوی او خطرناك ئې همدغه آزمېښت وو، د وروڼو مخالفت، کينه او حسادت، په څاه کې لوېدل، مريیتوب ته لېږدېدا او بندي کېدا... دا ټول تر دې آزمېښت ډېر ډېر آسانه ول.

ګورئ چې د قرآن د وينا په لفظ لفظ کې څومره ژوري لارښووني او ظريف ټکي مخي ته راځي، دوه څېرې ئې په ډېره دقيقه او اغېزمنه توګه انځور کړې: يو د خدای بنده او بل د نفس بنده، يو له ګناه تښتي او بل په ګناه پسې زغلي، يو د ځوانۍ په جذباتي موسم کې له ګناه ځان ساتي او بل په داسي حال کې د ګناه هڅه کوي چې ټولي جسمي او جنسي اړتياوې ئې رفع شوې، دواړه د بندي دروازې په لوري منډې وهي خو يو ئې د پرانستلو او له ګناه د ځان ژغورلو په نيت او بل ئې د دې لپاره چې خلاصه نه شي او ښکار ئې له منګولو ونه وځي، دواړو د دروازې په لوري وځغاستل، يو ئې له ګناه د تېښتي لپاره او بل ئې د سرکښ نفس د اشباع لپاره، يو ئې له خدايه ويري تېښتي ته اړ کړی او بل ئې د زړه له مراد د محرومېدو وېرې، عجيبه صحنه ده، دوه متضادې څېرې په يوه تګلورې کې، د يوه منزل په لور په منډو، مګر له بېلا بېلو موخو سره، څه عجيبه صحنه ننداري ته ايښودل شوې، هغه صحنه چې زړه په لړزا او درزا راولي، مشاعر هڅوي، په انسان کې وجد راپاروي. ډېر داسي کسان مومې چې دوی او هڅي ئې د دې صحنې له څېرو سره ورته دي، ټول په يوه تګلورې کې، د يوه هدف او مقصد په لور تلوار کې، کله نا کله له ورتو شعارونو او ادعاءګانو سره، خو يو ئې د رحمن خدای لپاره او بل ئې د نفس او شيطان په حکم، يو ئې له پاك زړه او په پاك ملنتوب سره او بل ئې له لړلو عزائمو او ملوثو لاسونو او ملني سره، يو ئې له الله تعالی د وېرې په ډك زړه سره او بل ئې له خيرن، خچن او ګنده ضمير سره.

دواړه د خپل محسن په وړاندي ودرېږي، د يوه د ژوند ملګری او د بل آقا، يوه ته دې محسن هر څه ورکړي؛ هم زړه او هم مال او د خپل ژوند

شریکه ئې ګرځولې، خو له بل سره ئې یوازې دومره کړي چې په نوکرۍ ئې نیولی، یو خپل محسن ته صادق او وفادار او بل ورته خائن او بې وفا، مجرم تر بې ګناه مخکې د ځان د برائت ادعاء کوي او بې ګناه تورنوي او د هغه لپاره د سزا غوښتنه کوي!! پاك لمنی بېګناه له دې ډډه کوي چې بل تورن کړي، له ځان دفاع ته اړ کېږي.

وَٱسْتَبَقَا ٱلْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُۥ مِن دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا ٱلْبَابِۚ قَالَتْ مَا جَزَآءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوٓءًا إِلَّآ أَن يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴿٢٥﴾ یوسف

دواړو د دروازې په لوري وځغاستل، له شا (ئې تر لمنې ونیولو او د) کمیس (لمنه ئې) وروشکوله، (له پرانستلو سره سم ئې) په دروازې کې د ښځې خاوند (په خپلې مخې کې) ومومند، (مېرمنې ئې) وویل: د هغه چا چې غوښتل ئې ستا مېرمنې ته سپکاوی ورواړوي؛ سزا به ئې له دې پرته بل څه وي چې بندي شي او یا دردناك عذاب (ئې په برخه شي؟!

همدا مېرمن چې د خپل خاوند په وړاندې یوسف علیه السلام تورنوي او د زندان او دردناك عذاب غوښتنه ورته کوي؛ خو هغه مهال چې له خپلو سیالو او ملګرو مېرمنو سره وخامخ کېږي؛ نو په خپل دې عمل او کړنې نه یوازې اعتراف کوي بلکې دفاع ترې کوي او د تکرار هوډ څرګندوي او وایې: یا به یوسف خبره مني او به زندان ته ځي:

قَالَتْ فَذَٰلِكُنَّ ٱلَّذِى لُمْتُنَّنِى فِيهِۖ وَلَقَدْ رَٰوَدتُّهُۥ عَن نَّفْسِهِۦ فَٱسْتَعْصَمَۖ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَآ ءَامُرُهُۥ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونًا مِّنَ ٱلصَّٰغِرِينَ﴿٣٢﴾ قَالَ رَبِّ ٱلسِّجْنُ أَحَبُّ إِلَىَّ مِمَّا يَدْعُونَنِىٓ إِلَيْهِۖ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّى كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ ٱلْجَٰهِلِينَ﴿٣٣﴾ یوسف

(د عزیز مېرمنې) وویل: دا همغه څوك دئ چې تاسو پرې ملامتولم، هو؛ ما ترې د زړه مراد وغوښتو او ده ځان لرې وساتو، که هغه څه ونه کړي چې زه ئې پرې ګمارم، نو هرو مرو به زنداني شي او حتماً به خوار او سپك شي، (یوسف) وویل: زما ربه! تر هغه څه چې دوی مې وربلې زندان راته غوره

دئ او كه ته د دوى مكرونه رانه وانه ړوې دوى ته به مائل او د جاهلانو له ډلې به شم، نو رب ئې دعاء قبوله كړه او د دوى مكر ئې ترې وگرځاوو، بې شكه چې هغه پوه اورېدونكى دئ.

كله چې د مصري عزيز مېرمني د خپلو سيالو مېرمنو مكرجني خبري واورېدې نو په هغوى پسې ئې استازى ولېږو او د دوى لپاره ئې د ناستي ځاى جوړ كړ، بالښتونه ئې ورته كښېښودل او (د خوراك او مېوو پر دستر خان ئې) هري يوې ته چاړه كښېښوده او (يوسف عليه السلام ته ئې) وويل: د دوى مخي ته ورووځه! كله چې د هغوى نظر پرې ولگيدو، نو هغه ئې (له خپل گمان او تصور) ډېر لوړ وموندو (د ټولو سترگي پرې ښخي پاته شوې او د مېوو پرځاي ئې) خپلي گوتي پرې كړې او وئې ويل: خداي ته پناه! دا خو بشر نه دئ، دا خو له يوې قدرمني فرشتې پرته بل څه نه دئ!! د عزيز مصر مېرمن (له كوم شرم او حياء پرته د خپل راز او د عياشۍ د مجلسونو سيالو او هم مسلكو ملگرو ته) وايي: زه مو په دې ملامتوله چې خپل مريي ته مي زړه وركړى، دا دئ هغه غلام! هو ما ترې د زړه مراد وغوښتو خو هغه ډډه وكړه، لوړه كوم چې يا به مي مراد پوره كوي او يا به زندان ته درومي، له ذلت او سپكاوي سره به مخامخېږي او له دې ټولو نعمتونو به محرومېږي!!

گورئ چې قرآن د مصر د اشرافي كورنيو اخلاقي وضعيت څنگه انځور كړى: د عزيز مصر د مېرمني د عياشۍ په محفل كي مېلمنې، آزاد خيالي، د مصر د اشرافو په كورنيو پوري مربوطي بدلمني ښځي چي كله يوسف عليه السلامويني، خپل حواس بايلي، خپل كنټرول له لاسه وركوي، ټول د هغه د جمال په ننداره كي ډوبېږي او له ډېري وارخطايۍ د مېوو پر ځاى خپلي گوتي پرې كوي، بې له دې چي د شرم او حياء احساس وكړي د ده د حسن ستاينه كوي، د عزيز مېرمني ته برائت وركوي او دې ته دا مجال برابرېږي چي په پوره جسارت سره پر خپل كار اعتراف وكړي!!

قرآن په دغو څو لنډو جملو سره د مصر د درباريانو او زعيمانو د كورنيو د بد اخلاقيو وضعيت او د هغوي د شخصي ژوندانه ټول اړخونه، پټي او ښكاره زاويې او گوښې په ډېر دقت سره انځوروي او دا ښيي چي په غير اسلامي ټولنو كي او د هغو خلكو په منځ كي چي پر خداى او آخرت ايمان نه

لري، زعماء او مشران ئې له اخلاقي لحاظه تر دې حده په فساد کې غرق وي، دومره سپك او ذليل وي چې آزاد جنسي روابط په هغوی کې عادي کار ګڼل کېږي او هيڅوك هم پرې اعتراض نه کوي.

دې ټکي ته مو بايد پام وي چې له دې قصې او له هغو تبصرو او تحليلونو چې د مصر د مشرانو اخلاقي وضعيت په کې څېړل شوی، د قريشو د سردارانو انتباه به څه وه؟ له دې به ئې څه پيغام اخيستو؟ آيا د دې قصې حرف حرف به ئې ځان ته متوجه نه ګاڼو او هغه به ئې په ټولني کې پر خپل عزت، اعتبار او رسوخ يو خطرناك بريد او تېری نه بالو؟ آيا د مکې عامو خلکو به د دې قصې په هينداري کې د خپلو سردارانو او د دوی د کورنيو څېره نه ليدله؟ او هر آيت به ئې د دوی پر بدي وضعي نه تطبيقولو؟

په دې آيتونو کې د يوسف عليه السلام هغه وضعيت چې ورسره مخامخ وو په ډېر زړه راښکونکې، جالبي او ښوونکې بڼې کې انځور شوی، هغه چې تازه ځوانۍ ته رسېدلی ١٨-١٩ کلن ځوان دئ، د صحراء په ويړه غېږه او د هغې په صافه او شفافه هوا کې دنيا ته راغلی او د ځوانۍ پړاو ته رسېدلی، الله تعالی ورته ښکلی صورت ورکړی، د ورونو جفا ئې ليدلې، په څاه کې د لوېدلو بده ورځ ئې ګاللې، د غلامۍ شپې او ورځې ئې ليدلې او اوس د نړۍ په خورا متمدنه سيمه کې (د مصر په پلازمېنه کې) د مصر د عزيز په کور کې ژوند کوي، په هغه کې د بدوي او مدني ژوند آثار او نښې له ورايه ښکارېدې، د هغه راښکونکې څېره د جلال او جمال، ښايست او تقوی، وقار او مهربانۍ، متانت او ساده توب ښکلی امتزاج وو، هر ليدونکی به ئې ځان ته راښکو او د ځان مجذوب به ئې ګرځاوو، د يوسف عليه السلام ذاتي ښېګڼې ورته حادثې او پېښې رامنځته کړې، لومړی ئې د ورونو له کينې سره مخامخ کړ او دا دئ اوس د عزيز په کور کې له هغه لوي آزمېښت سره مخامخ شو، د عزيز ښځه ورپسې شوه، هره شېبه ئې د ګناه په ناولي ډنډ کې د لوېدو وېره وه، په هرګام کې ئې مخې ته دام، له هغه محفل وروسته خو د مصر د سردارانو ټولې مېرمنې پرې ميني او د هغه د اغوا لپاره ئې پايڅې رابډوهلې وې، د هغه ستونزه ئې لازياته کړې وه، هري خوا ته چې ګوري، ګناه ورته خپله غولوونکې غېږه پرانستې ده او په هر ګام کې د شر داعي او بلونکی

ورته په کمین کې دئ، په ناز او نخرو ئې ځان ته رابلي، که نور خلك په گناه پسي منډې وهي، دلته گناه په ده پسي ځغلي او هره شېبه د دې انتظار کوي چې هغه غافل ومومي او گوزار پرې وکړي، غافل ئې کړي، اراده ئې کمزورې ووینې، گناه ته تمایل په کې څپاند کړي او ډېر ژر ئې ښکار کړي، څومره خطرناکه صحنه ده او څومره ارواح سوزوونکې آزموینه؟ هغه په دې سخته مبارزه کې ثابت قدمه او کوټلی دئ، له هر پړاو په بري سره فاتح او سر لوړی تېرېږي، د عزیز د ښځې گواښونه ئې اورېدلي او لیدلي، چې یوسف باید له دغو دوو یو غوره کړي، یا په گناه کې سقوط او د دې غوښتنو ته تسلیمېدا، یا زندان ته تگ او د خواریو او ذلتونو منل، خو هغه د دغو دوو بدیلونو د یوه په انتخاب کې ځنډ ونه کړ، بې له ځنډه ئې زندان غوره کړ، په پوره اشتیاق سره هغه بدیل انتخابوي چې پرې وېراوو ئې، په پوره سوز او د زړه له تله خپل رب ته دعاء کوي او وایي: زما پالونکیه خدایه! زندان له هغه څه ډېر راته محبوب دئ چې دوی مې وربلي!! هر مؤمن او مخلص داعي او حقپال مجاهد باید دې ته متوجه وي چې ښایي په خپلې مبارزې کې به له همداسي حالتونو سره مخامخ شي چې یوسف علیه السلام ورسره مخ شوی؛ د ده صداقت، اخلاص، فکري او اخلاقي ځانگړتیاوي او امتیازات به ستونزي ورته زېږوي، د ده وړتیاوي او لوړ شخصیت به د ده کمظرف او بې شخصیت مخالفین او رقیبان؛ حتی وروڼه ئې؛ حسادت او دښمني ته هڅوي؛ باید د یوسف علیه السلام په څېر د صبر او تقوی لمن کلکه ونیسي؛ او ډاډه وي چې وروستۍ بریا د حق او حقپالو ده.

دا برخه له یوې خوا موږ ته دا راښیي چې له دې محفل وروسته د عزیز مصر مېرمن د یوسف علیه السلام په ښکارولو کې یوازي نه وه، د مصر د سردارانو ډېري مېرمني ورسره شریکې شوې وې او له بله پلوه یوسف علیه السلام دغه صحنه دومره خطرناکه گڼلې چې د الله تعالی له لطف او مرحمت پرته ئې په بل څه خلاصون ترې گران لیدلی، د همدې لپاره ئې خپل رب ته په دې الفاظو دعاء کړې: که د دوی مکر له ما دفع نه کړې، نو د دوی په دام کې به ولوېږم.

د قرآن دا وینا هم خاصه توجه غواړي چې فرمایي: یوسف علیه السلام جنسي بې لاریتوب او شذوذ د جاهلیت له مظاهرو گڼي، د قرآن له نظره په

هري ټولني کې چي د دې ګنده او ناولي عمل مظاهر راښکاره شي نو هغه ټولنه له تمدن وروسته پاته او جهل وهلې ټولنه ده. علم او تمدن انسان د قانونمنۍ خوا ته کاږي او ټولې اړیکي د همدغي قانونمنۍ په سیوري کې تنظیموي او ټولنه له دې ژغوري چي قانون تر پښو لاندي شي، له حدودو تېری وشي، نظم له منځه ولاړ شي، یو د بل پر حق او حد تېری وکړي، د انسان په ژوند کې تر ټولو مهمه او اساسي قضیه د ده جنسي اړیکي دي چي د ده او د ده د نسل ژوند او دوام ورپوري تړلی دئ. د انسان د ژوند د دغه اساسي اړخ روغوالی، د قانون په چوکاټ کې د هغه تنظیمول او په دې برخه کې د پولو او حدودو د تر پښو لاندي کېدو مخنیوی د علم او تمدن له لومړنیو غوښتنو ده. جهل او د انسان له فطرت او د هغه د جسم د سلامتیا او روغتیا له غوښتنو او د هغه د روح او بدن له صحي اړتیاوو بې خبري د دې سبب کېږي چي د انسان د ژوند دغه اړخ ته لازمه اعتناء ونه شي، ضوابط ئې تر پښو لاندي شي او له حدودو ئې تېری وشي، مګر دا نه ګورئ چي د لوېدیځې نړۍ بې مهاره ټولنه له دې جهته څومره رنځ وړي او له څومره خطرناکو ناروغیو سره مخامخ ده؟ د ایډز وژونکې ناروغي د دې ټولني له مظاهرو یوه ده، د لوېدیځې نړۍ زړه سوانده پوهان په چیغو چیغو د خطر اعلان کوي چي یا آزادي جنسي اړیکي کنټرول کړئ او یا د هغه د بدو او تباه کوونکو عواقبو انتظار وکړئ.

الله تعالی د یوسف علیه السلام دعاء قبوله کړه، ده زندان تر دې لړلي چاپېریال غوره وګاڼو، زندان ورته خوندي پناځی ښکاره شو، د مصر د واکمنانو له مکرجنو او نخره ګرو ښځو ئي الله تعالی ته پناه یووړه، د دعاءګانو اورېدونکي علیم خداي د ده دعاء اجابت کړه، له هغه چټل او لړلي چاپیریال او په ګناه کي له سقوط او لوېدو ئې وژغورو، الله تعالی د خپل مخلص بنده دعاءګاني اوري او قبلوي ئې، هغه د خپل بنده له هر حالته خبر دئ، په دې پوهېږي چي د څه ډول معاملې وړ او مستحق دئ؟

خلاصه دا چي نه د سلیمان علیه السلام لیدنه او خبري د سبإ له ملکې سره د تقوی خلاف وې، نه د مصري عزیز په کور کې د یوسف علیه السلام پاته کېدا؛ او نه د فرعون او د مدین د نېك انسان په کور کې د موسی علیه

السلام کلونه کلونه پاته کېدا؛ نه له لوڅ مخو مېرمنو سره لیدا حرام ده او نه د نامحرمي مېرمني خبري اورېدا. مه ځان تر رسول الله صلی الله علیه و سلم، سلیمان، یوسف او موسی علیهم السلام ډېر متقي ګڼئ او مه تر عائشې رضي الله عنها او نورو صحابه وو د دین په اصولو او رموزو د ډېر پوهېدا ادعاء کوئ؛ د رسول الله صلی الله علیه و سلم مېرمنو هره ورځ له ګڼ شمېر نارینه او ښځینه صحابه وو سره لیدل او الله تعالی په قرآن کې د دې یادونه کړې چې نارینه به د رسول الله صلی الله علیه و سلم مېرمنو ته ورتلل او له هغوی به ئې څه پوښتني درلودي او یا به ئې څه ترې غوښتل؛ او الله تعالی په همدې ارتباط دوی ته لارښوونه کړې چې له نامحرم نارینه سره به ئې خبري باید څنګه وي؛ فرمایي:

يَٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ لَسۡتُنَّ كَأَحَدٖ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ إِنِ ٱتَّقَيۡتُنَّۚ فَلَا تَخۡضَعۡنَ بِٱلۡقَوۡلِ فَيَطۡمَعَ ٱلَّذِي فِي قَلۡبِهِۦ مَرَضٞ وَقُلۡنَ قَوۡلٗا مَّعۡرُوفٗا ٣٢ الأحزاب

اې د پیغمبر مېرمنو! تاسو د هیڅ بلي ښځي په څېر نه یئ که تقوی وکړئ، نو په وینا کې پوستوالی مه کوئ داسي چې هغه څوك څه طمع وکړي چې په زړه کې ئې کوم مرض وي؛ او په معروفې غوره وینا سره خبري کوئ.

دا آیت په ډېر صراحت او وضاحت سره ښیي چې د نامحرم سړي او ښځي تر منځ یو له بل سره خبري نه یوازي جائز دي بلکې الله تعالی د رسول الله صلی الله علیه و سلم مېرمنو ته د امر په صیغه فرمایي: (وَقُلۡنَ قَوۡلٗا مَّعۡرُوفٗا: او په معروفې غوره وینا سره خبري کوئ).

پر قرآن سربېره په لسګونو داسي روایات لرو چې مېرمني رسول الله صلی الله علیه و سلم ته راغلې؛ پوښتنه ئې ترې کړې او ځواب ئې ترې اورېدلی. که د مېرمنو غږ اورېدا نارینه وو ته حرام وی نو همداسي به د نامحرمو نارینه وو غږ اورېدا مېرمنو ته حرام وه؛ مېرمنو ته به دا اجازه نه ورکول کېده چې په نامحرم امام پسي په جمع لمونځ وکړي او د هغه جهري قرائت واوري؛ خو تاریخ او د روایاتو ټول کتابونه شهادت ورکوي چې د نبوي مسجد له لومړۍ ورځې بیا د رسول الله صلی الله علیه و سلم تر رحلت پوري؛ مؤمنو مېرمنو په پنځه وخته لمونځو کې هم او د جمعې او اخترونو په

لمونځونو کې هم جومات ته تللې، په رسول الله صلی الله علیه و سلم پسې ئې لمونځونه کول او د ده خطبې به ئې اورېدلې.

الله تعالی د مېرمنو او نارینه وو لپاره د حلال او حرام یو ډول پولې ټاکلې؛ که د دوی د ځانګړي او خاص جوړښت او فطرت په ارتباط کوم استثنائي حکم ته ضرورت وو نو هغه ئې په صراحت سره بیان کړی؛ خو نه ئې د نامحرمو نارینه وو او مېرمنو غږ اورېدا یو بل ته تحریم کړې او نه ئې یو حلال او بل حرام ګڼلی او د دې معنی دا ده چې د دواړو حکم یو ډول دئ؛ که مېرمنو ته د نارینه وو غږ اورېدل جائز وي نو له شك پرته به نارینه ته د مېرمنو غږ اورېدل جائز وي.

د انس رضي الله عنه مور رسول الله صلی الله علیه و سلم ته مېلمستیا کړې؛ ورغلی، هغې ئې مخې ته د ده د خوښې خواړه ایښې، بیا ئې مور دی له ځان سره د رسول الله صلی الله علیه و سلم خوا ته بېولی او ترې غوښتې ئې چې انس ته دعاء وکړي.

عَنْ أَنَسٍ قَالَ: جَاءَتْ بِي أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا غُلَامٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُنَيْسٌ ادْعُ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ وَوَلَدَهُ وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ» قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ اثْنَتَيْنِ وَأَنَا أَرْجُو الثَّالِثَةَ.

له انس رضي الله عنه روایت دئ چې (مور ئې) ام سُلَیم؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم ته وروستم په داسې حال کې چې زه لا ماشوم وم؛ وئې ویل: یا رسول الله! دا وړوکی انس دئ؛ دعاء ورته وکړه؛ نو رسول الله صلی الله علیه و سلم وفرمایل: باري ربه! مال او اولاد ئې ورته زیات کړې او جنت ته ئې داخل کړې؛ انس وایي: دوه مې ولیدل (د مال او اولاد زیات والی) او د دریېیم (جنت ته داخلېدو) هیله لرم.

د أبو سفیان مېرمن رسول الله صلی الله علیه و سلم ته ورغلې او ورته ویلې ئې دي: یا رسول الله! أبو سفیان د خپلو اولادونو په اړه بخل کوي؛ آیا کولی شم د ځان او د ده د اولاد د ضرورتونو رفع کولو لپاره له اجازې پرته

څه مصرف کړم؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم ورته ویلي: هو؛ خو دومره چي ستا لپاره کفایت کوي:

عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ هِنْدَاً قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ شَحِيحٌ، وَلَيْسَ لِي إِلَّا مَا يَدْخُلُ بَيْتِي قَالَ: «خُذِي مَا يَكْفِيكِ وَوَلَدَكِ بِالْمَعْرُوفِ» مسند احمد

له عائشې رضي الله عنها روایت دئ چي هندا وویل: یا رسول الله! ابو سفیان بخیل سړی دئ؛ او له ما سره له هغه پرته بل څه نشته چي کور ته مي راننوځي؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم وفرمایل: هومره په سمه توګه واخله چي ستا او اولاد لپاره دي کفات کوي.

صحابه رضي الله عنهم؛ نارینه او ښځینه ئې؛ د رسول الله صلی الله علیه و سلم مېرمنو ته ورغلي؛ مخصوصاً عائشه رضي الله عنها ته او په مختلفو امورو؛ په ځانګړې توګه د کورنیو مسائلو په اړه ئې پوښتني ترې کړې او ځوابونه او لارښووني ئې ترې اورېدلې؛ عائشه رضي الله عنها د صحابه لپاره هم مفتي وه او هم استاد او معلم. په هري مسئلې کې چي د دوی تر منځ اختلاف راولاړ شوی نو عائشې رضي الله عنها ته به ورتلل او هملته به ئې د اختلاف حل موندلو.

څوك چي نامحرم ته د مېرمني غږ اورېدا حرام ګڼي؛ هغه باید له قرآن او حدیث د حرمت صریح نص وړاندي کړي او د دې تر څنګ چي د مېرمني غږ اورېدا نارینه ته حرام بولي نو د نارینه غږ اورېدا به مېرمنو ته هم تحریموي!! دواړه به همهاله ثابتوي؛ هم به له قرآن او حدیث سند وړاندي کوي او هم د صحابه وو له دور عملي بېلګي او تاریخي شواهد.

خو نه هیڅ عالم او عاقل انسان دا خبره کړې؛ نه په قرآن، حدیث او د فقهاءو آراءو کې د دې شائبه موږو؛ قرآن په محکمه کې د مېرمنو شهادت او ګواهي معتبر ګڼي او فقهاء د مېرمنو قضاوت هم جائز بولي. نه شهادت په پټ مخ او له خبرو پرته په اشارو کېږي او نه قضاوت.

که نارینه ته د نامحرمي مېرمني غږ اورېدل حرام وي نو مېرمنو ته به د نامحرم نارینه غږ اورېدل هم حرام وو؛ مېرمني به نه په نارینه پسي لمونځ

کولی شو او نه به ئې خطبه اورېدله؛ خو د رسول الله صلی الله علیه و سلم او خلفاء راشدینو په ټول دوران کې به مېرمني جومات ته تللې او په جمع کې به ئې په رسول الله صلی الله علیه و سلم او نورو پسي اقتداء کوله او خطبې به ئې اورېدلې.

مېرمني کولی شي تجارت او پېر پلور وکړي، کولی شي په محکمه کې د شاهد په توګه عمل وکړي، کولی شي قاضي شي؛ دا کارونه نه په پټ مخ کېدی شي او له وینا پرته او په اشارو!!

جومات ته د مېرمنو تګ

که قرآن ته ځېر شو نو په دې خبري پوهېدا به راته ګرانه نه وي چي الله تعالی مؤمنانو ته په جماعت د لمونځ کولو امر کړی؛ مخکیني امتونه هم پرې مکلف وو او د رسول الله صلی الله علیه و سلم امت هم.

وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرْكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ﴿٤٣﴾ البقره

او لمونځ قائم کړئ او زکات ورکړئ او له رکوع کوونکو سره رکوع وکړئ.

په (وَٱرْكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ) کې ټول مؤمنان (نارینه او ښځینه) شامل دي.

مریم علیها السلام ته داسي لارښوونه شوې:

يَٰمَرْيَمُ ٱقْنُتِي لِرَبِّكِ وَٱسْجُدِي وَٱرْكَعِي مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ﴿٤٣﴾ آل عمران

اې مریمې! خپل رب لره تسلیم اوسه، سجده کوه او له رکوع کوونکو سره یو ځای رکوع کوه.

د مریمې علیها السلام یادونه د دې لپاره راغلې چي وښیي یوه مؤمنه مېرمن باید څنګه وي، مریم علیها السلام ته د عالَم پر ټولو ښځو فضیلت ورکړی شوی، قرآن هغه د مؤمنو مېرمنو لپاره د غوره مثال او بېلګي په توګه معرفي کوي او فرمايي:

وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱمْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ٱبْنِ لِي عِندَكَ بَيْتًا فِي ٱلْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِۦ وَنَجِّنِي مِنَ ٱلْقَوْمِ

ٱلظَّٰلِمِينَ ۝١١ وَمَرۡيَمَ ٱبۡنَتَ عِمۡرَٰنَ ٱلَّتِيٓ أَحۡصَنَتۡ فَرۡجَهَا فَنَفَخۡنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا وَصَدَّقَتۡ بِكَلِمَٰتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِۦ وَكَانَتۡ مِنَ ٱلۡقَٰنِتِينَ ۝١٢ التحريم

او الله د مؤمنانو لپاره د فرعون د مېرمنې مثال بيانوي چې وئې ويل: اې زما ربه! ما ته په خپلې خوا کې په جنت کې يو هستوګنځې جوړ کړه او له فرعون او د ده له عمله مې وژغوره او له دغو ظالمانو مې وژغوره. او د عمران لور مريمې (مثال) چې د خپل فرج ساتنه ئې وکړه، نو موږ له خپلې روح څه په کې پو کړل، د خپل رب ويناوې ئې رښتينې وګڼلې او د الله کتابونه ئې هم، او له غاړه ايښودونکو وه.

د مريم عليها السلام روزنه په مدرسه او جومات کې شوې او هغه ستر شخصيت ترې جوړ شوی چې د انساني تاريخ له پيل تر پای پورې هيڅ ښځه د هغې مقام ته نشي رسېدی، دې ته له نورو لمونځ کوونکو سره د لمونځ کولو سپارښتنه نه ځانګړې او خصوصې سپارښتنه ده او نه منسوخ شوې سپارښتنه. البته ښځو ته دا لارښوونه د نارينه وو له اړوند سپارښتنې يوازې دومره توپير لري چې نارينه جومات ته پر تلو مکلف شوی او ښځو ته دا رخصت ورکړی شوی چې کولی شي جومات ته ولاړې نشي او په خپل کور کې لمونځ وکړي، خو که ئې وغوښتل جومات ته ولاړه شي هيڅوك ئې د مخنيوي حق نه لري. دا د رسول الله صلی الله عليه و سلم داسې مکرره سپارښتنه ده چې د حجة الوداع په تاريخي او مهمې خطبې کې ئې هم د نورو سترو سترو او مهمو امورو تر څنګ يو ځل بيا تکرار کړه.

د صحابه وو په دور کې جومات ته د مېرمنو پنځه وخت تګ او د جَمعې په ټولو لمونځونو کې د اخترونو په شمول؛ په انهماك و اهتمام سره د هغوی شرکت ښيي چې دوی ته رسول الله صلی الله عليه و سلم د جَمعې لمانځه د فضيلت او اهميت په اړه داسې څه ويلي وو چې له دې ستر فضيلت محرومېدا ئې نه خوښوله. دا روايت همدغه حقيقت ته اشاره کوي:

عن أُمِّ عَطِيَّةَ انها سَمِعتِ النَّبِيَّ صلی الله عليه و سلم يَقُولُ " يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ، أَوِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضُ، وَلْيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ

الْمُؤْمِنِينَ، وَيَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى ". قَالَتْ حَفْصَةُ فَقُلْتُ الْحُيَّضُ فَقَالَتْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا. (بخاری:٣٢٤)

له ام عطيه رضی الله عنها روايت دئ چي وايي: له رسول الله صلی الله عليه و سلم مي اورېدلي چي وئې فرمايل: (نوې رسېدلې نجلۍ، پېغلې او حائضې ښځې دي وځي او د خير په کارونو (د عيد لمونځ) او د مسلمانانو په دعاء کي دي ګډون کوي، خو حائضې ښځې دي له مصلیٰ ګوښه ودرېږي، حفصه وايي: ومي ويل: آيا حائضې ښځې هم؟ دې وويل: آيا حايضې ښځې عرفات او...او... ته نه حاضرېږي؟!

دا روايت په بخاري کي شپږ ځلي نور په دغو شمېرو ٣٥١، ٩٧١، ٩٧٤، ٩٨٠، ٩٨١، ١٦٥٢ راغلی.

لکه چي ګورئ په دغو روايتونو کي ويل شوي چي موږ ته به امر کېدو چي د عيد د لمانځه لپاره ووځو، پيغلې، زړې او حتی حائضې به هم وتلې، په خپل ټاکلي ځای کي به ودرېدې، په لمانځه کي به ئې برخه اخيستله، حائضې به له مصلی بهر په يوه ګوښه کي وې او دا صحنه به ئې ليدله، يوې مېرمني له رسول الله صلی الله عليه و سلم پوښتنه کړې وه چي که څوك جلباب ونه لري او د همدې لپاره د عيد لمانځه ته ونه وځي څه ګناه پرې شته؟ ورته وئې فرمايل: د هغې خورلڼې دي خپل جلباب ورواغوندي.

په دې کي ډېر لوی حکمت دئ، له داسي غونډو انسان ډېر زيات متأثره کېږي، د همدې لپاره رسول الله صلی الله عليه و سلم مېرمنو ته امر کاوو چي په دغو غونډو کي برخه واخلي. ډېره عجيبه ده چي د داسي څرګندو نصوصو په شتون کي ځيني خلك جومات ته د ښځو تلل ناروا ګڼي!!

په جهاد کي د مېرمنو شرکت

د رسول الله صلی الله عليه و سلم مېرمنو او د صحابه وو مېرمنو په جهاد کي عملاً شرکت کړی؛ زخميان او بېماران ئې تداوي کړي؛ اوبه ئې ورته راوړې، پخلی او نور کارونه ئې کړي؛ نه ئې مخونه پټ ول او نه ئې له خبرو

کولو او اورېدلو ډډه کړې.

حفصه بنت سيرين وايي چې ما ته يوې مېرمنې وويل: زما مېړه له رسول الله صلى الله عليه و سلم سره په دولسو غزواتو کې برخه اخيستې وه چې په پنځو کې زه هم ورسره وم، موږ به مريضان او زخميان تداوي کول.

حَدَّثَتْنَا حَفْصَةُ بِنْتُ سِيرِينَ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ، (نسيبة بنت كعب) قَالَتْ: «غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ، أَخْلُفُهُمْ فِي رِحَالِهِمْ، وَأَصْنَعُ لَهُمُ الطَّعَامَ، وَأَجْبُرُ عَلَى الْجَرِيحِ وَأُدَاوِي الْمَرِيضَ» المعجم الكبير للطبرانى

حفصه بنت سيرين موږ ته ويلې؛ له ام عطيه (نُسَيبة بنت كعب) ئې اورېدلې چې وئې ويل: ما له رسول الله صلى الله عليه و سلم سره په اوو غزواتو کې شرکت کړی، د مجاهدينو د تم ځای او د دوی د سامان حفاظت به مې کولو، خواړه به مې ورته تياروله، د زخميانو پر ټپونو به مې پټۍ لگولې او بېماران به مې تداوي کول.

۵۷۲۱ - عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، أَنَّ امْرَأَةً حَدَّثَتْهَا قَالَتْ: غَزَا زَوْجِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً، فَخَرَجْتُ مَعَهُ فِي خَمْسٍ مِنْهُنَّ، فَكُنَّا نَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى، وَنُدَاوِي الْكَلْمَى، وَأُمِرْنَا فِي الْعِيدَيْنِ أَنَّ مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ يُلْبِسَهَا صَاحِبَتُهَا مَعَهَا مِنْ جِلْبَابِهَا قَالَتْ حَفْصَةُ: "فَقَدِمَتْ عَلَيْنَا أُمُّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهَا، فَقَالَتْ: «نَعَمْ بِأَبِي هُوَ وَأُمِّي أَمَرَنَا أَنْ نُخْرِجَ فِي الْعِيدَيْنِ الْعَوَاتِقَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضِ» قَالَتْ: «فَأَمَّا الْحُيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الْمُصَلَّى وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ». مصنف عَبْدُ الرَّزَّاقِ الصنعانى،

له حفصه بنت سيرين روايت دئ چې يوې مېرمنې ورته وويل: زما مېړه له رسول الله صلى الله عليه و سلم سره په دولسو غزواتو کې شرکت کړی؛ په

پنځو کې ئې زه هم ورسره تللې یم؛ موږ به د مریضانو پالنه کوله، زخمیان به مو تداوي کول، د دواړو عیدونو په اړه موږ ته امر شوی وو چې (په لمانځه کې شرکت وکړو او) که د چا جلباب (لویه سونۍ) نه وي چې وائې غوندي؛ نو ملګرې دې له ځان سره تر سونۍ لاندې کړي؛ حفصه وویل: انصاریه ام عطیه راغله نو دا خبره مې ورته یاده کړه؛ نو وئې ویل: هو؛ پلار او مور مې ترې جار؛ موږ ته ئې امر کړی وو چې په دواړو اخترونو کې نجلۍ، پېغلې او په حیض کې مېرمنې وباسو؛ خو حائضه مېرمنې دې د لمانځه له ځای ګوښه اوسي او دا د خیر کار او د مسلمانانو دعاء دې وګوري.

عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ، قَالَتْ: " أَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَ يَوْمَ الْفِطْرِ الْعَوَاتِقَ، وَذَوَاتِ الْخُدُورِ، وَالْحُيَّضَ فَأَمَّا الْحُيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلَاةَ، وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ، وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللهِ فَإِذَا كَانَتْ إِحْدَانَا لَيْسَ لَهَا جِلْبَابٌ؟ قَالَ: «تُلْبِسُهَا أُخْتُهَا جِلْبَابَهَا» المعجم الكبير للطبرانى

له ام عطیه (نُسَیبة بنت کعب)؛ روایت دئ چې: موږ ته رسول الله صلی الله علیه و سلم امر کړی وو چې په واړه اختر کې نجلۍ، پېغلې او په حیض کې مېرمنې وباسو؛ خو په حیض کې مېرمنې به؛ د لمانځه له ځای ګوښه اوسي او دا د خیر کار او د مسلمانانو دعاء دې وګوري. یوې مېرمنې وویل: یا رسول الله! که زموږ کومه یوه جلباب (لوی ټیکری) ونه لري؟ وئې فرمایل: خپله خورلڼه دې خپل ټیکری پرې واغوندي.

له دغو روایاتو او په لسګونو نورو معلومېږي چې د رسول الله صلی الله علیه و سلم او صحابه وو مېرمنو په جهاد کې شرکت کولو؛ ځینو ئې د زخمیانو درملنه کوله؛ ځینو اوبه راوړلې او ځینو ئې توري وهلې.

۲۵۳۱ - عَنْ أَنَسٍ قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَغْزُو بِأُمِّ سُلَيْمٍ، وَنِسْوَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ لِيَسْقِينَ الْمَاءَ، وَيُدَاوِينَ الْجَرْحَى» سنن ابى داؤد، أخرجه مسلم، والترمذى واللفظ له، والنسائى فى السنن الكبرى

له انس بن مالك روايت دئ چي وئې ويل: رسول الله صلی الله علیه و سلم داسي وو چي کله به غزواتو ته تللو؛ نو ام سليم او ورسره د انصارو ځيني مېرمني به ئې له ځان سره بېولې؛ د دې لپاره چي خلك خړوب او زخميان تداوي کړي.

يعني چي ام سليم رضي الله عنها د مجاهدو مېرمنو د ټولي مشره وه، او رسول الله صلی الله علیه و سلم به غزواتو ته د تگ په مهال دې ته ويل چي خپل ټولی د تگ لپاره چمتو کړي.

د احد په جگړي کې د نسيبه په نامه يوې مېرمني؛ چي د ام عماره په نامه يادېده؛ د زخميانو په درملنه لگيا وه؛ کله چي ئې وليدل؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم يوازي پاته شوی او د قريشو تر بريدونو لاندي دئ؛ توره ئې واخيستله او تر پايه ئې له رسول الله صلی الله علیه و سلم دومره دفاع وکړه چي څو ځايه ټپي شوه؛ ويل شوي چي رسول الله صلی الله علیه و سلم په همدې اړه فرمايلي: ما چي به کوم لوري ته هم مخ واړولو نو ام عماره به مي ليدله چي له ما ئې دفاع کوله!! همدې ام عماره په ځينو نورو جنگونو کې هم شرکت کړی؛ په يوې جگړي کې ئې لاس هم قطع شوی؛ آيا په پټ مخ داسي کارونه کېدی شي؟!

علم پر مېرمنو د نارينه وو په څېر فرض دئ

الله تعالی خپل قرآن او خپل پيغمبر د ټولو انسانانو؛ نارينه او ښځينه وو د هدايت او لارښووني لپاره لېږلی؛ که ئې څه فرض کړي پر ټولو ئې فرض کړي؛ که ئې څه حرام کړي پر دواړو ئې حرام کړي، دواړو ته ئې د حلال او حرام پولې، د ښه او بد معيارونه، وجائب او مسئوليتونه، مکافات او مجازات يو ډول او برابر ټاکلي، که دا ايمان او علم دئ او که لمونځ، روژه، حج، زکات، له حق دفاع، د حق لوري ته بلنه، امر بالمعروف، نهی عن المنکر ده او که له محرماتو؛ دروغ، منافقت، غلا، زنا، شراب ، قمار، سود، ظلم، او نورو گناهونو ځان ساتنه ده؛ د دواړو ثوابونه او عقابونه ئې هم يو برابر او يو شان ټاکلی؛ د نارينه او ښځينه مؤمنانو ټول حقوق، وجائب، مسئوليتونه، کرامت، اجتماعي حيثيت او مقام، مکافات او مجازات ئې يو برابر کړي، هغه چي وايي علم پر نارينه فرض دئ او پر ښځو نه؛ دروغ وايي او د الله تعالی په

دین پسي افتراء کوي؛ څه چي پر رسول الله صلی الله علیه و سلم فرض شوي پر ټولو مؤمنانو؛ نارینه او ښځینه فرض دي؛ که موږ ټول مؤمنان د الله او د هغه د رسول په اطاعت مکلف یو؛ څه چي هغه کړي همغه به کوو؛ له څه چي هغه ډډه کړې له هغه به ډډه کوو؛ په دې کي نارینه او ښځینه مؤمنان یو برابر شامل دي، د رسول الله صلی الله علیه و سلم مېرمن؛ عائشه رضي الله عنها د علم او پوهي له پلوه د صحابه وو لپاره هم استاد او معلمه وه او هم مفتي. هغه مېرمني چي حدیثونه ترې روایت شوي، درسي حلقې ئې درلودلې او نورو ته ئې دین ښودلو؛ سلګونو ته رسېږي؛ ابن حجر عسقلاني د داسي ۲۰۰ مېرمنو نومونه یاد کړي.

علم په دیني او دنیوي وېشل غلط وېش دئ

څوك چي علم په دیني او دنیوي علم وېشي؛ اشتباه کوي او دا ادعاء او خبره ئې له ځانه جوړه کړې؛ نه الله تعالی دا ویلي او نه رسول الله؛ دین زموږ د دنیایي چارو د تنظیم او سمبالولو لپاره راغلی؛ داسي څه نشته چي دین نه وي احتوی کړي، د الله تعالی کتاب زموږ د ټول ژوند لارښود دئ؛ د دنیایي ژوند هیڅ څه ترې پاته نه دي، د قرآن یوازي ۵۰۰ آیتونه د احکامو په اړه دي او د دې احکامو ډېره برخه هم د دنیایي چارو په اړه دي، څه باندي ۶۰۰۰ ئې د نورو مسائلو په اړه دي؛ لکه د الله تعالی معرفي، د عالم معرفي، د انسان معرفي، د آسمانونو، زمکي، ورېځو، باران، بحرونو، سمندرونو، غرونو، د عالم پیدایښت، د انسان پیدایښت، د حیواناتو پیدایښت، تاریخ، د پیغمبرانو د دعوت او مبارزې قصې، د قومونو د عروج او زوال عوامل، د حق او باطل تر منځ د اوږدې او تلپاتي مبارزې څرنګوالی، فردي او اجتماعي حقوق او مسئولیتونه، قیامت، آخرت، الهي محاسبه، جنت او دوزخ، او... او ...؛ الله تعالی آدم علیه السلام ته پر فرشتو د هغه علم له امله فضیلت ورکړ چي د اشیاءو په پېژندو او معرفي کي تر فرشتو وړاندي شو؛ د صرف، نحو، منطق، فلسفه او څو فقهي احکامو آزموینه ئې نه ده ترې اخیستې. څوك چي د اشیاءو د پېژندو وړتیا او علم نه لري د زمکي د خلافت وړ نه دئ؛ د آدم علیه السلام اولاد باید د علم په ډګر کي د خپل جد په څېر تر فرشتو وړاندي وي؛ که نه نو د خلافت مستحق نه دي.

رسول الله صلی الله علیه و سلم مدینې ته له هجرت سره سم؛ لومړی مهم کار ئې د داسي جومات بنسټ ایښودل وو چي هره ورځ به پنځه ځلي؛ نارینه او ښځینه په کې راغونډېدل او د رسول الله صلی الله علیه و سلم په امامت به ئې لمونځ کولو؛ په دې لمونځونو کې به ئې درې ځلي سحر، ماښام او ماخستن؛ د ورځي پیل او پای کې؛ په جهر او جګ غږ او د رسول الله صلی الله علیه و سلم له خولې د قرآن تلاوت اورېدو؛ هره جمعه به ئې د هغه مهمه خطبه اورېدله؛ دا جومات د صحابه وو د روزنې مرکز او مدرسه وه؛ په همدې جومات کې د داسي ستر، سرلوړي او فاتح امت بنسټ کېښودل شو چي د تاریخ ستره او پراخه امپراطوري ئې رامنځته کړه؛ تر نیمي پېړۍ کمي مودې کې ئې پولې له مراکش او هسپانیا تر اندونیزیا او مالیزیا ورسېدې، دا د تاریخ نومیالي فاتحین په دغه جومات کې روزل شوي؛ د علم، دعوت، قیادت، سیادت، اجتماعي چارو کې پوهه او بصیرت، د ژوند د چارو په مدیریت کې لازم درایت، او نورو ډګرونو کې نومیالي شخصیتونه؛ نارینه او ښځینه؛ په دې نبوي مدرسه کې روزل شوي. آیا عجیبه نه ده چي نن ځوک پاځي او د همدې دین داسي تعبیر وړاندي کوي چي له مخي ئې د مېرمنو په وړاندي د جومات او مدرسې دړه تړل کېږي او همدې ته د (تقوی) او د دین په رموزو د پوهېدا نوم ورکوي! ولې ئې چي د نبوي جومات

اکثریت محدثین او مفسرین په دې متفق دي چي د قرآن لومړني آیتونه چي پر رسول الله صلی الله علیه و سلم؛ د حراء په سمڅي کې نازل شول او په همدې سره د وحي د راتلو لړۍ او د ده رسالت پیل شو؛ دا پنځه آیتونه دي چي اساسي پیغام ئې قرائت، علم، قلم او د انسان د پیدایښت څرنګوالی دئ:

ٱقۡرَأۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ ۝٢ ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ ۝٣ ٱلَّذِي عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ ۝٤ عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ ۝٥ العلق

١- ولوله په نوم د خپل رب، هغه چي پیدا ئې کړ. ٢- انسان ئې له ځوړندو پیدا کړ. ٣- ولوله چي رب دي ډېر کریم دئ. ٤- آ چي په قلم ئې پوهه ورکړه. ٥- انسان ته ئې ورزده کړل څه چي نه پرې پوهېدو.

په لومړي آيت کې څو مهمي لارښووني زموږ پام ځان ته جلبوي:

- د الله تعالى له لوري وحي د اقرأ (ولوله) په امر پيل شوې او دا ښيي چي د اسلام له نظره د (لوست) مقام او منزلت څومره لوړ دئ او څومره اهميت لري، دا د الله تعالى لومړی امر دئ، په دغه امر سره ئې د وحي لړل پيل کړي.
- لوستل د خپل رب په نامه او د هغه په مرسته پيل کړه، هغه رب چي هر څه ئې پيدا کړي، ته او دا هر څه يوازي يو رب لرئ، چي هم ستا رب دئ او هم د نورو ټولو مخلوقاتو رب.
- د (اقرأ) له امر معلومېږي چي د وحي فرشتې بايد دا لومړۍ وحي په ليکلې بڼې کې د پيغمبر عليه السلام مخي ته ايښې وي. په دې اړه لاندي روايت پوره وضاحت کوي:

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ الله صلى الله عليه و سلم مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ، فَكَانَ لاَ يَرَى رُؤْيَا إِلاَّ جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ، ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلاَءُ، وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ- وَهُوَ التَّعَبُّدُ- اللَّيَالِىَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ، وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ، فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا، حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِى غَارِ حِرَاءٍ، فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ. قَالَ « مَا أَنَا بِقَارِئٍ ». قَالَ «فَأَخَذَنِى فَغَطَّنِى حَتَّى بَلَغَ مِنِّى الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِى فَقَالَ اقْرَأْ. قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ. فَأَخَذَنِى فَغَطَّنِى الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّى الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِى فَقَالَ اقْرَأْ. فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ. فَأَخَذَنِى فَغَطَّنِى الثَّالِثَةَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِى فَقَالَ (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِى خَلَقَ * خَلَقَ الإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ * اقْرَأْ وَرَبُّكَ الأَكْرَمُ) ». رواه البخارى

عروة بن زبير له عائشې رضي الله عنها روايت کوي چي پيغمبر عليه السلام ته تر وحي د مخه رښتينو او صادقو خوبونو مخه کړه، هيڅ خوب به ئې نه ليد مگر دا چي د سباوون د رڼا په څېر به روښانه ختلو، بيا يوازيتوب ته

متمایل شو، څو شپې ورځې به ئې د حراء په غار کې په عبادت تېرولې، څه خوراك څښاك به ئې له ځان سره واخیست، غره ته به ولاړ، څه وخت به ئې هلته یوازې تېر کړ، بیا به د خدیجې رضي الله عنها خوا ته راغی، ورته توښه به ئې له ځان سره واخیسته او غره ته به ولاړ، په همدغو شپو ورځو کې ناڅاپي یوه فرشته ورته راغله او ورته وئې ویل: ولوله! رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمایي چې ما ورته وویل: زه لوستونکی نه یم، فرشتې په غېږ کې دومره کلك ونیولم چې حوصله مې سر ته ورسېده، نو پرې ئې ښودم او راته وئې ویل: ولوله! ما ورته وویل زه په لوستلو نه پوهېږم، هغې بیا په غېږ کې ټینګ کړم، دومره چې طاقت مې سلب شو، نو پرې ئې ښودم او راته وئې ویل ولوله! ما بیا ورته وویل زه لوستونکی نه یم، هغې بیا ټینګ ونیولم، هومره چې بې طاقته شوم، نو پرې ئې ښودم او راته وئې ویل: ولوله په نوم د خپل رب، هغه چې پیدا ئې کړ. انسان ئې له ځوړندو پیدا کړ، ولوله چې رب دې ډېر کریم دئ، هغه چې په قلم ئې ښودنه وکړه، انسان ته ئې هغه څه ورزده کړل چې نه پرې پوهېدو.

د دې حدیث له الفاظو معلومېږي چې حتماً کومه لیکنه د پیغمبر علیه السلام په مخې کې نیول شوې او ترې غوښتل شوي چې وئې لولي، که داسې نه وی نو رسول الله صلی الله علیه و سلم به نه ورته ویل چې زه لوستونکی نه یم، د دې په ځای به ئې ورته ویل چې څه ووایم؟

په دې اړه چې (انسان له ځوړندو پیدا شوی) څو خبرې د توجه وړ دي:

الف: علق د علقة جمع ده، اصلي معنی ئې ځوړند ده او دلته له دې کبله د جمع په صیغه راغلې چې له انسان مراد ټول انسانان دي، یعني ټول انسانان ئې له ځوړندو شیانو پیدا کړي.

ب: قرآن د ټولو ژوو پیدایښت له اوبو او د انسان د پیدایښت لومړۍ ماده خاوره او د لومړي او دوهم پیدایښت او جوړښت پیل ئې له نطفې ګڼي، باید وګورو چې ولې په دې آیت کې د انسان د پیدایښت پیل له (علقه) ښودل شوی؟ دوه توجیه مومو:

١- ادبي ترکیب د دې تقاضی کوي چې د مخکیني آیت په پای کې د (خَلَق) صیغې ته ورته صیغه د دې آیت په پای کې راغلې وی، د دې لپاره چې د

دواړو فواصل او وزن يو شانته شوی وی.

٢- دلته د انسان د پيدايښت دوه ډېر متفاوت حالتونه (كامل انسان) او (يو ځوړند توكی) يو د بل څنگ كې ايښودل شوي، چې په دې سره خپل مخاطب ته وواېي: لكه څنگه چې الله تعالى انسان له يوه ځوړند توكي پيدا كړي، وده وركړې او بشپړ انسان ترې جوړ كړي، همداسې په (وحي)، (قرائت) او (تعليم بالقلم) سره انسان د پوهې او علم داسې پوړۍ ته رسوي چې په ډېرو اسرارو پوه شي، په هغه څه چې تر دې وړاندې او له دې لارې پرته نه شو پرې پوهېدی.

ج: انسان ډېر وروسته او په تېرې پېړۍ كې په دې پوه شو چې د مور په رحم كې او د انسان د جوړښت په پيل كې د ماشوم لومړۍ جوړه شوې نطفه د رحم په جدار پورې راځوړنده وي چې وروسته بيا د ژوول شوې غوښې ټوټې ته ورته بڼه غوره كړي. دا آيت هم د قرآن يو داسې علمي اعجاز زموږ مخې ته ږدي چې ساينس د ډېرو پرمختللو وسائلو په مرسته څوارلس پېړۍ وروسته پرې پوه شو.

• ولوله چې ستا رب ډېر كريم دئ، دا د الله تعالى د كرم او پېرزوينې څرگنده نښه ده چې انسان د يوه (ځوړند توكي) له حالت هغه ځای ته رسوي چې (كامل انسان) ترې جوړ شي، ليك او لوست ورښيي، انسان يوازينی مخلوق دئ چې كولی شي د (لوستلو) له لارې د بل په خبره پوه شي او د (ليكلو) له لارې خپل معلومات خوندي كړي او خپل پيغام نورو ته ورسوي او په دې سره د خپل سلف له قيمتي تجاربو گټه واخلي، د معلوماتو د ضائع كېدو مخه ونيسي او راتلونكې نسل ته ئې انتقال كړي، له انسان پرته دا وړتيا او امتياز په هيڅ ذيروح كې نه گورو، الله تعالى په انسان كې دا استعداد او وړتيا ايښې ده چې له (قلم) د تعليم او تعلم وسيله جوړه كړي، له دې اړخه ئې انسان ته پر ټولو نورو مخلوقاتو فضيلت وركړی. له دې مبارك آيت څو اساسي مطالب استنباطولی شو:

الف: په (قرائت)، (علم) او (قلم) سره هم انسان ته پر نورو مخلوقاتو فضيلت وركړی شوی او هم په خپله د انسانانو تر منځ يوه ته پر بل فضيلت.

ب: (قلم) د زده كړې او پوهې ډېره اغېزمنه وسيله ده، په دې سره انسان

د دې مجال تر لاسه کوي چې په ډېرو هغو حقائقو پوه شي چې له بلې لارې پرې پوهېدل ورته ممکن نه وو

ج: لکه څنګه چې دلته د ((الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ) الفاظ په دې معنی دي چې انسان ته له قلم د استفادې استعداد ورکړی شوی، الله تعالی د هغه په فطرت کې دا مَلَکه ایښې چې قلم جوړ کړي، خپل ما في الضمیر ولیکي او نورو ته ئې انتقال کړي او له دې د زده کړې او تعلیم او تعلم وسیله جوړه کړي، همدا راز په نورو آیتونو کې دې ته ورته راغلي الفاظ لکه (عَلَّمَهُ الْبَيَانَ) او ((وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا)؛ هم هغو استعدادونو ته اشاره کوي چې انسان ته ورکړی شوي، انسان ته د (بیان) ملکه ورکړی شوې، کولی شي خپل (مافي الضمیر) اظهار کړي او له کلماتو او الفاظو په استفادې سره خپل قصد، هدف، نظر او پیغام تشریح او توضیح کړي، هغه ته د هر څه د پېژندو او په هر څه د یوه مناسب نوم ایښودو استعداد ورکړی شوی، هغه کولی شي خپله پوهه د نومونو په قالب کې ترتیب، تنظیم او حفظ کړي او نورو ته ئې انتقال کړي. دا د انسان یوه ځانګړتیا ده، دا صفت په نورو مخلوقاتو کې نشته، په دې سره الله تعالی انسان ته پر ټولو مخلوقاتو فضیلت او شرف ورکړی. هغه محترم مفسرین چې د (علم آدم الاسماء کلها) آیه په بلې بڼې تفسیروي او وایي چې اسماء توقیفي دي، د الله له لوري وضع شوي او آدم علیه السلام ته ښودل شوي، سخته اشتباه ئې کړې، تفسیر ئې هم تفسیر بالرأی دئ نه تفسیر قرآن بالقرآن او هم د واقع خلاف، عملاً ګورو چې ټول نومونه انسان په خپله وضع کوي، د هر نوي توکي لپاره نوی نوم غوره کوي، که د دوی دا تعبیر ومنل شي د (علم بالقلم) او (علمه البیان) آیتونه به د دوی د اسلوب له مخې څنګه تفسیرووو؟ که خبره داسې وی لکه دوی چې وایي، نو باید د ټولو شیانو نومونه، په ټولو ژبو کې سره ورته وی، خو عملاً ګورو چې خبره د دې عکس ده.

- دلته (عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ) راغلي؛ خطاب عام دئ او په دې کې د انسانانو نارینه او ښځینه دواړه شامل دي؛ قرآن دواړو ته راغلی، پر دواړو یو برابر فرض ده چې قرآن زده کړي، ایمان پرې راوړي او عمل پرې وکړي؛ د نارینه او ښځینه ټول فرائض همداسي دي.

سره له دې چې قرآن (قلم)، (ليك) او (لوست) ته دومره اهميت ورکړی او سره له دې چې پيغمبر عليه السلام ته د وحي په پيل کې لومړی لارښوونه د قرائت او قلم په اړه ده او ورته ويل شوي چې قلم د تعليم او تعلم ستره وسيله ده، خو متأسفانه زموږ په زړو ديني مدرسو کې (قلم) هېر شوی، له دغو مدرسو چې څوك فارغېږي په ليکلو نه پوهېږي!! نن د قلم ځای کمپيوټر نيولی، هغه کار چې موږ ئې په قلم سره په څو ورځو مسلسل ليکلو سره نه شو کولی؛ د کمپيوټر په مرسته ئې په څو ساعتونو کې کولی شو؛ شايي تفاوت به ئې دومره وي لکه د اوښ سفر او د موټر او جهاز سفر. نن چې څوك په کمپيوټر نه پوهېږي؛ داسي دئ لکه هغه چې پرون د قلم له کارولو عاجز وو. د زړو مدرسو په نصاب کې د قلم تر څنگ، رياضي، فزيك، کيميا، تاريخ، جغرافيه، او نور ضروري علوم؛ حتی د پښتو او فارسي ژبو تدريس هم نه وو؛ په داسي حال کې چې دا د ژوند ضروري علوم دي؛ له دې پرته به انسان په هرڅه کې بل ته محتاج وي؛ همداسي لکه نن چې زموږ جامه، خوراك، دواء، ساعت، قلم، عينکې، ستن، تار، موټر، سيکل، کمپيوټر، مبايل... تر ۹۰ سلنه زيات شيان مو د نورو په لاس جوړ شوي. امام احمد حنبل رحمه الله وايي: خلکو ته د دين تر څنگ د کسب او کار علم او هنر هم وروښيئ که نه نو دوی به بيا د روزي لپاره دين پلوري؛ همداسي شوي؛ ډېرو له دين دکان جوړ کړی؛ پر دم، تعويذ، د مړي پر قبر وعظ، په فاتحه کې د قرآن تلاوت، د ماشوم غوږ کې اذان او دې ته ورته کارونو کې له خلکو شکرانې، سقاط، صدقات او خيرات اخلي او ځيني ئې فتوی گاني پلوي!!

- د پنځم آيت څو مطالب تر لاسه کولی شو:

الف: د انسان پر مخ چې د معرفت هره دروازه پرانيستل کېږي او په هري نوې خبري چې د پوهېدو توفيق تر لاسه کوي، د ده هر(کشف) او په هر سر او راز پوهېدل ئې په حقيقت کې د الله تعالی يوه پېرزوينه ده، دا دروازه د ده له لوري ورته پرانيستل کېږي، په دغو حقائقو د پوهېدو توفيق دی ورکوي او د دغو اسرارو د کشف توان دی ورکوي، لکه څنگه چې قرآن دا مطلب په بل ځای کې په دې الفاظو بيانوي:

وَلَا يُحِيطُونَ بِشَىْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ.... ﴿٢٥٥﴾ البقرة

او دوی د ده له علم یوازې په دومره څه احاطه کولی شي چې دی ئې وغواړي.

هر چا ته علم او پوهه دی ورکوي، سترګې، زړه، غوږونه، دماغ او اعصاب ئې د ده په اراده ورته کار کوي، لار ورته ښيي او د ښه او بد، مفيد او مضر په پېژندلو کې ئې مرسته کوي، په هر څه چې انسان علماً احاطه کوي او په کوم څه د پوهېدو توفيق تر لاسه کوي نو دا ټول د الله په خوښه او اذن او په همغه حد کې وي چې الله ئې وغواړي.

ب: د دې عالم یوه برخه داسې ده چې انسان ئې له وحې پرته له بلې هيڅ لارې نه شي پېژندی، الله تعالی د وحې په لېږلو سره انسان ته په هغه څه د پوهېدو امکان هم ميسر کړ چې له دې پرته ئې درك کول او پېژندل ورته ممکن نه وو.

ج: په اصل کې انسان (بې علمه) دئ، په تدريج سره زده کړه کوي او علم تر لاسه کوي. د انسان د پوهې او علم تفاوت د نورو ژوو له شعور او پوهې سره په دې کې دئ چې نور ژوي ثابت او محدود علم لري، له مخکې د دوی په خټه او دماغ کې ايښودل شوی، په فطري او الهامي توګه ورته تفهيم شوې چې څنګه ژوند وکړي، کوم کوم کارونه وکړي، څه وخوري او د څه له خوراکه ډډه وکړي، څنګه مفيد او مضر سره بېل کړي، خو انسان کولی شي چې تر هغه څه زيات هم زده کړي چې په فطري او الهامي توګه ورښودل شوي او په ضمير کې ئې ايښودل شوي. دی کولی شي زده کړه وکړي، د خپلې پوهې سطح لوړه کړي، اسرار کشف کړي او پټ حقائق ځان ته معلوم کړي، په (لوستلو)، (ليکلو) او له (قلم) په استفادې سره د خپلې حافظې ظرفيت لوړ او پراخ کړي او په هغه څه هم پوه شي چې نور پرې پوهېدلي او دی ترې غافل وو او له پېژندو ئې عاجز. که انسان ته له (قلم) د استفادې استعداد نه وی ورکړی شوی او په ليك او لوست نه پوهېدی نو د هر چا علم او پوهه به له ده سره پاته کېده، نه به په دې توانېدو چې د نورو له پوهې او تجربو ګټه واخلي او نه به ئې خپل تجارب او علم نورو ته انتقالولی شو.

ښځو ته په سپکه سترګه کتل

د رسول الله صلی الله علیه و سلم تر بعثت وړاندې هم د یهودانو په ټولنې کې ښځه نجس ګڼل کېده او هم د عربانو په ټولنې کې په ټیټه سترګه ورته کتل کېدل، په کورنۍ کې ئې پیدایښت د پېغور او ننګ باعث وو، ژوندۍ ئې ښخولې، جومات او معبد ته ئې تګ او ننوتل ممنوع وو، وینځه وه، پېر او پلور ئې عام وو؛ اسلام راغی، مېرمنو ته ئې هومره حقوق او امتیازات ورکړل چې د تاریخ په هیڅ مذهب او مسلك کې ئې بېلګه او مثال نه شو موندلی، د نکاح صحت او مشروعیت ئې د دې په خوښې او رضایت پورې مشروط کړ، د مَهْر فوق العاده امتیاز ئې ورکړ، اندازه ئې هم د دې خوښې او موافقې ته پرېښوده، د جومات دروازه ئې د هغوی په وړاندې پرانیستله، د نارینه او ښځینه مؤمنانو ټول حقوق، وجائب، مسئولیتونه، کرامت، اجتماعي حیثیت او مقام، مکافات او مجازات ئې یو برابر کړل، د حلال او حرام ټولې پولې ئې ورته یو شان وټاکلې. نن چې د مېرمنو د حقوقو او په ټولنې کې د دوی د مقام او حیثیت په اړه غلطې فتوی ګانې اورو منشأ ئې یا له اسلامي لارښوونو جهل او بې خبري ده، یا شخصي سلیقه او مزاج، یا ښځو ته په ټیټه او سپکه سترګه کتل او یا غرور او کبر او له ښځو وینځې جوړول.

د تصوف تر پوښښ لاندې شرك او خرافات

د بشري تاریخ په هر پړاو کې چې الله تعالی کوم رسول او د هغه په لاس کوم لارښود کتاب لېږلی؛ انسانانو ته د ټولو الهي کتابونو او انبیاءو د بلنې او دعوت ګډه او محوري موضوع او د رسالت خلاصه دا وه چې یوازې د الله تعالی عبادت وکړي، بل هیڅ څه او هیڅوك په دې عبادت کې ورسره شریك نه کړي، او د انسانانو ځینې ځینې نور د رب په توګه ونه ګڼځي؛ قرآن په همدې اړه رسول الله صلی الله علیه و سلم ته داسې فرمايي:

قُلْ يَٰٓأَهْلَ ٱلْكِتَٰبِ تَعَالَوْا۟ إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَآءٍۭ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا

نُشۡرِكَ بِهِۦ شَيۡـٔٗا وَلَا يَتَّخِذَ بَعۡضُنَا بَعۡضًا أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِۚ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَقُولُواْ ٱشۡهَدُواْ بِأَنَّا مُسۡلِمُونَ﴿٦٤﴾ آل عمران

ووايه: اې اهل کتاب! هغه خبري ته راشئ چي زموږ او ستاسو تر منځ يو شانته ده او هغه دا چي: له الله پرته به (د بل چا) عبادت نه کوو او هيڅ څه به ورسره نه شريکوو او زموږ ځيني به ځيني نور له الله پرته ارباب نه نيسي، خو که ئې ډډه وکړه نو ورته ووايئ: شاهد اوسئ چي موږ منقاد او مسلمان يو.

رسول الله صلى الله عليه و سلم ته امر شوی چي اهل کتاب ته دا بلنه ورکړه: هغي خبري ته راشئ چي ستاسو اصلي دين ئې هم غوښتنه کوي او زموږ دين هم؛ او هغه دا چي:

- يوازي د يوه الله عبادت به کوو، له ده پرته به نه د بل چا عبادت کوو او نه به بل ته دعاء.
- هيڅ څه به له الله سره نه شريکوو.
- ځيني به د ځينو نورو لپاره (رب) نه وي، دا غلطي به نه کوو چي د ځان په څېر يوه انسان ته د رب مقام او منزلت ورکړو، دا ظلم به نه کوو چي ځيني د ځينو نورو لپاره له ځان رب جوړ کړي.

له دې آيت څو بنيادي خبري معلومېږي:

- د دين اصلي او بنيادي خبري همدا درې خبري دي. ټول الهي دينونه همدا خبري کوي. په کوم مذهب او دين کي چي د دغو دريو خبرو خلاف څه وموندل شي هغه محرف مذهب او جعلي دين دئ.
- کله انسان هومره جاهل او ذليل شي چي د ځان په څېر انسان ته د رب مقام ورکړي!! د هغه بنده شي، هغه ورته حلال او حرام ټاکي او دی ئې مني!! هغه له الله تعالی سره په الوهيت او ربوبيت کي شريك کړي، هغه ته دعاء کوي او له هغه غيبي مرسته غواړي.

قرآن د اهل کتاب د مذهبي مشرانو په اړه فرمايي:

أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ أُوتُواْ نَصِيبٗا مِّنَ ٱلۡكِتَٰبِ يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡجِبۡتِ وَٱلطَّٰغُوتِ

﴿وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُواْ هَٰٓؤُلَآءِ أَهۡدَىٰ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ سَبِيلًا ۝٥١ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُۖ وَمَن يَلۡعَنِ ٱللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ نَصِيرًا ۝٥٢﴾ النساء

[٥١]- آیا هغو ته دي پام ونه کړ چي د کتاب څه برخه ورکړی شوې، خو په جبت او طاغوت ایمان راوړي او د کافرانو په اړه وایي: دوی تر مؤمنانو ډېر په سمه لار دي. [٥٢]- دوی همغه دي چي الله رټلي دي او الله چي څوك ورټي نو هیڅ ملاتړی به ورته ونه مومې.

په مخکیني آیت کې د ټولو یهودانو ذکر وو خو دلته د دوی علماءو ته اشاره شوې، کله چي د اهل کتاب د علماءو په اړه بحث کېږي نو قرآن ئې په دغه صیغه یادوي، د دې وړ ئې نه گڼي چي د عالم په نامه ئې یاد کړي؛ بلکې وایي: هغه چي له کتابه ئې نیمگړی علم په برخه شوی، علم ئې ناقص دئ، هسي ئې د کتاب څو خبري زده کړې دي. دلته د دوی درې ځانگړتیاوي په گوته کوي:

- په اوهامو، خرافاتو، فال، کوډو، منتر، جادو او دې ته ورته شیانو باور لري.
- د طاغوت په خدمت کې دي، د هر ظالم، عاصي، سرکښ او مفسد واکمن ملاتړ کوي، په خوله ئې د الله نوم وي خو په زړه کې ئې له طاغوت وېره او طمع، دین د طاغوت په پښو کې ذبح کوي او د طاغوت په گټه ئې کاروي.
- تر مؤمنانو کافران غوره گڼي، تبلیغات ئې د هغوی په گټه وي، خلکو ته وایي چي د کافرانو مسلك او مذهب تر مؤمنانو غوره دئ.

دا داسي وگڼئ لکه د روسانو او امریکایانو په لاس د افغانستان د اشغال په وخت کې چي ځیني دین پلورونکي ملایان له دوی سره یو ځای شول او د واقعي علماءو او مجاهدینو په ضد به ئې تبلیغات کول، د امریکایانو کرکجنه او په وینو لړلې دیموکراسي به ئې تأییدوله او د مجاهدینو په اړه به ئې ویل چي دوی متعصب او افراطي دي، د هېواد د آزادۍ او بیا ودانولو دښمنان دي.

دا خلك او په هر چا كي چي دا صفات وي هغوی د الله تعالی د لعنت وړ دي، د الله له خوا رټل شوي؛ نه په دنيا كي مرستندوی موندلی شي او نه په آخرت كي. دوی خو د كافرانو د مرستو د تر لاسه كولو لپاره دا طريقه غوره كړې وه، د دوی په ګټه او د مسلمانانو په ضد به ئې تبليغات كول، تاسو به وګورئ چي د دوی هيلي به تر سره نه شي، دا كافران به ئې مرسته ونكړی شي.

رسول الله صلی الله عليه و سلم چي كله كوم والي او داعي كومي سيمي ته د دعوت لپاره لېږلی نو هغه ته ئې داسي لارښووني كړې چي دا روايت ئې زموږ مخي ته ږدي:

٧٠٢- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِىَ اللَّه عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا رضى الله عنه إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: «ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ، تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ». (بخارى: ١٣٩٥)

٧٠٢- له ابن عباس رضي الله عنهما روايت دئ چي نبي صلی الله عليه و سلم معاذ رضي الله عنه يمن ته ولېږو او وئې فرمايل: (هغوی (يمنيان) دې ګواهي وركولو ته راوبله چي له الله پرته بل معبود نشته؛ او دا چي زه د الله رسول يم، كه هغوی دا ومنله نو خبر ئې كړه چي الله تعالی پر دوی په هري شپې او ورځي كي پنځه لمونځونه فرض كړي، كه دا ئې ومنله نو خبر ئې كړه چي الله تعالی په خپلو مالونو كي داسي صدقه (زكات) پرې فرض كړی چي د دوی له شتمنو اخيستل كېږي او فقيرانو ته ئې وركول كېږي.

١٤٩٦ - عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى اليَمَنِ: «إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَإِذَا جِئْتَهُمْ، فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ،

فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِى كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ - رضى الله عنهما - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ « إِنَّكَ سَتَأْتِى قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِى كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ »

له ابن عباس رضي الله عنهما روايت دئ چي نبي صلى الله عليه و سلم معاذ رضي الله عنه ته هغه مهال چي دی ئې یمن ته ولېږو وفرمایل: ته داسي يو قوم ته درومې چي اهل كتاب دي؛ نو كله چي ورغلې هغوی دې ته وبله چي گواهي وركړي له الله پرته بل معبود نشته؛ او دا چي محمد د الله رسول دئ، كه هغوی دا درسره ومنله نو خبر ئې كړه چي الله تعالی پر دوی په هري شپې او ورځي كي پنځه لمونځونه فرض كړي، كه دا ئې درسره ومنله نو پوه ئې كړه چي الله تعالی په خپلو مالونو كي داسي صدقه (زكات) پرې فرض كړی چي د دوی له شتمنو اخیستل كېږي او فقیرانو ته ئې وركول كېږي؛ كه دا ئې درسره ومنله؛ نو د دوی له غوره مالونو ډډه كوه، د مظلوم له دعاء ځان ساته، يقيناً چي د ده او الله تر منځ هیڅ حجاب نشته.

دا حديث موږ ته ښيي چي په اسلامي نظام كي؛ د ولس په وړاندي؛ د

حكومت او چارواكو مهم مسئوليتونه او دندي كومي دي او د اهميت ترتيب او تسلسل ئې څنګه دئ؛ د دې حديث د لارښونو په رڼا کې په څرګنده توګه ګورو چي د حكومت او چارواكو مسئوليتونه په دې توګه دي:

- توحيد ته د خلكو بلل؛ په دې ئې پوهول چي له الله پرته بل معبود نشته؛ او دا چي محمد د الله رسول دئ.
- له دې وروسته لومړى ستر او مهم كار چي حكومت بايد تر ټولو زيات او په لومړي سر کې ورته اهتمام ولري؛ د لمونځ اقامه او خلك په دې پوهول چي الله تعالی پر دوی په هري شپې او ورځې کې پنځه لمونځونه فرض كړي، د دغي فريضې اداء كولو ته خلك چمتو كول.
- دريمه مهمه دنده ئې دا ده چي له فقر او مسكنت سره مقابله وكړي؛ فقيران له لوږي او فقر وژغوري؛ هغه هم په دې توګه چي خلكو ته دا لارښوونه وكړي: الله تعالی د دوی په شتمنيو او مالونو کې داسي (زكات) پرې فرض كړى چي له شتمنو به ئې اخيستل كېږي او فقيرانو ته به ئې وركول كېږي؛ يعني د زكات راغونډول او پر فقيرانو وېشل ئې د اسلامي حكومت دريمه اساسي دنده ده.
- د اسلامي نظام چارواكي مكلف شوي چي له خلكو به يوازي هغه څه تر لاسه كوي چي الله تعالی پرې فرض كړي؛ نه دا چي د خپلي خوښي ماليات پرې وضع كړي؛ او څه او څومره چي زړه ئې غواړي او خوښ ئې شي؛ ترې واخلي؛ همغسي لكه چي غير اسلامي حكومتونه او حكام ئې كوي؛ له خلكو په مختلفو نومونو او څومره چي ئې خوښه وي ماليات، محصولات او ګمركات اخلي؛ هغه هم نه يوازي له شتمنو بلكي تر دوی وړاندي او زيات له عام ولس او له غير شتمنو وګړو؛ خو د فقيرانو په وړاندي او له فقر او احتياج د دوی د ژغورلو په اړه نه د مسئوليت احساس كوي او نه دا خپله دنده او وظيفه ګڼي؛ نن چي د ګمرك په نامه څه اخيستل كېږي؛ په حقيقت کې له نادارو او اړمنو اخيستل كېږي؛ په اسلام کې داسي ماليات نشته؛ دا حديث موږ ته همدا لارښوونه كوي.
- له ظلم او تېري ډډه كول، د مظلوم له ښېراوو ځان ساتل؛ او په خپلو تصرفاتو او اجراءاتو کې تل او په دقت سره دا په پام کې لرل چي د مظلوم او

الله تعالی تر منځ هيڅ حجاب نشته.

په دې رواياتو کې دا وضاحت نه دئ شوی چې د زکات اموال به په اړوند سيمې کې پر فقراءو وېشل کېږي که بلې سيمې ته ئې انتقال او پر نورو فقيرانو ئې وېشل هم جائز دي. د روايت له فحوی او د رسول الله صلی الله عليه و سلم له سنت او د صحابه وو له منهج معلومېږي چې د زکات لومړني مستحقين د اړوند سيمې فقيران دي، د روايت الفاظ هم وايي: د دوی له شتمنو اخيستل کېږي او د دوی فقيرانو ته ورکول کېږي، خو د مسلمانانو امير کولی شي او دا صلاحيت لري چې د ضرورت په صورت کې د زکات اموال بلې سيمې ته انتقال او پر نورو فقيرانو ووېشل شي. دې ته مو هم بايد پام وي چې د زکات مستحقين يوازې فقيران نه دي، قرآن د زکات د مصرف موارد موږ ته جوت کړي، د التوبه سورې په ٦٠ آيت کې دغه وګړي د زکات مستحقين ګڼل شوي:

١. فقيران: هغه چې هيڅ نه لري،
٢. مسکينان: هغه چې څه لري خو ورته کفايت نه کوي،
٣. عاملين: د زکات اړوند مأمورين،
٤. مؤلفة القلوب: هغه چې په څه مرستو سره ئې د اسلام لوري او د مسلمانانو ملګرتيا ته د دوی راغب کول مفيد او ګټور وي،
٥. د غلامانو آزادول؛ او له هغه غلام سره مرسته کول چې غواړي له مالك سره د مکاتبې له لارې خپله آزادي وپېري،
٦. د پوروړو ژغورل،
٧. د الله په لار کې: په جهادي امورو او په عام المنفعه چارو کې،
٨. او له هغو مسافرانو سره مرسته چې محتاج شوي وي.

دې ته په پام سره چې اسلام يوازې په توحيد، لمونځ او زکات کې نه خلاصه کېږي؛ نور عقائد، فرائض او احکام هم شته، لکه په آخرت ايمان، په کتابونو ايمان، په قضاء او قدر ايمان، روژه، حج، امر بالمعروف، نهي عن المنکر، جهاد... نو په يقين سره ويلی شو چې په دې روايت کې د هغو لارښوونو يوازې يوه وړه برخه ذکر شوې چې رسول الله صلی الله عليه و سلم به معاذ

رضي الله عنه ته کړې وي، د نورو لاربښوونو تر څنګ به ئې هغه ته دغه لاربښوونې هم کړې وي چې په دې روایت کې ورته اشاره شوې.

په روایت کې دا هم نه دي ویل شوي چې معاذ رضي الله عنه ټول یمن ته لیږل شوی که ئې یوې برخې ته، له نورو روایاتو معلومیږي چې رسول الله صلی الله علیه و سلم د یمن پنځو برخو ته پنځه کسان لیږلي: خالد بن سعید صنعاء ته، مهاجر بن أبي أمیة کنده ته، زیاد بن لبید حضرموت ته، معاذ بن جبل جندل ته او أبي موسی؛ زبید، عدن او ساحل ته.

د روایت په الفاظو کې اجمال او اختصار د دې باعث شوی چې په تعبیر کې ئې د علماءو تر منځ اختلاف رامنځته شي، ځینو ویلي چې له هر غني به زکات اخیستل کیږي؛ که بالغ وي او که نابالغ؛ ګواکې زکات پر مال فرض کیږي او هر غني احتواء کوي؛ دوی وایي چې عمر، علي، عائشة او ابن عمر رضي الله عنهم هم دغه رأیه درلوده؛ ځیني نور وایي چې د یتیم په مال کې تر هغه زکات نشته چې بلوغ ته ورسیږي؛ سفیان الثوري، عبد الله بن المبارك، أبو حنیفة او یاران ئې؛ أبو وائل، سعید بن جبیر، النخعي، الشعبي او الحسن البصري رحمهم الله په دې ډلې کې دي. په دوی کې ځیني په دې باور دي چې ټولو صحابه وو پر دې رأیي اتفاق کړی؛ سعید بن المسیب وایي: زکات یوازې پر هغه چا فرض دئ چې لمونځ او روژه وربانديې فرض شوې.

ځیني د دې روایت په استناد وایي: په مال کې له زکات پرته بل حق نشته؛ خو په مقابل کې ئې نور په دې باور دي چې پر زکات سربیره نور مالي وجائب او حقوق هم شته؛ ځیني رسول الله صلی الله علیه و سلم ته دا روایت منسوبوي:

عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ؛ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «فِي الْمَالِ حَقٌّ سِوَى الزَّكَاةِ؛ وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ (لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ)

او ځیني دا روایت:

عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، أَنْهَا سَمِعَتْهُ تَعْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَيْسَ فِي الْمَالِ حَقٌّ سِوَى الزَّكَاةِ»

خو حقيقت دا دئ چي د مسلمان مالي وجائب په زکات کي نه خلاصه کېږي، نه يوازي دا چي مسلمان پر زکات علاوه ډېر نور مالي مکلفيتونه لري، ډېر نور د ده په مال کي ورسره شريك دي او دی ئې په وړاندي مسئوليتونه لري، مېرمني ته مهر ورکول، د خپلي کورنۍ مېرمني او اولاد ورځني ضروري مصارف په غاړه اخيستل، په همدې ضمن کي دي، د دغو دوو اختلافي آراءو تلفيق داسي کېدی شي چي د خلکو په مالونو کي يو هغه حق دئ چي اسلامي حکومت ئې پر اخستلو گمارل شوی او حکومت ته به ورکول کېږي؛ دا په زکات کي محدود او مختص شوی او حکومت نشي کولی پر زکات علاوه کوم څه له خلکو واخلي؛ لکه پر زمکي، کور او دکان ماليه، گمرکي محصول، په يوه بل نامه کميشن، او تر بل هر نامه لاندي؛ له خلکو څه په زور اخستل منع دي او ظلم او تعدي گڼل کېږي؛ اما هغه مالي وجائب چي مسلمان ئې د خپلي کورنۍ، مېرمن، اولاد، خپلوان، گاونډيان، هر فقير، مسکين، محتاج او مضطر انسان په وړاندي لري، يا مکلف دئ د جهاد لپاره وسائل او تجهيزات برابر کړي او دې ته ورته مواردو کي مصارف کول د هر شتمن مسلمان په مالي مکلفيتونو او وجائبو کي راځي.

دا هم بايد په پام کي ولرو چي اسلامي حکومت هم کولی شي د ضرورت په صورت کي په ځانگړې توگه هغه مهال چي د اضطراري حالت له کبله د ولس مزيد مرستو ته اړ شي؛ له هغوی پر زکات سربېره نوري مرستي وغواړي؛ چي فقهاءو د مصالح مرسله او سد ذرائع نوم ورکړی؛ خو په داسي مواردو کي به هره پرېکړه د ټولو مسلمانانو په اتفاق او رضايت سره کېږي؛ نه د امراءو په فوق العاده فرمانونو سره؛ د مسلمانانو هغه شوری به داسي پرېکړي کوي چي ټول ملت تمثيلوي، غړي ئې د ملت معتمد وکيلان وي؛ دا ځکه چي شريعت له يوې خوا په داسي مواردو کي شوری او د مسلمانانو رضايت واجب کړی او له بلي خوا وايي: هيڅوك حق نه لري حدود، احکام او وجائب وضع کړي، يا په حدودو او احکامو کي کمی او زياتی وکړي او له ځان شارع جوړ کړي. قرآن وايي: الله تعالی د احکامو په وضع کولو کي هيڅوك له ځان سره نه شريکوي؛ دغه روايات هم په واضح الفاظو وايي چي (لَيْسَ فِي الْمَالِ حَقٌّ سِوَى الزَّكَاةِ: په مال کي له زکات پرته بل حق نشته)؛

یعني هغه څه چي حکومت ئې له خلکو تر لاسه کوي فقط زکات دئ چي نصاب، مقدار او د مصارفو ټول موارد ئې د شریعت له لوري ټاکل شوي؛ مقدار ئې پنځمه، لسمه، شلمه او څلوېښتمه دئ؛ نه ئې څوك نصاب بدلولی شي او نه مقدار.

د مثال په توګه وایو: شریعت په شتمنیو کې د زکات نصاب او مقدار ټاکلی؛ په شتمنیو کې ئې د هستوګني خپل کور، د کور ضروري او تر استعمال لاندي وسائل، د سورلۍ آس، اوښ او موټر، د مېرمنو ګاڼه.... له زکات مستثنی کړي؛ نو حکومت حق نه لري چي له چا د کور، دکان، موټر، کراچۍ... مالیه واخلي، د دکان، موټر، لاسي کراچۍ، لوحې او بل هر نامه کمیشن او مالیه ترلاسه کړي، حکومت حق نه لري له هغه چا څه واخلي چي شتمني ئې د زکات نصاب ته نه وي رسېدلې؛ زموږ د ولس اکثریت داسي دي چي په زحمت سره کولی شي خپل ورځني ضرورتونه پوره کړي او د خپلي کورنۍ د خوراك، لباس، دواء، د تعلیم مصارف، د کور کرایه،... له عهدې ووتلی شي؛ فقیر او مسکین په بیت المال کې تر ټولو وړاندي مسلم حق لري؛ اما متأسفانه اوس له ټولو افغانانو؛ که شتمن دي او که فقیر او مسکین؛ په مختلفو نومونو مالیې اخستل کېږي، پر ټولو وارداتي اجناسو؛ د خوراکي توکیو، دواء او جامو په شمول ناروا او لوړ ګمرکي محصول اخستل کېږي؛ دا نه یوازي حرام دي او هیڅ شرعي مجوز ورته نه شو موندلی؛ بلکي څرګند ظلم دئ؛ د ګمرکاتو اصلي اداءکوونکي نه تاجران دي او نه شتمن؛ هغه عام ولس ئې تأدیه کوي چي غوڅ اکثریت ئې د فقر او مسکنت حالت کې دي؛ د اسلام له نظره حکومت د فقیرانو او مسکینانو متکفل دئ، په بیت المال کې لومړي مستحقین دوی دي، داسي نظام رامنځته کول چي فقیران، مسکینان او هغه چي شتمني ئې د نصاب حد ته نه وي رسېدلې؛ په هر نامه څه ترلاسه کول؛ په قطعي توګه حرام دي؛ او که دا ظلم د اسلام تر لاندي کېږي نو یقیناً چي دا هم له اسلام سره جفا ده او هم له ولس سره؛ او که له دغو لارو تر لاسه شوي مبالغ حکامو ته د اشرافي ژوند په برابرولو

لګيږي؛ له دې جفا او ظلم الله تعالی ته پناه وړو!!

د روایت له دغې فقرې (تؤخذ من اغنیاءهم) معلومیږي چي زکات د اسلامي حکومت له لوري له اغنیاءو اخیستل کیږي او په خپلو خاصو مواردو کې مصرف کیږي؛ او دا هغه څه دي چي د التوبې د سورې په دغه آیت کې ورته اشاره شوې:

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾ التوبه

له مالونو ئې داسي صدقه تر لاسه کړه چي پرې پاك او تزکیه ئې کړې او دعاء ورته وکړه، یقیناً چي ستا دعاء ورته یوه ډاډېينه ده؛ او الله ښوه اورېدونکی دئ.

خو دا باید په پام کې ولرو چي زکات د هغه اسلامي حکومت له لوري اخیستل کیږي چي د سیمي اداره ئې په واك کې وي او د ولس امنیت تأمینوي او له هغو مسلمانانو به ئې اخلي چي د همدې اسلامي حکومت تر واك لاندي سیمي کې ژوند کوي؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم د مدني دور په وروستیو کې د زکات غونډولو لړۍ پیل کړه؛ نه په مکه کې؛ متأسفانه ځیني دې اصل ته له پام پرته د زکات د اخیستلو فتوی هر هغه چا ته ورکوي چي پر کومي سیمي د زور او وسلې په مرسته مسلط شي، د جهاد په دوران کې داسي خلك هم راڅرګند شول چي په کومي غرنۍ سیمي کې به ئې جبهه پرانیستله او بیا به ئې د سیمي له خلکو په زور د زکات په نامه پیسې اخیستلې، حتی د هیروئینو او چرسو عشر به ئې هم اخیستلو!! خو کله چي به سیمي ته دولتي ځواکونه ورغلل نو له معمولي مقاومت پرته به ئې سیمه خوشې کړه؛ او بیا به دولتي ځواکونو له همدغو مظلومانو مالیه تر لاسه کوله!!

دې ته هم باید متوجه وو چي د اسلامي حکومت د بیت المال او خزانې مهم شرائط دا دي: ١- دا د ملت امانت دئ؛ حکام په کې په خپل

سر او خوښه د تصرف حق نه لري؛ هر لوی او ووړ تصرف به د ملت په خوښه او مشوره او د اسلامي لارښوونو مطابق وي؛ د امیر المؤمنین او نورو حکامو تر معاش پوري؛ ۲- په دې کې حرام مال او شتمني نه شي جمع کېدی او په حرامو لارو نه شي مصرف کېدی؛ د مصارفو موارد او ترتیب او تسلسل به ئې همغي وي چي قرآن ښودلی؛ ۳- که اسلامي حکومت نه وي نو شتمن باید خپل زکات په خپله پر مستحقینو ووېشي؛ اسلامي حکومت هغه دئ چي مشر ئې د مسلمانانو له لوري غوره شوی وي؛ شریعت ته التزام لري او کارونه ئې له ولس سره په مشوره وي؛ د داسي حکومت په نه شتون کې؛ غوره دا ده چي مسلمانان خپل زکات کوم ډاډمن او صالح اسلامي تنظیم ته وسپاري او د مصرف څرنګوالی او موارد ئې همدې تنظیم ته پرېږدي.

له روایت دا هم معلومېږي چي الله تعالی د مظلوم دعاء قبلوي که څه هم کافر وي.

۷۰۳ - عَنْ أَبِی أَیُّوبَ رضی الله عنه: أَنَّ رَجُلاً قَالَ لِلنَّبِیِّ صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ أَخْبِرْنِی بِعَمَلٍ یُدْخِلُنِی الْجَنَّةَ. قَالَ: «مَا لَهُ مَا لَهُ» وَقَالَ النَّبِیُّ صلی الله علیه و سلم: «أَرَبٌ مَا لَهُ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلا تُشْرِكُ بِهِ شَیْئًا، وَتُقِیمُ الصَّلاةَ، وَتُؤْتِی الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ». (بخاری: ۱۳۹۶)

۷۰۳- له ابو ایوب رضي الله عنه روایت دئ چي یوه سړي رسول الله صلی الله علیه و سلم ته وویل: له داسي عمل مي خبر کړه چي جنت ته مي داخل کړي، یوه صحابي وویل: څه غواړي؟ څه غواړي؟ نبي صلی الله علیه و سلم وفرمایل: څه چي غواړي یوه اړتیا ده، بیا ئې سؤال کوونکي ته وفرمایل: "د الله عبادت کوه، هیڅ څه مه ورسره شریکوه، لمونځ کوه، زکات ورکوه او خپلوي پاله".

۷۰۴- عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ رضی الله عنه: أَنَّ أَعْرَابِیًّا أَتَى النَّبِیَّ صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: دُلَّنِی عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ. قَالَ: «تَعْبُدُ اللَّهَ لا تُشْرِكُ بِهِ شَیْئًا،

وَتُقِيمُ الصَّلاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ». قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لا أَزِيدُ عَلَى هَذَا. فَلَمَّا وَلَّى، قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه و سلم: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا». (بخاری: ١٣٩٧)

٧٠٤- له ابو هريره رضي الله عنه روايت دئ چي: يو كوچى نبي صلى الله عليه و سلم ته راغى او وئې ويل: داسي عمل راوښيه چي په كولو سره ئې جنت ته داخل شم. وئې فرمايل: د الله تعالى عبادت كوه او هيڅ څه مه ورسره شريكوه، فرض لمونځونه كوه، فرض زكات وركوه او د رمضان روژه نيسه، هغه وويل: قسم په هغه ذات چي زما سا ئې په واک كي ده پر دې به هيڅ څه زيات نه كړم، كله چي ئې شا واړوله او ولاړ، نبي صلى الله عليه و سلم وفرمايل: (كه څوک په دې خوښېږي چي يو جنتي سړى وګوري نو ده ته دي وګوري).

دغه مطالب د بخاري په څلورو نورو رواياتو كي هم راغلي چي شمېرې ئې دا دي: ٤٦، ١٧٩٢، ٢٥٣٢، ٦٥٥٦

له دې او دې ته ورته رواياتو معلومېږي چي كه څوك فرائض تر سره كړي؛ نو د دنيا او آخرت بريا ئې په برخه كېږي؛ كه څه هم په فضائلو او تر فرائضو رالاندي امورو كي كمى او قصور ولري؛ رسول الله صلى الله عليه و سلم چي د هغه كوچي په اړه څه ويلي او په فرائضو اكتفاء ئې د جنتي كېدو لپاره كافي ګڼلي؛ موږ هم بايد د هر مؤمن په اړه همدا قضاوت ولرو؛ نه دا چي د مستحباتو او فضائلو په ترك سره څوك تكفير كړو او د اسلام له دائرې ئې وتلى وګڼو او د پايڅو او مسواك له مخي د بل په اړه قضاوت وكړو؛ جنتي او دوزخي ئې كړو.

٧٠٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضى الله عنه قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رضى الله عنه، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رضى الله عنه: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ؟ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه و سلم: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لا إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ

عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلاَّ بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ» فَقَالَ: وَاللَّهِ لأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهَا. قَالَ عُمَرُ رضى الله عنه: فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلاَّ أَنْ قَدْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رضى الله عنه لِلْقِتَالِ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ. (بخارى: ۱۳۳۹، ۱۴۰۰)

۷۰۵- له ابو هريره رضي الله عنه روايت دئ چي وايي: كله چي رسول الله صلى الله عليه و سلم وفات شو او أبو بكر رضي الله عنه (خليفه) شو؛ او له عربانو ځيني كافران شول؛ عمر رضي الله عنه (ابو بكر رضي الله عنه) ته وويل: څنګه له خلكو سره جګړه كوې؟ په داسي حال كي چي رسول الله صلى الله عليه و سلم فرمايلي: (په دې ګمارل شوی يم چي تر هغه له خلكو سره وجنګېږم چي ووايي: له الله پرته بل معبود نشته، چا چي دا كلمه وويله نو ځان او مال ئې له ما خوندي كړ، مګر په حق سره ئې او حساب ئې پر الله دئ)؛ نو ابو بكر رضي الله عنه وويل: قسم په خدای له هغو سره به حتماً جنګېږم چي د لمانځه او زكات تر منځ توپير كوي؛ دا ځكه چي زكات مالي حق دئ؛ قسم په الله كه يو سېرلی چي رسول اكرم صلى الله عليه و سلم ته ئې وركولو له ما وسپموي نو حتماً به د دې امتناع له كبله ورسره وجنګېږم؛ عمر رضي الله عنه وويل: قسم په الله چي دا له دې پرته بل څه نه دي چي الله د ابو بكر رضي الله عنه سينه جنګ ته پرانيستلې ده؛ او زه پوه شوم چي حق همدا دئ.

په دې رواياتو كې د ابو بكر رضي الله عنه د خلافت په لومړيو كي هغي فتنې ته اشاره شوې چي د زكات د مانعينو له لوري راولاړه شوه؛ ابو بكر رضي الله عنه د هغوی په ضد د جګړې اراده وكړه؛ د عمر رضي الله عنه په شمول ځينو صحابه وو دا مناسب نه ګڼله چي په هغه حساس وخت كي د دوی په ضد جګړه پيل شي؛ عمر رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه و سلم پر دې حديث استناد كولو چي وايي: په دې ګمارل شوی يم چي تر هغه له خلكو سره وجنګېږم چي ووايي: له الله پرته بل معبود نشته، چا چي

دا کلمه وويله نو ځان او مال ئې رانه خوندي کړ...، ابو بکر رضي الله عنه د التوبه د سورې پر پنځم آيت استناد کولو چي وايي:

فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ وَخُذُوهُمۡ وَٱحۡصُرُوهُمۡ وَٱقۡعُدُواْ لَهُمۡ كُلَّ مَرۡصَدٖۚ فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ۝٥

بيا کله چي دا محترمی مياشتی تېري شوې؛ نو هر ځای چي دا مشرکان مومئ وئې وژنئ، وئې نيسئ، محاصره ئې کړئ او په هر کمينځي کي ورته کښېنئ؛ نو که ئې توبه وکړه، لمونځ ئې قائم کړ او زکات ئې ورکړ؛ نو لاره ئې خوشې کړئ؛ بې شکه چي خدای بخښونکی مهربان دئ.

له دې آيت په څرګنده توګه معلومېږي چي د لمانځه له تارکينو او د زکات له مانعينو سره جګړه کېدی شي؛ ابو بکر صديق رضی الله عنه پر همدې آيت استناد وکړ او د هغو خلکو په خلاف ئې د جګړې فيصله وکړه چي د اسلام دعوی ئې درلوده خو د زکات له ورکړې ئې امتناع کوله.

متأسفانه ځيني د دې پېښې ظواهرو ته په پام سره داسي انګېري چي د مسلمانانو امير کولی شي له مسلمانانو سره له مشورې پرته پرېکړه وکړي؛ په داسي حال کي چي خبره قطعاً داسي نه ده؛ مشوره يو شرعي مکلفيت دئ؛ هيڅوک حق نه لري دا الهي لارښوونه له پامه وغورځوي؛ ابو بکر رضي الله عنه د قرآن په څرګند آيت استناد کړی، د عمر رضي الله عنه په شمول له چا سره چي بله رأيه وه له خپلي رأيي تېر شوي او له ابو بکر رضي الله عنه سره ئې توافق کړی؛ او د جنګ پرېکړه په اتفاق سره شوې؛ د روايت الفاظ په ډېر صراحت سره وايي چي عمر رضي الله عنه په ډېر تأکيد سره وويل: قسم په الله چي دا له دې پرته بل څه نه دي چي الله د ابو بکر رضي الله عنه سينه جنګ ته پرانيستلې ده؛ او زه پوه شوم چي حق همدا دئ.

د خيبر يهودانو په اړه چي عمر رضي الله عنه؛ له ټولو مسلمانانو سره له مشورې وروسته کومه پرېکړه کړې؛ او اجماع ئې رامنځته کړې؛ او د همدې متفقه پرېکړې له مخي ئې عمل کړی؛ د دې واضح عملي مثال دئ؛ په هغه

روايت کي راغلي: عمر رضي الله عنه وويل: نو زما رأى دا ده چي دوى تبعيد شي؛ ابن عمر وايي: کله چي عمر رضي الله عنه په دې اړه اجماع رامنځته کړه؛ د بني ابي الحُقَيْق يو تن ورته راغى او وئې ويل: يا امير المؤمنين! آيا موږ باسې؛ په داسي حال کي چي محمد صلى الله عليه و سلم پرېښودلو؛ او پر خپلو اموالو (زمکو او باغونو) ئې وګمارلو چي کار په کې وکړو؛ او دا شرط ئې موږ ته وټاکلو؟

دې ته بايد متوجه وو چي د زکات له ورکړي امتناع له نظام بغاوت دئ او د باغي خلاف تر هغه جنګ جائز دئ چي له بغاوت لاس واخلي.

د الله تعالى ذکر او آداب ئې

قرآن د واقعي او صحيح ذکر د آدابو او څرنګوالي په اړه فرمايي:

ٱدْعُواْ رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْمُعْتَدِينَ ﴿٥٥﴾ وَلَا تُفْسِدُواْ فِى ٱلْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَٰحِهَا وَٱدْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ ٱللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾ الأعراف

خپل رب په زاريو او په پټه (ټيټ غږ) دروبلئ، يقيناً چي هغه تيرى کوونکي نه خوښوي. او په زمکي کي د هغې له اصلاح وروسته فساد مه خوروئ او له وېري او طمعي سره ئې دروبلئ، بې شکه چي د الله رحمت نېکانو ته ورنژدې دئ.

دلته د دعاء په اړه څو مهمي لارښووني شوې:

- په زاريو زاريو سره خپل رب ته دعاء کوئ، له دې احساس او باور سره چي ستاسو رب د هر څه پيدا کوونکى، ورکوونکى او اخيستونکى دئ او هر څه د ده په امر تر سره کېږي.
- په پټه او په ټيټ غږ دعاء کوئ.
- الله تعالى اعتداء کوونکي نه خوښوي، دلته د اعتداء کوونکو يادونه د دعاء په ارتباط شوې او معنى ئې دا ده چي دعاء ځان ته ادب لري، دا ادب بايد مراعات کړئ، دا دوه ادبه (تضرع او اخفاء) په پام کي ولرئ، مه په غافل زړه دعاء کوئ او مه په چيغو چيغو سره، له دې صريح حکم د هغو خلکو

په اړه قضاوت کولی شئ چي د دعاء په وخت کي نڅا او مستي کوي، څنې غورځوي، له ډول او دبلې سره یو ځای د هو هو بې معنی چیغي وهي.

- په زمکي کي د اصلاح او امن له تأمین وروسته فساد مه خوروئ، الله تعالی د مفسدینو دعاء نه قبلوي.
- په داسي حال کي ورته دعاء کوئ چي هم ترې وېرېږئ او هم طمع ترې لرئ.
- د نېکانو دعاء ژر قبلېږي، دوی ته د الله تعالی رحمت ډېر ورنژدې دئ.

وَٱذۡكُر رَّبَّكَ فِي نَفۡسِكَ تَضَرُّعٗا وَخِيفَةٗ وَدُونَ ٱلۡجَهۡرِ مِنَ ٱلۡقَوۡلِ بِٱلۡغُدُوِّ وَٱلۡأٓصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ ٱلۡغَٰفِلِينَ ٢٠٥ الأعراف

او (تل) سبا او ماښام، له ځان سره د خپل رب ذکر کوه، په زاریو او وېري سره او له لوړ غږ راټیټ؛ او له غافلانو مه کېږه.

دلته د الله تعالی د ذکر په ارتباط څو مهمي او اساسي سپارښتني شوې:

- تل د الله تعالی په یاد او ذکر مشغول اوسه، شپه ورځ، سبا او ماښام ئې یادوه.
- له ځان سره او په خپل زړه کي ئې یادوه.
- په زاریو او زګېرویو سره ئې یادوه، ستا ذکر باید له زاریو او وېري سره توأم وي، غږ دي باید د زاري کوونکو په څېر وي، د یوه محتاج او مضطر بنده په څېر، له دې احساس سره چي په هر څه کي الله تعالی ته محتاج یې، د ذکر په حال کي باید ستا په الفاظو، غږ او څېرې کي د وېري او خوف آثار څرګند وي، داسي چي زړه دي پوړېږي، داسي چي د یوه ستر ذات په وړاندي ولاړ یې، هغه ستا غږ اوري، حرکات دي ګوري او د زړه کیفیت دي ورته معلوم دئ.
- د غافلانو په څېر مه کېږه، چي خپل رب هېر کړې یا ئې په داسي حالت کي نوم په خوله اخلې چي زړه دي ترې غافل وي.

څوك چي په قرآن ایمان لري؛ هغه ته همدا آیتونه کافي دي چي د ذکر په حقیقت او څرنګوالي پوه شي او د هغو ټګمارانو او ریاء کارانو خباثت او

منافقت درك کړي چي ذکر ئې له نڅا، ګډا، چيغو او مستي سره جوخت وي.

د ذکر او دعاء تر ټولو غوره وخت، حالت، کيفيت او څرنګوالی ځمونځ او وخت، حالت او کيفيت ئې دئ؛ تر ټولو ښه، غوره او جامع دعاء د فاتحې سوره ده، او د دعاء د اجابت تر ټولو ښه حالت سجده ده؛ په سجدو او د سجدو تر منځ جلسه کي دعاء وکړئ، رسول الله صلی الله عليه و سلم فرمايي: په سجده کي انسان تر بل هر حالت الله تعالی ته زيات نژدې وي؛ په سجدو کي خپلي دعاء ګاني زياتي کړئ.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ رواه مسلم

له أبو هريره رضي الله عنه روايت دئ چي رسول الله صلی الله عليه و سلم فرمايلي: بنده د سجدې په حالت کی تر بل هر وخت خپل رب ته زيات نژدې وي، نو په سجدې کي خپلي دعاءګاني زياتي کړئ.

که وغواړو چي پوه شو سجده څه ده؟ نو ويلی شو: آيا تا په خپل ژوند کي داسي کوم مضطر، مجبور او سخت محتاج کس ليدلی چي د ډېري پرېشانۍ او بې وزلۍ له کبله د بل پښو ته لوېدلی وي، هغه ته استغاثه کوي او په الحاح سره مرسته ترې غواړي؟ آيا تا کله داسي کوم کس ليدلی چي لوی جرم ئې کړی وي او د داسي چا په وړاندي لاس تړلی ولاړ وي چي هم ئې عفو کولی شي او هم مجازات او د ده له ترحم تر لاسه کولو پرته بله هېڅ چاره نه لري، نو پښو ته ئې په وار وار لوېږي، عذر او زارۍ کوي، هر ځل په دې هيله سر راپورته کوي چي وګوري د ده عذر منل شوی که نه؟ او سؤال ئې قبول شوی که نه؟ سجده همداسي يو حرکت دئ. سجده په حقيقت کي داسي ده لکه د الله پښو ته لوېدل، (دې ته په پام سره چي الله تعالی له غړو او جوارحو منزه دئ)

الله تعالی په داسي نامه مه يادوه چي د ده له عظمت او شأن سره نه ښايي، الله تعالی غوره نومونه لري، په دغو غوره نومونو سره ئې يادوه، بايد پوره محتاط وې چي د الله د يادولو او ذکر په وخت کي داسي نوم ونه کاروې چي د الله تعالی په شأن کي بې ادبي ګڼل کېږي؛ لکه معشوق، صنم، نګار،

جانان،... ؛ د الله ذکر خاص ادب او ځانګړی فرهنګ او قاموس لري، د ځان پاکوالی، د زړه حضور او د روح خشوع، د دې مقدس مقام آداب دي، څوك چې له دې پرته بل حالت ولري، بې ادبي ئې کړې، همدا راز د ذکر په دوران کې هغه نومونه کارول چې له دې خاص او ځانګړي قاموس نه وي اخیستل شوي، الحاد او له اصلي لاري کږېدل دي، څوك چې د مستۍ او بې خودۍ په حالت کې، له جذبې او ساز او سرود سره الله یادوي بې ادبي کوي، څوك چې الله د ساقي، صنم، دلبر، معشوق، پیر مغان او ... په نامه یادوي او څوك چې د الله تعالی په جومات کې د ها هو چیغو او خرمستي ته د ذکر نوم ورکوي؛ بې فرهنګه دئ، د الهي ذکر له قاموس بې خبر او د الله تعالی د ذکر له آدابو بې برخي دئ.

د دې ویناوو خلاصه دا ده:

- د ذکر غوره حلقه په جماعت لمونځ دئ.
- تر ټولو غوره ذکر لمونځ دئ او په لمانځه کې د قرآن تلاوت.
- تر ټولو غوره ریاضت روژه ده.
- تر ټولو غوره سیاحت حج دئ.
- تر ټولو غوره جهاد د ظالم واکمن په وړاندي حق وینا او له حق دفاع ده.
- د الله تعالی په لار کې په مال او نفس جهاد تر ټولو غوره عبادت او د اسلام د لوړ غره تر ټولو لوړه څوکه ده. هغه لوړ معنوي مقام چې په جهاد تر لاسه کېدی شي په بل هیڅ عبادت نشي تر لاسه کېدی.

د پیغمبرانو په وړاندي د خلکو دوه ډلي

د هیڅ زمانې الهي دین له مخکیني او وروستني سره هیڅ توپیر نه لري، پیغام ئې، محتوی ئې، اصول ئې، لارښووني ئې، احکام او غوښتني ئې ورته دي، دین تل خلکو ته ویلي: یوازي د یوه الله عبادت وکړئ، خپل دین په شرك مه لړئ، ماسوی الله ته مه سر ټیټوئ او مه لاس اوږدوئ، له سمي لاري کیڼ او ښي لوري ته مه کږېږئ، لمونځ وکړئ او زکات ورکړئ، د رښتیني او قیم دین مشخصات تل دغه وي.

تل او د تاریخ په اوږدو کې؛ خلك د پیغمبرانو او د دوی د دعوت په وړاندي په دوو ډلو وېشل کېږي:

١- ځیني په څرګنده د کفر، انکار او مخالفت لاره غوره کړي او ځیني ئې له دې سره سره چي په پیغمبر او کتاب ئې د ایمان دعوی کوي خو په حقیقت کې کافر وي، ګمان کوي چي په الله تعالی باور لري خو مشرك وي، دوی د زمکي په سر تر ټولو بد مخلوق او پای ئې دوزخ دئ چي د تل لپاره به په کې پاته وي.

٢- ځیني د ایمان او صالح عمل لار غوره کړي، دوی تر ټولو غوره مخلوق او ځای ئې تلپاته جنت دئ، الله به له دوی راضي وي او دوی به له الله تعالی، دا هغه کسان دي چي خپل رب ئې سم پېژندلی او د هغه په وړاندي له عصیان او سرغړاوي وېره لري.

لَمۡ يَكُنِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ مُنفَكِّينَ حَتَّىٰ تَأۡتِيَهُمُ ٱلۡبَيِّنَةُ ۝١ رَسُولٞ مِّنَ ٱللَّهِ يَتۡلُواْ صُحُفٗا مُّطَهَّرَةٗ ۝٢ فِيهَا كُتُبٞ قَيِّمَةٞ ۝٣ وَمَا تَفَرَّقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ إِلَّا مِنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَتۡهُمُ ٱلۡبَيِّنَةُ ۝٤ وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُواْ ٱلزَّكَوٰةَۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلۡقَيِّمَةِ ۝٥

کافر شوي کتابیان او مشرکان به رابېل شوي نه وو، چي راغلې نه وی دوی ته بینه (څرګندونکې نښه). ٢- د خدای له لوري یو رسول، چي لولي پاکیزه صحیفې. ٣- په کې سمي سنجیده لیکني. ٤- او بېل بېل نه شول هغه چي دا کتاب وو ورکړی شوی، مګر وروسته له هغه چي ورته راغله دا څرګنده نښه. ٥- او نه وو ګمارل شوي له دې پرته په بل څه؛ چي ولمانځي الله، خالصوونکي ورته دین، یومخیزي؛ او پر دې چي لمونځ قائم کړي، زکات ورکړي او همدا دئ قیم دین.

د دې مبارك آیت دوه تفسیرونه شوي:

الف: دا آیت د کافرو کتابیانو او مشرکانو (حال) بیانوي، په دې معنی

چي كافران، كه دا (اهل كتاب) دي چي په خپل پيغمبر او خپل كتاب د ايمان دعوى كوي او كه دا مشركان دي چي نه په كوم كتاب باور لري او نه په كوم پيغمبر، هيڅ يو ئې له خپل كفر لاس اخيستو ته تيار نه دي، له خپلو غلطو انګېرنو، باورونو او تګلارو نه تېرېږي، نه په خپلو زړو باورونو كي تغيير ته تيار دي او نه د خپلي ټولني په مخكيني وضعيت كي بدلون ته، ورسره عادت شوي، د خپلي ټولني د ګنده محيط او د خپلو ګنده افكارو ګنده بوى نه شي احساسولى او دې ته چمتو نه دي چي ترې ووځي، مګر دا چي كوم پيغمبر ورته راشي، له څرګندو نښو سره، د دوى سترګي پرانيزي، له تيارو ئې وباسي او سمه لار وروښيي.

ب: په دوهمي توجيه كي دا آيت د كافرانو د (حال) بيانولو په معنى نه بلكي د (مقال) په معنى اخيستل شوى، يعني دلته د كافرانو دا وينا رانقل شوې چي: كه پيغمبر له څرګند كتاب سره راته راشي، موږ به خامخا ايمان راوړو او له خپلو مخكينيو كړنو او تګلارو به لاس واخلو، په داسي حال كي چي د پيغمبر له بعثت وروسته ئې له ايمان راوړو ډډه كړې او د پيغمبر مخالفت ته ئې ملا تړلې.

خو دا دوهمه توجيه په څو دلائلو ضعيفه ده:

١- د آيت له هيڅ برخي داسي نه معلومېږي چي دا دي د كافرانو قول وي.

٢- په څلورم آيت كي د اختلاف په ځاى د (تفرق) لفظ ښيي چي د پيغمبر له بعثت وروسته دوى په بېلو بېلو ډلو وېشل شوي، ځينو ئې ايمان راوړى او ځيني پر خپل كفر او انكار ټينګ پاته شوي.

٣- د پيغمبر توصيف په (البينه) سره او صحيفې ئې په (مطهره) سره او د دغو صحيفو لارښووني او احكام په (قيمه) سره ښيي چي دا په هيڅ صورت كي د كافرانو مقال نه شي كېدى.

٤- مشرك په پيغمبر او كتاب باور نه لري، هغه ته د دې وينا انتساب اشتباه ده، هغه هيڅكله نه وايي چي كه پيغمبر راغى حتماً ايمان پرې راوړو.

هغه (بينه او څرګندونكې) چي له خپل موجوده حالته د كافرانو وتل د هغې په راتلو پوري مربوط او منوط دي؛ د الله تعالى له لوري رالېږل شوى

هغه پیغمبر دئ چي (پاکیزه صحیفې) ورسره وي او پر خلکو ئې (لولي). يعني د (پيغمبر د بعثت) فلسفه دا ده چي مخکيني (اهل کتاب) کافر شي او مخکيني (اهل اعتقاد) مشرك شي او دواړه کافر شوې ډلي په خپلو غلطو او کافرانه انګېرنو، باورونو او تګلارو داسي کلك ونښلي چي ترې بېلېدل ئې يوازي له يوې لاري امکان لري او هغه دا چي نوی پيغمبر ورته راشي، نوی کتاب، له تحريف، شرك او خرافاتو پاك کتاب ورته راوړي، له دې پرته نه خپله زړه عقيده پرېږدي او نه له خپل زوړ دود او دستور لاس اخلي او نه په خپلي ټولني کي تبديلي ته چمتو کېږي. دا مبارك آيتونه موږ ته د دې مهمي خبري درس راکوي چي انقلابونه، فکري او اجتماعي بدلونونه له (لارښود)، (کتاب)، (پيغام)، (د پيغام حامل)، (واضح شعار)، (څرګند آرمان) او له (قائد او قدوې) پرته ممکن نه دي. (بې پيامه او بې لارښوده) انقلابيون هيڅکله نه شي کولی انقلاب راولي او د ټولني حالت بدل کړي.

څو ظريف نقاط د دې مبارکو آيتونو په الفاظو کي توجه جلبوي:

الف: (پيام راوړونکی) د (البينه) په نامه توصيف شوی او دا ښيي چي د ده په شخصيت کي هغه څه په څرګنده توګه ليدل کېږي چي د ده د دعوت او رسالت په حقانيت شهادت ورکوي. نه ئې په شخصيت کي څه ابهام شته او نه ئې په پيغام، تګلاري او عمل کي، د خپل پيغام او دعوت عيني تجسم او په خپلي تياره او جهل ځپلې ټولني کي د رڼ او ځلانده څراغ په څېر.

ب: د ده صحيفې ئې (مطهره) ګڼلې دي چي ښيي بلنه او پيغام ئې پاکيزه او شفاف دئ، نه د کذب او درواغو شائبه په کي شته، نه د ناحقي او باطلي خبري څه اثر، نه د خرافاتو او غلطو عقيدو کومه بېلګه او نه اخلاقي فساد او ناولو کړنو ته د بلني او ترغيب کومه وينا، بلکي له دې ټولو (پاکيزه) دي او په ټولني کي د طهارت او پاکيزه ګۍ باعث، د (دين) او (ديانت) له خيرني شوې څېرې ګردونه پاکوي، د خلکو (باورونه) له شرك او خرافاتو تزکيه کوي، د جهل او شرك ځپلي انسان د ضمير صفحې ته ځلا ورکوي او ټولنه له ظلم، ګناه او فساد ژغوري.

د غيب علم

د جن د سورې د بحث محوري او اساسي موضوع دا ده چې په غيب له الله تعالی پرته هيڅوك نه پوهېږي، نه رسول الله صلی الله عليه و سلم پوهېږي، نه فرشتې او نه جن. د سورې پيل په دې شوی چې رسول الله صلی الله عليه و سلم حتی له دې هم خبر نه شو چې د پېريانو يوې ډلې د ده تلاوت اورېدلی او ايمان ئې راوړی؛ او د سورې په پای کې ويل شوي:

عَٰلِمُ ٱلۡغَيۡبِ فَلَا يُظۡهِرُ عَلَىٰ غَيۡبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ الجن

په غيب پوه رب چې هيڅوك په خپلو غيبي اسرارو نه خبروي.

دا مطلب په دې سوره کې هم مکرر راغلی او د قرآن په ډېرو نورو آيتونو کې هم په تکرار او تأکيد سره راغلی چې په زمکه او آسمان کې له الله تعالی پرته هيڅوك په غيب نه پوهېږي. په دې اړه تفصيلي بحث د آل عمران د سورې د ۱۷۹ آيت په شرح کې راغلی هيله ده هلته رجوع وکړئ.

د قرآن دغه قاطع او صريح آيتونه کافي دي چې د هغو رواياتو په منلو کې ډېر تأني، دقت او احتياط وکړئ چې رسول الله صلی الله عليه و سلم يا بل چا ته علم غيب ثابتوي؛ او هغه مذهب او مسلك لرې وغورځوئ چې له الله تعالی پرته بل څوك عالم الغيب او متصرف الامور گڼي.

څوك چې د مصيبت په وخت کې له الله تعالی پرته د بل نوم واخلي او ووايي: يا فلان! مرستې ته مې راورسېږه، مشکل مې حل کړه، لاس نيوی مې وکړه، چيغې مې واوره... دی هم مشرك دئ او هغه هم چې له الله تعالی پرته بل ته داسې دعاء کول جائز گڼي او کوم پير او شيخ ته د داسې دعاء گانو اجابت منسوبوي.

ځينې ټگماران چې له دين دام جوړوي، کوم شخص ته په غيب پوهېدا

او د دعاءګانو قبلېدا منسوبوي، ځان د همدې شخص مرید او خلیفه ګڼي او هر کرامت چې خپل پیر ته منسوبوي نو هم په دې جعلي کرامت کې ځان شریکوي او هم مالي او مادي ګټې تر لاسه کوي؛ جاهلان په همدې غولوي، قلنګ او شکرانې ترې اخلي، جیب ئې تشوي، کرامت ئې د جاهلانو دوکه کول او د دوی په خیراتونو خپله ګېډه ډکول دي. ما ته داسې پیر، خلیفه، تعویذ لیکونکی، فال لیدونکی راوښیئ چې د خدای لپاره او له شکرانې او بل مالي او مادي غرض پرته د چا لاس نیوی کوي او تعویذ ورکوي!! که د ده دم، دعاء، تعویذ، لاس نیوی ګټه درلودی نو لومړی به ئې خپل مشکلات حل کړي وو، د بل لاس او جیب ته د کتلو په ځای به ئې خپل جیب او لمن په کومې دعاء او تعویذ ډك کړي وو!! څنګه ومنو چې ته او ستا پیر کرامات لرئ په داسې حال کې چې د فقیر او مسکین مرید شکرانو ته مو اړولي، هم مو خوراك د دوی له خیراتونو او شکرانو دئ او هم مو پوښاك؟!!

هغه چې په لوړ غږ ذکر، د ها هو بې معنی او خوشې چیغې، د پیر او شیخ پښو ته رغړېدل، نڅا او ټوپکې، مستي او جذبه، د جذبې په نامه نڅا غورځې پرځې او د قریشو د جاهلیت د دور پیښې کوي؛ سر او سینه په څپېړو وهې او نور مسخره حرکات جائز ګڼي او د ثواب کار ئې بولي؛ دروغجن، منافق او ریاء کار دئ، حرکات ئې د قرآن د لارښوونو خلاف او د رسول الله صلی الله علیه و سلم د سنت خلاف دي؛ قرآن دا چیغې او مستي د مشرکو قریشو بد او شرکي خصلت او د جاهلیت دور دود بولي، عاملین ئې کافر او د الهي عذاب وړ ګڼي او فرمايي:

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ ٱللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَمَا كَانُوٓاْ أَوْلِيَآءَهُۥٓۚ إِنْ أَوْلِيَآؤُهُۥٓ إِلَّا ٱلْمُتَّقُونَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِندَ ٱلْبَيْتِ إِلَّا مُكَآءً وَتَصْدِيَةًۚ فَذُوقُواْ ٱلْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ﴿٣٥﴾ الأنفال

او الله به ئې ولې په عذاب نه اخته کوي، په داسې حال کې چې له مسجد

الحرام (د خلکو) مخنيوی کوي؛ او دوی ئې (حقيقي) متوليان نه دي، حقيقي متوليان خو ئې يوازې متقيان دي، خو د دوی ډېری نه پوهېږي. ۳۵- او د بيت الله خوا ته د دوی لمانځنه (او عبادت) له شپېلکې او چکچکو پرته بل څه نه وي، نو په سبب د هغه کفر چې تاسو کولو دا عذاب وڅکئ.

دوی د الهي عذاب وړ دي، دا ځکه چې په کفر او د خدای پالنې خلاف په خپلې دښمنۍ کې هغه پړاو ته رسېدلي چې له مسجد الحرام د خلکو مخنيوی کوي، دا په داسې حال کې چې ځان د مسجد الحرام متوليان ګڼي، د دې پر ځای چې خلك د مسجد الحرام په لوري راتلو او د الله تعالی عبادت ته تشويق کړي، په دې لار کې خنډونه راولاړوي، دوی په خپله او په خپلو بدو عملونو سره د الله تعالی لوري ته د خلکو د راتلو په وړاندې خنډ او مانع دي، د مسجد الحرام حقيقي متولي خو داسې نه وي، دوی ئې حقيقي متوليان نه دي، دا سپېڅلې دنده چې کومې ځانګړتياوې غواړي په دوی کې نشته، حقيقي متوليان خو ئې متقيان دي، دوی له تقوی محروم او د ګناهونو په ګنده ډنډ کې تر ستونې غرق، دين پلوري، جاهل او ناپوه دي، په دې هم نه پوهېږي چې د بيت الله متولي بايد څنګه وي!! هغه څوك څنګه ځان د مسجد الحرام متولي ګڼي چې د بيت الله خوا ته ئې عبادت له شپېلکيو او چکچکو پرته بل څه نه وي؟!

له مسجد الحرام د دوی د ممانعت دوه صورتونه وو: يو دا چې خپل مخالفين به ئې نه ورته راپرېښودل، له چا سره چې به د دوی دښمنې راولاړه شوه هغوی به ئې مسجد الحرام ته له ننوتلو منع کول او دوهم دا چې د دوی عملونه داسې وو چې د دين په خلاف به د خلکو د کرکې او نفرت باعث وو، کله چې د دين له حقيقت بې خبره خلك، د دين مدعيان په ګناهونو، فسادونو، دين پلورنې، د مفسدينو او ظالمانو ملګرتيا، او په بدو او رشوت کې غرق ګوري؛ له دين ئې زړه تور شي او ګمان کوي چې د دې دين اصلي ماهيت همغه دئ چې موږ ئې د دغو خلکو په کړنو کې ګورو، که په دې دين کې د اصلاح قوت وی نو خپل پلويان به ئې اصلاح کړي وو، د دوی اخلاقي او عملي وضع به دومره کرکجنه نه وه، نو ځکه دې ته زړه نه ښه کوي چې د دغه دين خوا ته راشي.

دا آيت د واقعي خدای پال بنده او دوکه شوي ديندار او د الله د دين د واقعي او صادق خادم او دروغجن او ټګمار خادم د پېژندو لپاره يو دقيق محك او معيار زموږ مخي ته ږدي، د الله تعالی مخلص بنده هغه دئ چي:

- د شعائر الله، ديني مقدساتو او خدای پالونکو درناوی کوي.
- د هغه چا مخي ته نه خنډ کېږي او دښمني ورسره نه کوي چي د الله تعالی د عبادت تکل کوي، نه يوازي مخي ته ئې نه خنډ کېږي بلکي مرسته ئې کوي.
- د عبادت په وخت کي به د ده په څېرې، الفاظو او حرکاتو کي په څرګنده توګه احساس کړې چي په الله تعالی ايمان لري، له هغه وېرېږي، هغه ته طمع لري.
- الفاظ ئې د طمعي الفاظ او حرکات ئې د الله تعالی په عظمت له اعتراف راولاړ شوي حرکات دي، د يوه هيبت وهلي، خاضع، خاشع او محتاج بنده په توګه د ستر ټولواك په وړاندي ولاړ او په زاريو زاريو سره دعاء کوي.

خو هغه چي دوکه شوی ديندار يا د ديني مقدساتو ټګمار خادم دئ داسي به ئې ګورې چي: نه ئې په څېرې کي له الله تعالی د وېري او هيبت نښي او آثار تر سترګو کېږي، نه په الفاظو کي او نه په حرکاتو کي.

- د عبادت په وخت او مسجد او معبد کي به ئې په لهو و لعب بوخت ومومې، همغسي لکه چي قريشو به د طواف په وخت او د بيت الله خوا ته شپېلکي کول او چکچکي به ئې وهلې او همغسي لکه چي نن ځيني خلك د ذکر په حلقو کي ډول او دبلې ته غورځي، پرځي، څنې اچوي، قوالي سندري وايي، د هو هو چيغي وهي او د جذبې په نامه مستي کوي.
- له خدای پالونکو سره به دښمني کوي، کافر ته به پر مؤمن ترجيح ورکوي، له خدای او دين منکر او باغي انسان سره به دوستي کوي او د هغه چا په ضد به ئې مرسته کوي چي ديندار دئ او د الله په عبادت او لمانځني بوخت.

د دوی په مقابل کي د ديانت او ديني مشرتابه دروغجن مدعي هغه دئ چي:

- دیني او مذهبي منصب په میراث ورته پاته شوی، د نېك پلار بد ځای ناستی، له هغو ځانګړتیاوو بې برخي چي د مذهبي قیادت او مشرتابه لپاره ضروري دي.
- د دې پر ځای چي په قول او عمل سره خلك د دین لوري ته تشویق کړي په خپله د دین په وړاندي خنډ وي، واقعي دین ته د خلکو د راتلو مانع ګرځي.
- د واکمنو د یوه عادي شخص په وړاندي به داسي سر ټیټي او ذلیل ولاړ وي لکه غلام د بادار په وړاندي. مګر خبر نه یئ چي ستاسو د پیرانو پیران چي انګرېزانو له عراق او هند راوستل، د نادري کورنۍ د پاچایانو او شهزاده ګانو لاسونه به ئې ښکلول؟!

هیڅ مخلوق په غیب نه پوهېږي

له الله تعالی پرته بل چا ته په غیب پوهېدا (د غیب علم) منسوبول؛ هم له قرآن انکار دئ او هم شرك؛ دا ځکه چي په غیب پوهېدا د الله تعالی داسي مختص صفت دئ چي له ده پرته ئې هیڅ مخلوق نه لري؛ الله تعالی هره ګناه بخښي؛ خو شرك نه بخښي.

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًۢا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾ النساء

یقیناً چي الله دا نه بخښي چي له ده سره شرك وشي او له دې راکوز هر څه هغه چا ته بخښي چي وئې غواړي او چا چي له الله سره شرك وکړ؛ نو یقیناً چي په ژور ضلالت سره بې لاري شوی.

الله تعالی شرك نه بخښي، له شرك رالاندي ګناه بخښي خو هغه چا ته چي دی ئې د دې بخښني وړ وګڼي؛ او شرك تر ټولو ستره ګمراهي ده.

شرك یعني له الله تعالی سره بل په دعاء او عبادت کې شریکول: د بل په وړاندي سر ټیټول، ښنو ته ئې لوېدل، په دعاء کې له الله تعالی پرته له بل مرسته غوښتل او الله تعالی ته مختص او ځانګړي صفات بل ته منسوبول؛ قرآن موږ ته هغه صفات ښودلي چي له الله تعالی پرته ئې هیڅ مخلوق نه

لري؛ لکه خلقت او پيدايښ، په غيب پوهېدا، تلپاته، ژوند بخښونکی، ټولواك، ... هغه چي دا مختص الهي صفات کوم مخلوق منسوب کړي؛ مشرك دئ.

د مؤمن تعهد او وعده له الله تعالی سره دا ده چي ووايي: (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ): خاص ستا عبادت کوو او يوازي له تا مرسته غواړو. دا هغه ژمنه ده چي مؤمن انسان ئې هره ورځ په لسګونو ځله له الله تعالی سره کوي؛ هغه هم په لمانځه کي او په داسي حال کي چي د خپل رب په وړاندي لاس تړلی ولاړ وي؛ څوك چي هره ورځ په مکرره توګه دا ژمنه کوي او بيا په عمل کي د خپلو ژمنو خلاف د بل ېښو ته لوېدل او له بل درشل د مرستي هيله درلودل جائز ګڼي؛ نه يوازي مشرك دئ؛ بلکي سخت جاهل، وعده خلاف او منافق دئ.

همدا راز قرآن فرمايي:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَن يُشْرَكَ بِهِۦ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفْتَرَىٰٓ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ النساء

يقيناً چي الله شرك نه بخښي او له شرك پرته نور څه هر هغه چا ته بخښي چي د ده خوښه وي او څوك چي له الله سره شرك وکړي نو د ستري ګناه افتراء ئې کړې.

په دې مبارك آيت کي د مؤمنانو لپاره ډېر ستر زېری دئ او په دې کي د الله يوه ډېره ستره او عظيمه پېرزوينه بيان شوې، مؤمنانو ته زېری ورکړی شوی چي رحمن خدای له شرك پرته هره ګناه بخښي، که کبيره وي او که صغيره، که ئې توبه کړې وي او که نه، يوازي کفر او شرك له توبې پرته نه بخښي، نور نو صغاير په نېکو عملونو محوه کوي او کبائر هم په توبې سره او هم ئې له توبې پرته په خپل فضل سره بخښي. د (لمن يشاء) له فقرې دا مطلب مه اخلئ چي ښايي تاسو به په هغه زمره کي رانشئ چي الله تعالی ئې د بخښني او مغفرت وړ ګڼي. الله تعالی په دې اړه خپل سنت او مشيت څرګند کړی، په ايمان، توبه، هجرت، جهاد، شهادت، انفاق في سبيل الله او نېك عمل سره ستا ګناهونه بخښي، دا د الله وعده ده.

څوك چي الله تعالی ته مختص صفات؛ کوم مخلوق ته منسوب کړي؛

هغه مشرك دئ او ځای ئې جهنم؛ لکه په غیب پوهېدا؛ د قرآن په لسګونو آیتونه وايي چي په زمکه او آسمان کې له الله تعالی پرته هیڅوك په غیب نه پوهېږي؛ هیڅوك نه پوهېږي چي سبا به له ده سره څه کېږي او له بل سره څه، کله او چېري به مري، د زمان او مکان له حجابونو آخوا نه څه ویني، نه څه اوري او نه د راتلونکو پېښو په څرنګوالي پوهېدی شي. د دغو محتملو پېښو په اړه ئې هره وړاندوینه حدس، ګمان او خیال دئ نه علم او یقین.

څوك چي له الله تعالی پرته بل چا ته په غیب پوهېدا منسوب کړي؛ که دا فرشته، پېری یا انسان وي؛ که په انسانانو کې کوم پیغمبر، نجومي، فال لیدونکی، پیر، ملنګ او شیخ وي؛ او چا چي دا انتساب تصدیق کړ؛ په حقیقت کې ئې د قرآن له وینا انکار کړی او پرې کافر شوی؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمایي: چا چي د نجومي خبره تصدیق کړه؛ په هغه قرآن کافر شوی چي پر محمد (علیه السلام) نازل شوی. دا د قرآن له لسګونو آیتونو څیني دي چي له الله تعالی پرته له بل هر چا په غیب پوهېدا نفي کوي.

قرآن رسول الله صلی الله علیه و سلم ته امر کوي چي خلکو ته ووایي: نه په غیب پوهېږم او نه ځان ته د ګټې او ضرر توان راسره شته:

قُل لَّآ أَمۡلِكُ لِنَفۡسِي نَفۡعٗا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُۚ وَلَوۡ كُنتُ أَعۡلَمُ ٱلۡغَيۡبَ لَٱسۡتَكۡثَرۡتُ مِنَ ٱلۡخَيۡرِ وَمَا مَسَّنِيَ ٱلسُّوٓءُۚ إِنۡ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٞ وَبَشِيرٞ لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ١٨٨ الأعراف

ووایه: نه د ځان لپاره د ګټې (رسولو) واك لرم او نه د ضرر او تاوان (دفع کولو)، مګر هغه څه چي الله ئې وغواړي او که په غیب پوهېدی نو ډېر خیر او ښېګڼه به مي تر لاسه کړې وه او تاوان به نه رارسېدو، زه خو مؤمنانو ته له یوه خبرداری ورکوونکي او زېری ورکونکي پرته بل څه نه یم.

په دې مبارك آیت سره رسول الله صلی الله علیه و سلم د څو نورو خبرو په اعلان مأمور شوی:

- خلکو ته دا خبره په واضح الفاظو اعلان کړه چي زه نه د ځان لپاره د ګټې رسولو څه واك لرم او نه د ضرر او تاوان دفع کولو، د دې واك په بشپړه

توګه له الله تعالی سره دئ، که ځان ته کومه ګټه رسولی شم یا کوم ضرر دفع کولی شم نو دا همغه دي چي الله تعالی غوښتي، د دې پرېکړه هم د الله تعالی له لوري کېږي.

• زه له غیب خبر نه یم، که په غیب پوهېدی نو تل او په هر کار کې به مي خیر او ښېګڼه په برخه کېده او هیڅکله به کوم تاوان نه رارسېدو. څوك چي په غیب پوهېږي په هر کار کې به ګټه کوي او د تاوان له هر مورد به خوندي پاته کېږي، دا ځکه چي هغه پوهېږي څه ورته ګټه لري او څه ورته تاوان، د ګټې ځای ته ځان رسوي او د تاوان له ځایه ځان ساتي، خو تاسو وینئ چي زه د نورو انسانانو په څېر له کړاوونو، ستونزو، بیماریو او ناخوالو سره مخ کېږم، دا ښیي چي زه له غیب خبر نه یم. ګورئ چي رسول الله صلی الله علیه و سلم؛ نه یوازي دا خبره اعلانوي چي په غیب نه پوهېږي بلکي دلائل ئې هم وړاندي کوي.

• زه فقط د الله تعالی له لوري یو استازی یم چي مأموریت مي نېکانو ته زېری او بدانو ته خبرداری ورکول دي.

په دې آیت کې هم ویل شوي:

قُل لَّآ أَقُولُ لَكُمۡ عِندِي خَزَآئِنُ ٱللَّهِ وَلَآ أَعۡلَمُ ٱلۡغَيۡبَ وَلَآ أَقُولُ لَكُمۡ إِنِّي مَلَكٌۖ إِنۡ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّۚ قُلۡ هَلۡ يَسۡتَوِي ٱلۡأَعۡمَىٰ وَٱلۡبَصِيرُۚ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ٥٠ الأنعام

ووایه: زه نه درته وایم چي د الله خزانې له ما سره دي او نه په غیب پوهېږم او نه دا درته وایم چي زه فرشته یم، زه یوازي د هغه څه متابعت کوم چي راته وحي کېږي. ووایه: آیا ړوند او سترګور سره برابر دي؟ آیا تفکر نه کوئ؟

په دې مبارك آیت سره پیغمبر علیه السلام ته څو لارښووني کېږي:

• خلکو ته ووایه: د الله تعالی د خزانو واك له ما سره نه دئ، تاسو ته نه وایم چي که له ما سره ملګرتیا وکړئ، ټول حاجتونه مو پوره کوم او ټولي غوښتني مو تر سره کوم، په دې هیله زما ملګرتیا مه کوئ، له ما دا انتظار مه لرئ، الله تعالی د خپلو خزانو ټولواك دئ، دا پرېکړه هغه کوي چي چا ته څه ورکړي، د هغو جاهلانو په څېر مه کېږئ چي ګمان کوي پیغمبران او

اولیاء الله باید داسي وي چي د دوی په یوې اشارې سره د ډبرو غرونه په سرو زرو بدلېدی شي، په یوې دعاء سره ئې د زمکي لاندي خزانې بهر راوځي، هر چا ته هر څه ورکولی شي، حاجتونه ئې پوره کولی شي، ګورئ چي پیغمبران علیهم السلام په هغو ټګمارو سیاسي مشرانو قیاس نه کړئ چي د خلکو د غولولو لپاره دروغجني وعدې کوي، شنه باغونه ورښیي، د سوکالي او ښه ژوند دروغجني ژمني ورسره کوي، زه په واضح الفاظو تاسو ته وایم چي د الله تعالی په خزانو کي هیڅ واك او اختیار نه لرم.

• دوی ته ووایه: زه په غیب نه پوهېږم، له ما دا انتظار مه لرئ چي درته ووایم: سبا به څه کېږي، له ما او له تاسو سره به الله تعالی څه کوي، پیغمبران علیهم السلام د هغو غولوونکو مذهبي مشرانو په څېر مه ګڼئ چي خلك په دې دوکه کوي چي په غیب پوه دي، د دوی له مقدراتو خبر دي، پوهېږي چي کوم مصیبت ورته انتظار کوي او څنګه ترې ژغورل کېږي، دوی کولی شي په دم او تعویذ سره د دې مصیبتونو مخه ونیسي، په دې شرط چي په شکرانو سره د دوی جیب ورډك او رضاء تر لاسه کړي، پیغمبران په غیب د پوهېدو دعوی نه کوي، دا یوازي ټګماران دي چي د جاهلانو په وړاندي په غیب د پوهېدو ادعاء کوي.

• ورته ووایه: زه تاسو ته نه وایم چي فرشته یم، په واضح الفاظو درته وایم چي زه انسان یم، له نورو انسانانو سره مي توپیر یوازي په دې کي دئ چي د الله تعالی له لوري راته وحي شوې او زه د الهي وحي متابعت کوم.

• څوك چي د الهي وحي په رڼا کي خوځي، د هغه چا په پرتله چي له دې رڼا محروم دئ؛ داسي دئ لکه سترګه ور د ړوند په پرتله، د عقل او فکر خاوندان د دوی تر منځ دا ژور توپیر درك کولی شي.

دې ته مو باید پام وي چي په وحي سره له غیبي امورو اطلاع علم غیب نه دئ، په یوه آیت کي او یو په بل پسي (په غیب نه پوهېدل) او (د وحي متابعت) راوړل دا مطلب افاده کوي چي که پیغمبر علیه السلام د وحي په اساس له غیب او غیبي امورو خبري کوي نو دا د ده علم غیب نه، بلکي د الله له لوري وحي ده، داسي نه چي د وحي له لاري د غیبي امورو په اړه څه ویل، د پیغمبر علم غیب وګڼل شي.

وَعِندَهُۥ مَفَاتِحُ ٱلۡغَيۡبِ لَا يَعۡلَمُهَآ إِلَّا هُوَۚ وَيَعۡلَمُ مَا فِي ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِۚ وَمَا تَسۡقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعۡلَمُهَا وَلَا حَبَّةٖ فِي ظُلُمَٰتِ ٱلۡأَرۡضِ وَلَا رَطۡبٖ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مُّبِينٖ۝٥٩ الأنعام

او له ده (الله) سره د غیب (د خزانو) کلیاني دي چي له ده پرته هیڅوك پرې نه پوهېږي، په وچه او بحر کي چي څه شته په ټولو پوهېږي، هيڅ پاڼه نه راپرېوځي مګر دی پرې پوهېږي او نه د زمکي په تیارو کي کومه دانه او نه کوم لوند او وچ داسي څه شته چي په څرګند کتاب کي دي نه وي.

په پورتنيو څو آيتونو کي د شرك جرړي قطع شوې، د مشرکانو ټول هغه شرکي عقائد رد شوي چي دوی ئې د خپلو معبودانو، مرشد، پیر او امام په اړه لري، هغوی ته علم غیب ثابتوي، د امورو متصرف ئې ګڼي، د خیر او شر واکمن ئې بولي، ګمان کوي چي خلك وهلی او ښويولی شي، ګټه او تاوان رسولی شي، ستونزي او مشکلات حلولی شي، حاجتونه مو تر سره کولی شي، خو تاسو ولیدل چي په پورتنيو آيتونو کي پيغمبر عليه السلام ته ويل شوي چي په ټول صراحت او وضاحت سره اعلان وکړه چي زه په غیب نه پوهېږم، د الهي خزانو واکمن نه يم، تاسو له ما د عذاب مطالبه کوئ خو دا زما په واك کي نه دئ، که زما په واك کي وی ډېر د مخه به زما او ستاسو تر منځ خبره پای ته رسېدلې وه.

د قرآن ګڼ شمېر آيتونو علم غيب الله تعالی ته مختص کړی او د زمکي او آسمان له نورو ټولو موجوداتو ئې نفي کړی، له ملائکو، له انسانانو، مړو او ژونديو او له هر څه او هر چا ئې علم غيب نفي کړی، په دې اړه د دې آيتونو الفاظ دومره واضح او څرګند دي چي د هیڅ شك او شبهې مجال نه پرېږدي. د دې آيتونو په رڼا کي په پوره ډاډ او قاطعيت سره ويلی شو: هر چا چي له الله تعالی پرته د بل چا لپاره د علم غیب ادعاء وکړه او دا ئې وويل چي له الله پرته بل څوك هم علم غیب درلودی شي، هغه په حقيقت کي د الله تعالی کتاب تکذيب کړی.

ما ته ووایاست: پداسي حال کي چي په هر څه پوه خدای چي عالم الغيب والشهاده دئ، په تأكيد او مکرره توګه د قرآنکريم په متعددو آيتونو کي په

 څرګندو الفاظو سره وايي چې له الله پرته هيڅوك علم غيب نه لري، له ده پرته نه په آسمان کې څوك علم غيب لري او نه په زمکه کې، الله خپل پيغمبر ته امر کوي چې د خلکو ابهام او تشويش رفع کړي او دا ورته اعلان کړي چې علم غيب نه لري، هغه يوازې پيغمبر دئ، هغه څه وايي چې ورته وحي شوې. اوس له دې صراحت سره سره که څوك راشي او د الله او د هغه د رسول د قول مغايره او مخالفه ادعاء وکړي او ووايي چې علم غيب لري او يا دا هڅه وکړي چې د بل چا لپاره علم غيب ثابت کړي، آيا دا ادعاء دروغجنه او بې بنسټه نه ده؟ آيا دا د الله او د ده د رسول د قول د تکذيب هڅه نه ده؟ آيا دا ممکنه ده چې په خدای ايمان لرونکی موحد انسان؛ چې په قرآن ايمان لري، خپل رب پېژني او د انسان د استعدادونو له حدودو واقف دئ؛ له الله تعالی سره په علم غيب کې بل څوك شريك کړي؟ واقعيت دا دئ چې فقط هغه کسان د داسې ادعاء جرأت کوي چې غواړي خلك د الله تعالی د بندګۍ پر ځای د خپل ځان او يا د ځان په څېر د بل انسان عبادت ته راوبلي، دا ډله بې علمه او جاهلو خلکو ته وايي: راشئ د دې ښاغلي لاس او لمن ونيسئ، د ده په درشل کې سرونه ټيټ کړئ، د دې لپاره چې د غيب له اسرارو مو خبر کړي، له هغه زيان مو وژغوري چې تاسو ترې بې خبر ياست خو هغه پرې پوه دئ، هغه کولی شي له تاسو د داسې خطرونو په وړاندې دفاع وکړي، هغه ستاسې په حال خبر دئ، په دې پوهيږي چې تاسی له کوم برخليك سره مخ کېدونکي ياستئ، که تاسو د هغه لمن ونيسئ، دربار ته ئې پناه ورووړئ، نو برخليك به مو بدل کړي، تقدير به داسې واړوي چې ستاسې په ګټه به وي، هغه له هر ځای ستاسې کوکارې او چيغې اورېدی شي او ستاسو مرستې ته رسېدی شي....دا ټولې ادعاګانې دروغجنې او غولوونکې او دا خيالات او باورونه بې اساسه او په شرك ککړ دي او د اسلام له اصولو او اساساتو سره تناقض لري. له الله تعالی پرته هيڅوك علم غيب نه لري، هيڅوك د الله له ارادې پرته د هيڅ شي وس نه لري، له الله پرته هيڅ مرسته کوونکی، مغيث او دعاء قبلوونکی نشته، د هيچا له وسه نه ده پوره چې تقدير بدل کړي، چا ته ګټه او زيان ورسوي، هر څه د الله تعالی په واك او اختيار کې دي.

مَّا كَانَ ٱللَّهُ لِيَذَرَ ٱلْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَآ أَنتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ ٱلْخَبِيثَ مِنَ ٱلطَّيِّبِ ۗ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى ٱلْغَيْبِ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَجْتَبِى مِن رُّسُلِهِۦ مَن يَشَآءُ ۖ فَـَٔامِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ ۚ وَإِن تُؤْمِنُوا۟ وَتَتَّقُوا۟ فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾ آل عمران

الله تعالی داسي نه دئ چي مؤمنان به د پاك او ناپاك له بېلولو پرته همداسي ستاسو په موجوده حالت کي پرېږدي او الله داسي هم نه دئ چي تاسي له غيبه خبر کړي، لکن الله له پيغمبرانو چي څوك وغواړي هغه غوره کوي، نو پر الله او پيغمبرانو ئي ايمان راوړئ؛ که مو ايمان راوړ او تقوی مو غوره کړه نو ستاسي لپاره ستر اجر دئ.

دا يو ثابت او دائمي الهي سنت دئ؛ د حوادثو په لوړو ژورو کي به پاك او ناپاك سره بېلوي؛ خو د پاك او ناپاك د بېلولو په اړه د الله سنت دا نه دئ چي څوك له غيب خبر کړي او ورته ووايي چي څوك پاك او څوك ناپاك دي؛ په غيب له الله پرته هيڅوك نه پوهېږي؛ د دوی د بېلولو الهي طريقه دا ده چي پيغمبر رالېږي، ځيني پر پيغمبر ايمان راوړي، پاك شي او له ناپاکانو رابېل شي او ځيني نور په خپلي مخکينۍ ناپاکي کي پاته شي. د پيغمبر بعثت د طيب او خبيث او پاك او ناپاك تر منځ د توپير او بېلتون وسيله ده؛ او همدا الهي سنت دئ.

که څه هم د دې آيت مطلب ډېر څرګند دئ خو متأسفانه د کږو زړونو خاوندانو له دې آيت داسي غلط تعبيرونه کړي چي د دوی کږې عقيدې او غلط مذهب پرې توجيه کړي، دوی د دې آيت د دغي برخي "وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ" په اړه وايي چي دلته ځيني پيغمبران له عدم علم غيب مستثنی شوي، په دې استثناء استدلال کوي او پيغمبرانو عليهم السلام ته د علم غيب ثابتولو هڅه کوي؛ ځيني ئې وايي چي دغو پيغمبرانو ته بشپړ علم غيب ورکړی شوی، ځيني نور بيا وايي چي نسبي علم غيب ئې په برخه شوی!! د دوی دا غلط تعبير له څو اشتباهاتو راولاړ شوی:

- د دې آيت د بحث اصلي موضوع ته ئې پام نه دئ کړی، د آيت له

وروستۍ برخي داسي انتباه اخلي چي د همدې آيت له لومړنۍ برخي سره هیڅ اړخ نه لگوي، د آيت پيل داسي دئ:

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنْ الطَّيِّبِ:

الله تعالی داسي نه دئ چي مؤمنان به د پاك او ناپاك له بېلولو پرته همداسي ستاسو په موجوده حالت كي مختلط پرېږدي.

يعني د الله سنت دا نه دئ چي مؤمنان د ښه او بد، پاك او ناپاك تر منځ له توپير، تمييز او بېلتون پرته همداسي گډ او مختلط پرېږدي. حتماً به داسي حالت راولي چي دا دواړه ډلي سره بېلي شي، بيا فرمايي:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ: او الله داسي نه دئ چي تاسي پر غيب خبر كړي.

يعني د ښه او بد، پاك او ناپاك تر منځ د تفكيك او بېلتون طريقه دا نه ده چي تاسي له غيبه خبر كړي او د علم غيب له لاري په دې پوه شئ او دا درك كړئ چي څوك خبيث او څوك طيب دئ. په دې پسي متصل فرمايي:

وَلَكِنَّ اللهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ: خو الله تعالی له خپلو پيغمبرانو چي څوك وغواړي هغه غوره كوي؛ نو په الله او پيغمبرانو ئې ايمان راوړئ، كه ايمان مو راوړ او تقوی مو وكړه نو ستاسي لپاره لوی اجر دئ.

يعني د پاك او ناپاك، خالص او ناخالص، مخلص او نامخلص تر منځ تفكيك او بېلتون د پيغمبرانو د غوره كولو او خلكو ته د هغوی د لېږلو له لاري تر سره كېږي؛ د پيغمبرانو عليهم السلام په بعثت سره خلك په دوو ډلو وېشل كېږي او پاك له ناپاك بېلېږي. تاسو پر الله او رسولانو په ايمان، د هغوی په اطاعت او په تقوی سره د پاكانو په ډله كي شاملېږئ او لوی اجر مو په برخه كېږي.

په دې آيت كي به يوازي هغه چا ته څه ابهام او اغماض ښكاري چي د رنځور زړه خاوند وي او هغه ته له كږې زاويې گوري. عجيبه ده! دا كسان د دې پرځای چي دا آيت د خپلو كږو او باطلو افكارو د تصحيح او سمون لپاره خپل لارښود ونيسي او ووايي چي الله هيچا ته علم غيب نه دئ وركړی،

په خلاف ئې تصور کوي چي په دې آيت کې د يو شمېر پيغمبرانو عليهم السلام لپاره د علم غيب د اثبات دليل تر سترګو کېږي!! دوی متوجه نه دي چي په دې ډول تعبير سره هر مخاطب ته دا انتباه ورکوي چي ګواکې په قرآن کې تناقض شته، ځيني آيتونه ئې په صراحت او قاطعيت سره اعلانوي چي له الله تعالی پرته هيڅوك علم غيب نه لري؛ خو په ځينو نورو آيتونو کې داسي نښانې ليدل کېږي چي مخاطب ته دا انتباه القاء کوي چي له الله تعالی علاوه نور هم علم غيب لرلی شي!! حقيقت دا دئ چي الهي کلام له دې عيب پاك او منزه دئ، نه يوازي هيڅ تناقض په کې نشته بلکي آيتونه ئې ټول په خپل منځ کې يو د بل مؤيد، همغږي او يو د بل شرح او تفسير. هر څوك چي له کوم آيت داسي تعبير او انتباه واخلي چي له بل آيت سره تناقض او ټکر ولري هغه غلط شوی دئ او په قرآن کې ئې د تناقض رامنځته کولو غلطي کړې ده.

په قرآن کې د هغو آيتونو شمېر ډېر زيات دئ چي په قاطع او پرېکنده الفاظو سره له ماسوی الله علم غيب نفي کوي او وايي چي له الله پرته نه په ځمکه کې څوك په غيب پوهېږي او نه په آسمان کې، که دا ملائکه وي يا پېری يا انسان، که عادي انسان وي او که کوم جليل القدر پيغمبر. د قرآن په ګڼ شمېر قصو کې هم د دغي خبري د اثبات لپاره بېلګي وړاندي شوي. چي څو مثالونه ئې دا دي:

- ابراهيم عليه السلام ته څو ملائکي د ځلميانو په بڼه کې راغلې، هغه ونه پېژندې، د مېلمنو ګمان ئې پرې وکړ او وريته شوې غوښه ئې د دوی مخي ته کښېښوده. کله چي هغوی ځان معرفي کړ په دې نه پوهېدو چي د دوی مأموريت څه دئ، پوښتنه ئې ترې وکړه، کله چي هغوی ورته وويل د لوط عليه السلام کلی ورانوو، پرېشان شو، په دې نه پوهېدو چي له لوط عليه السلام سره به څه کېږي، کله چي ملائکو د زوی زېری ورکړ نو په دې خبره نه د ده باور راتلو او نه د ده د مېرمني، ملائکو ورته وويل: آيا د خپل رب په وعده کې شك کوئ؟!
- دغه ملائکي لوط عليه السلام ته ورغلې، هغه هم ونه پېژندې، د مېلمنو ګمان ئې پرې وکړ، د دوی په راتلو سخت پرېشان شو، په دې نه پوهېدو

چې دا ملائکې د ده مرستې ته راغلې دي، هلته پوه شو چې ملائکو په خپله ځان معرفي کړ.

- په همدغې د آل عمران سورې کې مو ولیدل چې زکريا عليه السلام له دې خبر نه وو چې د ده تر روزنې لاندې مريم ته بې موسمه مېوې راځي، دا هيله ئې نه وه چې په دې زوړوالي کې به الله ورته اولاد ورکړي، خو د دغې صحنې ليدو ئې په زړه کې د اولاد طمع راوټوکوله، کله چې ملائکو د زوی زېری ورکړ؛ نه پوهېدو چې څنګه او کله به ئې زوی په برخه کېږي، له الله ئې د دې نښه غوښته.
- په دغې سورې کې مو وليدل چې عيسى عليه السلام نه پوهېدو چې د ده په منونکو کې به څوك د الله په لار کې د ده ملګرتيا کوي، له هغوی پوښتنه کوي: په تاسو کې مې څوك ملګرتيا ته چمتو دئ؛ من انصاري الى الله.

دې ته ورته د متعددو نورو قصو له لارې هم دا حقيقت په ګوته کوي چې پيغمبران عليهم السلام علم غيب نه لري. عجيبه ده چې څوك دې دا ټول آيتونه له پامه وغورځوي او له دې مبارك آيت دي داسې تعبير وړاندې کړي چې له ټولو سره تصادم کوي!!

قرآن د نوح عليه السلام وينا زموږ مخې ته داسې ږدي:

وَلَآ أَقُولُ لَكُمۡ عِندِي خَزَآئِنُ ٱللَّهِ وَلَآ أَعۡلَمُ ٱلۡغَيۡبَ وَلَآ أَقُولُ إِنِّي مَلَكٞ وَلَآ أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزۡدَرِيٓ أَعۡيُنُكُمۡ لَن يُؤۡتِيَهُمُ ٱللَّهُ خَيۡرًاۖ ٱللَّهُ أَعۡلَمُ بِمَا فِيٓ أَنفُسِهِمۡ إِنِّيٓ إِذٗا لَّمِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ ٣١ هود

او نه دا درته وايم چې د الله خزانې راسره دي او نه په غيب پوهېږم او نه د هغو خلکو په اړه چې تاسو په سپکه سترګه ورته ګورئ دا وايم چې الله به هيڅ خير ورپه برخه نه کړي، الله په هغه څه ډېر ښه پوه دئ چې د دوی په سينو کې دي، (که دا خبرې وکړم نو) په دې صورت کې به زه له ظالمانو وم.

قُل لَّا يَعۡلَمُ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلۡغَيۡبَ إِلَّا ٱللَّهُۚ وَمَا يَشۡعُرُونَ أَيَّانَ يُبۡعَثُونَ ٦٥ النمل

وو‌ایه: له الله تعالی پرته د آسمانونو او زمکې هیڅوك په غیب نه پوهېږي او په دې هم نه پوهېږي چې څه وخت به بیا راژوندي کړی شي.

دا آیت په پرېکنده توګه وایي چې په آسمانونو او زمکې کې له الله تعالی پرته هیڅوك په غیب نه پوهېږي، که دا فرښتې دي، که انسانان دي، که پېریان، که پیغمبران دي او که اولیاء الله، که رمالان دي یا نجومیان. څوك چې له الله تعالی پرته بل چا ته په غیب پوهېدا منسوب کړي نه یوازې د قرآن له دې صریح او پرېکنده آیت سره ئې مخالفت کړی او دروغ ئې ویلي بلکې د قرآن ګڼ شمېر هغه آیتونه ئې تکذیب کړي چې همدا خبره کوي. غیب هغه څه دئ چې د انسان له سترګو او حواسو پټ وي، د ده او هغه څه تر منځ یا کوم حجاب حائل وي او یا زمان، انسان نه په دې پوهېږي چې د دېوال تر شا څه تېرېږي او نه په دې چې یوه شېبه وروسته به څه کېږي. دا څرګند آیت د داسې الهي معیار په توګه په پام کې ولرئ چې د غیب په اړه د سمې او غلطې رأیې او صحیح او غلط مذهب او مسلك په پېژندو کې ستاسو لپاره وروستی معیار وي، مه هغه مذهب او مسلك منئ چې د دې آیت خلاف خبره کوي او له الله تعالی پر ته بل چا ته په غیب پوهېدا منسوبوي او مه هغه روایت منئ چې د قرآن له دغه آیت سره تعارض ولري.

قرآن د پېریانو په اړه فرمایي چې په غیب نه پوهېږي:

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ ٱلْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِۦٓ إِلَّا دَآبَّةُ ٱلْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُۥ ۖ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ ٱلْجِنُّ أَن لَّوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ٱلْغَيْبَ مَا لَبِثُوا۟ فِى ٱلْعَذَابِ ٱلْمُهِينِ ﴿١٤﴾ سبإ

نو کله چې موږ د ده د مړینې پرېکړه وکړه د زمکې له یوې خزندې پرته چې د ده عصاء ئې خوړله بل څه دوی د هغه په مړینې پوه نه کړل، نو کله چې راپرېوت پېریان پوه شول چې که په غیب پوهېدی نو په سپکوونکې عذاب کې به نه ځنډېدل.

کله چې الله تعالی د ده د مړینې پرېکړه وکړه نو په داسې حال کې روح ترې قبض شوه چې پر خپلې عصاء ئې تکیه کړې وه، لیدونکو داسې انګېرله چې دی ژوندی دئ، تر هغه همداسې پاته وو چې د زمکې یوې خزندې د ده

عصاء داسي وخوړله چي ماته شي او دی راپرېوځي، بل څه دوی د هغه په مړيني پوه نه کړل، پېريان له دې وروسته پوه شول چي هغه وفات شوی، ويل ئې که موږ په غيب پوهېدی نو تر ننه به په دې سپکوونکي عذاب کي نه پاتي کېدلو.

دلته بايد څو خبري په پام کي ولرو:

- دا د سليمان عليه السلام معجزه وه چي د پېريانو يوه ډله ورته مسخر او تسليم وه او د ده د خوښي کارونه به ئې ورته کول، نه دا معجزه له ده پرته بل پيغمبر ته ورکړی شوې او نه له ده پرته بل چا ته پېريان مسخر شوي، ځيني ټګماران د خلکو د غولولو لپاره وايي چي پېريان ئې مسخر کړي او د غيب خبري ورته ښيي!! دوی د خلکو د غولولو لپاره وايي: موږ د هغه څه په مرسته پېريان مسخر کړي چي سليمان عليه السلام پرې مسخر کړي ول، د پېريانو له لاري په غيبي خبرو پوهېږو، کولی شو خلکو ته ووايو چي په راتلونکي کي به له کوم برخليك سره مخامخ شي!! هر څوك چي دا ادعاء کوي يو ټګمار او دوکه مار دئ او د قرآن د وينا خلاف خبره کوي، قرآن دلته د پېريانو له قوله وايي: که موږ پر غيب پوهېدلی نو تر ننه به په سپکوونکي عذاب کي نه پاته کېدو، دوی له دې هم عاجز ول چي د سليمان عليه السلام له وفات خبر شي، له نورو غيبي امورو به څنګه خبرېږي؟!!

عَٰلِمُ ٱلۡغَيۡبِ فَلَا يُظۡهِرُ عَلَىٰ غَيۡبِهِۦٓ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ الجن

عالم الغيب رب چي په خپلو غيبي اسرارو هيڅوك نه خبروي.

دا آيتونه څو اساسي ټکي په ګوته کوي:

۱- رسول الله صلی الله عليه و سلم ته لارښوونه شوې چي خلکو ته ووايي: له غيبي اسرارو خبر نه يم، نه پوهېږم چي الهي عذاب به کله رارسي، قيامت به کله وي، ژر به راشي او که له څه ځنډه وروسته.

۲- زما رب عالم الغيب دئ، هيڅوك په خپلو غيبي اسرارو نه خبروي.

که د وحي له لاري پيغمبرانو عليهم السلام ته د غيبي امورو په اړه څه معلومات ورکول کېږي دا اطلاع د دوی ذاتي کار نه دئ، په خپله نه دي پرې پوه شوي، بلکي د وحي په ذريعه او د هغو فرشتو په واسطه پرې پوه شوي

چي د وحي د انتقال دنده ورسپارل شوې.

۳- دا (وحي) د هغي فرشتې په لاس رسول الله صلى الله عليه و سلم ته رسي چي الله تعالی ئې غوره کوي او د هغې تر مخ او شا داسي څارونکي او ساتونکي لېږي چي وکولی شي په پوره امانت او صيانت سره د دې وحي رسېدل تضمين کړي، نه په کې لاسوهنه ممکن وي او نه څه کمی زياتی.

٤- دا انتظامات د دې لپاره دي چي (الهي وحي) په مصونه توگه د ده پيغمبر ته ورسېږي، سره له دې چي الله تعالی په هر څه احاطه لري، نه هيڅ څه ترې پټ پاته کېږي او نه هيڅ څه د هغه د قدرت، سلطې او سيطرې له دائرې وتلی شي.

۵- الله تعالی عالم الغيب دئ، د هر څه دقيقه احصائيه له ځان سره لري، د هغه پيغام حرف حرف ئې ثبت کړی چي د فرشتو په لاس ئې خپل رسول ته لېږي، په هغه کي هيڅ تغيير او تبديلي ممکنه نه ده.

٦- د غيبي اسرارو په اړه چي کوم علم او پوهه خپلو پيغمبرانو عليهم السلام ته ورکوي، هماغه علم او پوهه ده چي په نازل شوو کتابونو کي درج شوې، الله تعالی دغه مقدار غيبي علم خپلو پيغمبرانو عليهم السلام او د دوی له لاري خپلو نورو بندگانو ته د درك او فهم وړ گرځولی.

په دې رکوع کي د توحيد په اړه دوه اساسي موضوعات تر بحث لاندي نيول شوي:

۱: الله تعالی د دې عالم د ادارې او د چارو په سمبالولو کي ئې هيڅ شريك نه لري، د ده ډېر مقرب بندگان هم د گټې يا تاوان واك نه لري او هيچا ته په فوق العاده توگه گټه او تاوان نه شي رسولی.

۲: الله تعالی عالم الغيب دئ، هيچا ته ئې علم غيب نه دئ ورکړی.

په ربوبیت کې شرك

الله تعالی د امورو مدیریت کې هیڅ شریك نه لري

له قرآن او قرآني لارښوونو د غفلت او بېلتون په سبب د مسلمانانو په منځ کې ګڼ شمېر داسي عقائد خواره شوي چي د اسلام له اساساتو سره ټکر کوي او قرآن ئې د توحید منافي او د شرك عامل شمېري او د هغه د نفي لپاره ئې مفصل بحثونه کړي.

له دغو عقیدوي انحرافاتو یو هم په ربوبیت کې شرك دئ، په دې معنی چي څوك د کائناتو په اداره او د امورو په سمبالولو کې ئې له الله تعالی سره بل څوك شریك وګڼي او دا عقیده ولري چي الله تعالی د کائناتو اداره او د امورو تدبیر ئې په یوازې توګه نه کوي بلکې کارونه ئې له نورو ذواتو سره وېشلي، ځیني په خپله کوي او ځیني ئې دغو ذواتو ته سپارلي او هغوی ته ئې دا واك ورکړی چي د خپلې خوښي مطابق په کې تصرف وکړي. دا ډله خلك یا دا ګمان کوي چي: الله تعالی د دنیا او عالم له پیدایښت او په هغه کې د سننو او ضوابطو له وضع کولو وروسته دعالم هر څه او ټول مخلوقات په خپل حال پرېښي، امور او کارونه په خپله د الهي مقدراتو او ضوابطو مطابق تر سره کېږي، ټول کارونه همداسي په خپل سر د الهي سننو مطابق روان دي، الله تعالی نه هیڅ مداخله په کې کوي او نه دې ډول مداخلې ته څه ضرورت لیدل کېږي!! بایبل او د بایبل پلویان همداسي انګېري او وایي: الله په شپږو ورځو کې ټول عالم خلق کړ، په اوومه ورځ له کارونو فارغ شو او استراحت ئې وکړ؛ یعني د عالم له پیدایښت وروسته داسي کار نه دئ پاته شوی چي د بایبل خدای د هغه لپاره خپل استراحت پای ته ورسوي؛ د بایبل لیکونکي دا نه دي ویلي چي د دې مزعوم خدای د استراحت او فراغت دا

ورځ به کله شپره کېږي!! ځيني بيا داسي انګېري چي الله تعالی هم لکه د دنيوي واکمنانو په شان د خپلي پاچايۍ د چارو د ادارې او سمبالولو په موخه هره برخه يوه چا ته سپارلې ده او په همدې برخه کې ئې همدا کس خپل نائب او د چارو (قيم) او (متصرف) منلی دئ!! اوس که څوك په دې برخه کې له کوم مشکل سره مخامخ کېږي نو بايد د همدې برخي قيم، وصي او متصرف ته مراجعه وکړي، له هغه مرسته وغواړي او له دې لاري خپل مشکل حل کړي، په دې معنی چي د الله تعالی دربار ته له رجوع مخکې بايد دغو متصرف او قيم ذواتو ته مراجعه وشي، له دوی د خپلو مشکلاتو د حل غوښتنه وشي او يا له همدې لاري، د مراتبو د تسلسل مراعات سره پوړ په پوړ پورته ولاړ شي او خپل سؤال د الله تعالی در بارته وړاندي کړي، دوی وايي: که د الله تعالی د پاچايۍ دا واکمن متصرفين او مأمورين؛ هغه چي ته ئې د امورو په تدبير او د چارو په اداره کې د الله جل شأنه نائب او وکيل ګڼې؛ که دا متصرفين ستا د مشکلاتو د حل وس او توان لري، ستا چيغه اورېدی شي او ستا دعاءګاني اجابت کولی شي، نو بيا څه ضرورت دئ چي د مراتبو د تسلسل له مراعات پرته او مستقيماً د الله دربار ته د مراجعې بې باکې کوې؟!! خپل حيثيت دي وپېژنه، هغه ځای ته د تلو بې ځايه هڅه مه کوه چي نه ئې اهليت لري او نه توان، دا خبره ومنه چي د الله تعالی دربار داسي دروازې لري چي د هر چا په وړاندي نه پرانيستل کېږي او داسي ساتونکي لري چي هرچا ته د نژدې کېدو اجازه نه ورکوي!! دې دربار ته د رسېدو لپاره وسيلې، واسطې او سپارښت کوونکي ته اړتيا شته، دا واسطې او سپارښت کوونکي وپېژنه، د هغوی لاس او لمن ونيسه، چي د الله دربار ته لار پيدا کړې او دروازه ئې در ته پرانيستل شي، دا د الله جل شأنه په اړه د پرونيو مشرکينو ګمان وو او د اوسنيو او د هري پېړۍ د مشرکينو باور او انګېرنه؛ په دومره تفاوت سره چي چا مړه او له ډبرې، ختې، سرو او سپينو زرو جوړ شوي بتان، چا ژوندي بتان او چا په قبرونو کې پراته ذوات؛ د متصرفينو او د عالم د چارو په سمبالولو کې د الله تعالی شريکان ګڼلي. راشئ

وګورو چې قرآن په دې اړه څه وايي:

إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۖ مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ إِذْنِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ يونس

بې شکه چې ستاسو رب هغه ذات دئ چې آسمانونه او زمکه ئې په شپږو ورځو کې پیدا کړل، بیا ئې پر عرش استوا وکړه، چارې سمبالوي، هیڅ داسې شفاعت کوونکی نشته چې د ده له اذن او اجازې پرته شفاعت وکړی شي، دا ستاسې رب دئ، نو د ده عبادت وکړئ، آیاعبرت نه اخلئ؟

دا مبارك آیت لاندې مهمې لارښوونې زموږ مخې ته ږدي:

- الله تعالی زمکه او آسمانونه په شپږو ورځو (تکویني مراحلو) کې پیدا کړل.
- آسمانونه او زمکه ئې له پیدایښت وروسته مهمل او خپلې مخې ته نه دي پرېښې، بلکې د بشپړ ټولواك او ملك په توګه هغه اداره کوي او چارې ئې سمبالوي.
- هیڅوك د الله له اذن او اجازې پرته د هغه په وړاندې د شفاعت او سپارښتنې توان، صلاحیت او جرأت نه لري، هغه د دنیا د پاچایانو په شان نه دئ چې د نورو سپارښتنه او شفاعت ته اړ وي، داسې نه ده چې باید بل څوك یو مظلوم ور معرفي کړي، بل څوك د چا د لیاقت او اهلیت په اړه معلومات ورکړي او د ده او بنده تر منځ واسطه شي.
- هغه رب او پالونکی چې باید یوازې د هغه عبادت وکړې او یوازې له هغه مرسته وغواړې، صفات ئې دا دي: د ټولې هستې خالق، ستا او د ټولو مخلوقاتو رب او پالونکې دئ، په عرش ئې استوی کړې، د هر څه مالك او واکمن دئ، د هستې د ټولو امورو د تدبیر اختیار ورسره دئ، ستا او هغه تر منځ د رابطې لپاره هیڅ وسیلې، واسطې، سپارښتنې او شفاعت کوونکې ته ضرورت او اړتیا نشته. دا درس باید درته پند وي او د هغه په رڼا کې نېغه لاره له کړې ببله کړې او د الله تعالی له دربار پرته بل درشل ته له رجوع او

پناه وړلو ځان وساتې.

په دې اړه د مزید معلومات لپاره د الانعام د سورې ۱۸ آیت او د الاعراف د سورې ٥٤ آیت شرحي ته مراجعه وکړئ.

همدا راز قرآن په بل آیت کې فرمايي:

قُلۡ مَن يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أَمَّن يَمۡلِكُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ وَمَن يُخۡرِجُ ٱلۡحَيَّ مِنَ ٱلۡمَيِّتِ وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ يونس

(ورته) ووايه! له آسمان او زمکې څوك تاسو ته رزق او روزي درکوي؟ او د دغو غوږونو او سترګو مالك څوك دئ؟ او څوك دئ چې ژوندی له مړي او مړی له ژوندي پيدا کوي؟ او د کارونو تدبير څوك کوي؟ حتماً به وايي: الله؛ نو ووايه: آيا (له کفر او شرك) ځان ساتنه نه کوئ؟

په دې مبارك آيت کې دا اساسي مطالب زموږ مخې ته ايښودل شوي:

- دا خو يوازې الله تعالی دئ چې د رزق او روزي انتظام ئې په واك کې دئ، که له آسمان باران راوربږي، که د لمر وړانګې پر زمکه لګېږي، له زمکې مېوې او دانې راټوکېږي او که زمکه ستاسې لپاره په خپله غېږ کې د څښلو اوبه ساتي او په دې ترتيب سره ستاسې د روزي اسباب او وسائل برابروي، ووائئ: داسې کوم څوك شته چې په دې کارونو کې له الله تعالی سره شريك وي؟
- ستاسې د غوږونو او سترګو اصلي او حقيقي مالك څوك دئ؟ دا نعمتونه چا درکړي او دا د چا په ارادې ستاسې په خدمت کې دي او تاسې ته لار ښيي؟ که خدای اراده وکړي چې دا سترګې او غوږونه درنه واخلي، آيا داسې څوك شته چې بېرته ئې درکړی شي؟
- آيا له الله تعالی پرته په دې ټولو موجوداتو کې داسې څوك شته چې له مړي ژوندی او له ژوندي مړی راوباسي؟ د مرګ او ژوند فيصله څوك کوي؟ د چا په حکم سره مړه خاوره په دانو او مېوو بدلېږي او بيا د انسان او حيوان په بدن کې ژوندۍ نطفه ترې جوړېږي؟

• په دې پراخ کائنات کې چې په هره برخه کې ئې حرکت، خوځښت او د کمال په لور هاند او تحرك دئ، هرې خوا ته ئې نظم او نسق، ښکلا او ښايست دئ، هر شی له نشت هست کېږي، بيا وده مومي، د کمال په لور درومي او کله چې د کمال او ودې يوه ثابت حد ته ورسېږي نو د زوال مرحله ئې پيل شي او په مرگ محکوم شي، فناء شي او ځای ئې بل ته تش شي. څوك دئ چې دا ټول امور اداره او تنظيموي؟ آيا له دې پرته چې ووايو او اعتراف وکړو چې د دې هستي د ټولو امورو تدبير د الله تعالی په لاس کې دئ، آيا له دې اعتراف پرته بله چاره لرو؟ قرآن څه ښه فرمايي:

ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ۖ هَلْ مِن شُرَكَآئِكُم مَّن يَفْعَلُ مِن ذَٰلِكُم مِّن شَىْءٍ ۚ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٠﴾ الروم

الله هغه ذات دئ چې تاسي ئې پيدا کړئ، بيا ئې تاسي ته روزي درکړه، بيا تاسي مړه کوي، بيا مو بېرته راژوندي کوي، آيا ستاسي له شريکانو داسي څوك شته چې له دې کارونو کوم يو وکړی شي؟! پاکې ده الله ته او هغه لوړ دئ له هغه څه چې دوی ئې ورسره شريك گرځوي.

يعني ستاسي په پيدايښت کې، ستاسي په رزق او روزي کې او ستاسو په مرگ او ژوند کې هيڅوك له خدای سره شريك نه دئ، الله تعالی له دې عيب پاك او له دې لوړ دئ چې په دې کارونو کې څوك د ځان شريك ونيسي. قرآن لکه څنگه چې خلقت په الله تعالی پورې مختصوی او د ماسوی الله اشتراك په کې له بنياده نفي کوي همدا راز د امورو تدبير او انتظام هم په الله پورې مختص بولي او په دې کار کې هم د بل چا شراکت نفي کوي، فرمايي:

إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُغْشِى ٱلَّيْلَ ٱلنَّهَارَ يَطْلُبُهُۥ حَثِيثًا وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتٍۭ بِأَمْرِهِۦٓ ۗ أَلَا لَهُ ٱلْخَلْقُ وَٱلْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٥٤﴾

الاعراف

بې شکه چې ستاسي رب هغه الله دئ چې زمکه او آسمانونه ئې په شپږو ورځو (شپږو تکویني مراحلو) کې پیدا کړي، بیا ئې پر عرش استوی وکړه، د شپې پرده پر ورځې غوړوي، (یوه بله) په تلوار لټوي، لمر، سپوږمۍ او ستوري د هغه حکم ته تابع دي، پوه شه چې پیدایښت او امر ده ته مختص دئ، د عالمونو رب او پالونکی بابرکته دئ.

یعني الله تعالی نه د مخلوقاتو په پیدایښت او خلقت کې کوم شریك لري او نه د عالَم د أمورو او چارو په اداره او مدیریت کې؛ که دا د شپې ورځې تگ راتگ دئ، که د لمر، سپوږمۍ او ستورو طلوع او غروب دئ، که انسانانو او ټولو ژوو ته رزق او روزي ورکول دي، که ښه او بد، روغ او ناروغ اولاد ورکول دي؛ که د مرگ ژوند، عزت او ذلت پرېکړه ده، که په جگړو کې چا ته بریا ورکول او له ماتې سره مخامخ کول دي؛ او هر هغه څه چې د ټولواك رب تر عرش لاندي تر سره کېږي، دا ټول د مالك الملك رب د ثابتو سننو او مقدراتو مطابق او د الله تعالی په إذن او توفیق تر سره کېږي؛ د دې ټولو هیڅ څه ئې کوم پیر، شیخ، غوث، قطب، ابدال او په بل نامه کوم شریك ته نه دي سپارلي. نو له الله تعالی پرته له بل استعانت غوښتل نه یوازي کفر او شرك دئ؛ بلکې سفاهت او حماقت هم دئ.

قرآن په (خلقت) او (امر) کې د ماسوی الله (له الله پرته د بل هر چا او هر څه) هر راز مشارکت او ونډه نفي کوي او فرمایي:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَٱسْتَمِعُوا۟ لَهُۥٓ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَن يَخْلُقُوا۟ ذُبَابًا وَلَوِ ٱجْتَمَعُوا۟ لَهُۥ ۖ وَإِن يَسْلُبْهُمُ ٱلذُّبَابُ شَيْـًٔا لَّا يَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ۚ ضَعُفَ ٱلطَّالِبُ وَٱلْمَطْلُوبُ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾ الحج

اې خلکو! یو مثال ویل شوی، ورته غوږ شئ: بې شکه خوك چې تاسي له الله پرته خپلي مرستي ته دربلئ، یو مچ هم نه شي پیدا کولی، که څه هم ورته راغونډ شي، او که دا مچ څه ترې وتښتوي نه ئې شي ترې ژغورلی، طالب او

مطلوب دواړه بې وسه شول، د الله قَدرَوَنه ئې لکه څنګه چې له ده سره ښايي نه ده کړې، بې شکه چې الله ځواکمن عزتمن دئ.

يعني له الله تعالی پرته چې تاسې له بل هر څه او هر چا مرسته وغواړئ، که دا په آسمان کې وي او که په زمکه کې، انسان وي که فرشته، ژوندی وي که مړ، په قصر کې وي که په قبر کې؛ يو هم نه شي کولی يوه وړه او حقيره حشره پيدا کړي او که دا حشره څه ترې وتښتوي نو د هغه د ژغورنې توان هم نه لري، نه څه شی پيدا کولی شي او نه ئې ژغورلی شي، په دې معامله کې طالب او مطلوب دواړه کمزوري او بې وسه دي، مطلوب کمزوری او بې وسه دئ ځکه چې نه د کوم شيز د خلقت او پيدا کولو توان لري او نه پر نورو د حکمرانۍ او واکمنۍ قدرت ورسره شته او طالب ځکه کمزوری او ضعيف دئ چې په داسې يوې بې وسه او کمزورې متکاء تکيه کوي او مرسته ترې غواړي چې د هيڅ څه واك، توان او اختيار نه لري.

د قرآن هر مخاطب ته د دې الهي کتاب لومړنی درس، په لومړنې آيت کې؛ دا دئ چې دا عالَم يو پالونکی (رب) لري، داسې رب چې ټولې ستاينې ده ته مختص دي: الحمدلله رب العالمين: ټولې ستاينې هغه الله ته دي چې د عالميانو رب او پالونکی دئ. يعني دا خور او پراخ عالَم داسې رب او پالونکی لري چې د هر څه پالنه کوي، د هرې برخې د ذرې ذرې ساتنه، پالنه او د چارو سمبالونه ئې په واك کې دي او په ټولو امورو کې د رب په توګه تصرف کوي. د الله تعالی د ربوبيت نفي يا تعطيل او دا اعتقاد چې الله تعالی د مخلوقاتو له پيدا کولو وروسته د امورو اداره او د چارو سمبالونه ئې په کائناتو حاکمو ضوابطو او سننو ته پرېښې، همدا راز په ربوبيت کې شرك يعني دا باور چې د کائناتو د امورو په اداره کې د خدای شريك لري، دا دواړه (د ربوبيت نفي او په ربوبيت کې شرك) د قرآن له بنيادي لارښوونو او اساسي مفاهيمو سره ټکر او تناقض لري؛ نه پوهېږو هغه چې په دې شرك کې غرق دي؛ د قرآن هغه په سلګونو آيتونه څنګه توجيه کوي چې په پوره صراحت او قاطعيت سره په دې خبرې ټينګار کوي چې يوازې الله تعالی د ټولو امورو

متصرف او پالونکی دئ؟! دا ډله د دې آيتونو په اړه څه وايي:

... وَلِلَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلۡأُمُورِ ﴿٤١﴾ الحج

... د ټولو امورو پايله الله ته ده.

وَإِلَى ٱللَّهِ تُرۡجَعُ ٱلۡأُمُورُ ﴿٢١٠﴾ البقرة

ټول کارونه د الله په لوري ګرځول کېږي

أَلَآ إِلَى ٱللَّهِ تَصِيرُ ٱلۡأُمُورُ ﴿٥٣﴾ الشورى

پام چې ټول کارونه د خدای لور ته ورګرځي

... قُلۡ إِنَّ ٱلۡأَمۡرَ كُلَّهُۥ لِلَّهِۗ... ﴿١٥٤﴾ آل عمران

... ووايه چې بې شکه کارونه ټول د الله دي

پداسي حال کې چې قرآن؛ رسول الله صلی الله عليه و سلم ته فرمايي چې ته د هيڅ شي واك او اختيار نه لرې، دا په الله تعالی پوري اړه لري چې د چا توبه قبلوي او چا ته عذاب ورکوي، دا يوازي د الله جل شأنه کار دئ، نه په تا پوري اړه لري او نه بل چا پوري، د رسول الله صلی الله عليه وسلم په اړه چې حکم دا وي نو د نورو عادي خلکو په اړه به حکم څه وي؟

الله تعالی خپل رسول ته فرمايي:

لَيۡسَ لَكَ مِنَ ٱلۡأَمۡرِ شَيۡءٌ أَوۡ يَتُوبَ عَلَيۡهِمۡ أَوۡ يُعَذِّبَهُمۡ فَإِنَّهُمۡ ظَٰلِمُونَ ﴿١٢٨﴾ آل عمران

د چارو هيڅ څه په تا پوري اړه نه لري، يا به ئې توبه قبلوي او يا به ئې د دې لپاره تعذيبوي چې ظالمان دي.

قرآنکريم په ربوبيت کې د شرك د نفي او ترديد لپاره په دې قاطع دليل او حجت استدلال کوي چې که په زمکه او آسمان کې له يوه خدای پرته نور خدايان وی نو حتماً به د زمکي او آسمان ټولي چاري مختل او هر څه به تباه شوي وو، دا ځکه چې په هغه صورت کې به هر خدای له خپلی خوښي سره سم د دې عالم اداره غوښتله، د آراءو اختلاف، په اجراءاتو او تصرفاتو کې د ارادو تعدد به حتماً په ټکر او تصادم منتج کېدو او دا به په کائناتو کې د

لویي تباهۍ سبب جوړېدو. په هستي او کائناتو کې دا حاکم نظم او نسق په دې دلالت کوي چې د مخلوقاتو د امورو د تدبیر واك او اختیار له یوه ذات سره دئ.

لَوۡ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَاۚ فَسُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلۡعَرۡشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾ الانبیاء

که په دوی دواړو (آسمان او زمکې) کې له الله پرته نور خدایان وی؛ دواړه حتماً تباه کېدل، نو د دوی له توصیف او ستایلو د عرش پالونکې ته پاکې ده.

د قرآن تر ټولو ستر او مبارك آیت (آیت الکرسي) په دې رابطه فرمایي چې الله تعالی د ټولو موجوداتو د امورو مدبر او قیوم دئ، د هر څه قوام له ده دئ، یوه لحظه هم د کائناتو له ادارې نه غافل کېږي، د زمکې او آسمان د هر څه مالك دئ، هیڅوك ئې په وړاندې له اجازې پرته د شفاعت توان نه لري، په پټو او ښکارندو شیانو عالم دئ، د نورو علم هم د ده ورکړه ده، د ده په حکم او اذن سره له څه خبرېدی او په څه پوهېدی شي، د هغه د اقتدار کرسۍ پر آسمانونو او زمکې احتوی کړې ده، ټول شیان ترې لاندې دي، د دې ارت عالم ساتنه او تنظیم د هغه د ستړیا سبب نه کېږي. فرمایي:

ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُۚ لَا تَأۡخُذُهُۥ سِنَةٞ وَلَا نَوۡمٞۚ لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۗ مَن ذَا ٱلَّذِي يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦۚ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيۡءٖ مِّنۡ عِلۡمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَۚ وَسِعَ كُرۡسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفۡظُهُمَاۚ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ البقرة

الله هغه ذات دئ چې له ده پرته بل معبود نشته، همغه ژوندی قیوم ذات، نه ئې پرکالې نیسي او نه خوب، هر هغه څه د ده دي چې په آسمانونو کې دي او چې په زمکې کې دي، دا به څوك وي چې د ده له اجازې پرته د ده په وړاندې سپارښتنه او شفاعت وکړی شي، په داسي حال کې چې دی په هر

هغه څه پوهېږي چې د دوی مخې ته دي یا ئې شا ته دي او دوی د ده له علم یوازې په دومره څه احاطه کولی شي چې دی ئې وغواړي، (د قدرت او واکمنۍ) کرسۍ ئې پر آسمانونو او زمکې حاوي ده او د دوی دواړو (زمکې او آسمان) ساتنه ئې نه ستومانه کوي او هغه ستر لوړ ذات دئ.

قرآن د ربوبيت د جزئي او کُلي تعطیل د نفي او د دې مفهوم د اثبات لپاره چې خدای په دائمي او دوامداره توګه له یوې شېبې غفلت پرته د عالم امور اداره او سمبالوي او همدا راز د دې مطلب د اثبات لپاره چې ټول مخلوقات د خپلو اړتیاوو د پوره کولو لپاره الله ته رجوع کوي او هغه ئې اړتیاوې پوره کوي، فرمایي:

يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ ﴿٢٩﴾ الرحمن

څه چې په آسمانونو او زمکه کې دي ټول ده ته سؤال کوي، دی هره شېبه په یوه کار کې دئ.

دا او په لسګونو نور آیتونه د دې لپاره کافي دي چې ووایو: هر څوك چې د عالم د چارو په اداره او تدبیر کې له خدای سره شریك ونیسي، هغه په حقیقت کې قرآنکریم تکذیب کړی، د شرك مرتکب شوی او د توحید له دائرې او د موحدینو له ډلې وتلی دئ.

قرآن په دې اړه فرمایي:

قُل لَّآ أَمْلِكُ لِنَفْسِى ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُ ۗ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۚ إِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَـْٔخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾ یونس

ووایه: خپل ځان ته نه د ضرر (دفع کولو) واك لرم او نه د ګټې (رسولو واك)، پرته له هغه څه چې الله غوښتي، د هر امت لپاره ثابته نېټه ټاکل شوې، کله چې د دوی اجل راورسېږي نه یوه شېبه وروسته کېږي او نه مخکې کېږي.

ګورئ چې قرآن پیغمبر علیه السلام ته وایي: په خپله خوله خلکو ته ووایه چې د تاوان او ګټې پرېکړه زما په واك کې نه ده، نېټې نه شم بدلولی، د ګټې او تاوان پرېکړه الله تعالی کوي او د هر چا نه بدلېدونکی اجل هغه ټاکلی!!

دا مطلب په قرآن کې ځو ځو ځله تکرار شوی او دا د دې لپاره چې د هغو ټګمارانو مخه ونيسي چې د بايبل د ليکونکي په څېر خلکو ته وايي: راشئ په يوه دم او دعاء سره ستاسو تقدير بدلولی شو، مرګ مو ځنډولی شو، عمر مو زياتولی شو، تاوانونه دفع کولی شو، مرادونو ته د رسېدلو لاري درته پرانيستلی شو!!

د بايبل ليکونکی ادعاء کوي چې د بني اسرائيلو د ځو انبياءو لپاره لمر ځو ساعته ودرېدلی، يا په شا تللی؛ خو دا خوارکی په دې نه پوهېږي چې الله تعالی د دې عالم نظم هومره دقيق جوړ کړی او هر څه ئې په خپل خپل ځای کې داسي مناسب پيدا کړي چې که په دې نظم کې معمولي تبديلي راشي هر څه ئې يو له بل سره تصادم کوي، که لمر لس ساعته په شا کېدل خو پرېږده که لس ثانيې په خپل ځای ودرېږي دا عالم له منځه ځي!! قرآن په دې اړه فرمايي:

وَلَوِ ٱتَّبَعَ ٱلۡحَقُّ أَهۡوَآءَهُمۡ لَفَسَدَتِ ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهِنَّۚ بَلۡ أَتَيۡنَٰهُم بِذِكۡرِهِمۡ فَهُمۡ عَن ذِكۡرِهِم مُّعۡرِضُونَ ﴿٧١﴾ المؤمنون

که حق د دوی د هوس تابع شي، نو آسمانونه او زمکه او هر هغه څه چې په دوی کې دي، تباه کېږي،...

يعني که د عالم دا حقيقي نظام د انسان د هوس تابع کړی شي او ده ته د خپل هوس مطابق د تصرف موقع ورکړی شي، د دې عالم هر څه له تباهۍ سره مخامخ کېږي. د دې عالم نظم داسي وګڼئ لکه په يوه ډېر ستر هوائي ميدان کې چې هره شېبه ګڼ شمېر جهازونه ترې الوزي او په کې کښېني او دا ټول د يوه حساس کمپيوټر په واسطه اداره کېږي، که د دې کمپيوټر سر انجنير خپل نازولی ماشوم زوی له ځان سره د کمپيوټر خوني ته بوځي او اجازه ورکړي چې د کمپيوټر په هري بټني چې زړه ئې غواړي ګوته کښېږدي، د دې پايله به څه وي؟!! همدا راز که د دې عالم په نظم او اداره کې د انسان هوس دخالت وکړي، د تودوخي کم والی زياتوالی، د ورځي او شپې اوږدوالی او لنډ والی، د لمر او سپوږمۍ د راختو او لوېدو اوقات د ده د خوښي مطابق بدل رابدل شي، دا عالم تباه کېږي!!

دا وضاحت هم ضروري دئ چي دغو اسرائيلي رواياتو پر مسلمانانو هم خپل اغېز کړی، په مسلمانانو کې هم داسي روايات خواره شوي چي ځيني ئې وايي: پيغمبر عليه السلام ته لمر ودرېدو، سليمان عليه السلام ته لمر په شا راغی، علي رضي الله عنه ته لمر ودرېدو او يو روايت هم هغه دئ چي ابوهريرة رضي الله عنه ته منسوب شوی چي وايي: پيغمبر عليه السلام وفرمايل: إن الشمس لم تحبس لبشر إلا ليوشع... لمر له يوشع پرته هيچا ته نه دئ ودرېدلی... د دې رواياتو په اړه څو خبرو ته پام په کار دئ:

ځيني محدثين د دې وروستي روايت اسناد صحيح گڼي، خو نور ئې ضعيف او حتی موضوعي گڼي.

دا روايت ټول هغه روايات ردوي چي د بل چا لپاره د لمر د ودرېدو خبره په کې راغلې، يوازي يوشع ته د لمر د ودرېدو معنی همدا ده چي دا نور روايات چي وايي د سليمان عليه السلام، پيغمبر عليه السلام، علي رضي الله عنه... لپاره لمر ودرېدلی حقيقت نه لري، ډېره عجيبه ده چي څوك دا حديث هم مني او نور روايات هم!! زه هغه چا ته حيران يم چي د قرآن دا صريح او واضح آيت د دغو اسرائيلي رواياتو تر اغېز لاندي غلط تفسيروي.

توسل

يو بل قرآني مفهوم چي د عوامو له خوا تر ظلم لاندي دئ او د عوام غولوونکو له لوري تر برېدونو لاندي؛ "توسل" دئ؛ سخته جفاء ورسره روانه ده؛ د دين پلورو ټگمارانو له لوري د ساده زړو او له دين بې خبرو خلکو د تحميق او غولولو لپاره د وسيلې په توگه کارول کېږي؛ تعبير ئې داسي کرکجن تحريف ته ورته چي هم د قرآن خلاف او هم د رسول الله صلی الله عليه و سلم د لارښوونو خلاف. وسيله په قرآن او حديث کې د هغه نېك عمل په معنی استعمال شوې چي د الله تعالی د تقرب او نږدېوالي سبب او موجب گرځي؛ خو ټگماران ئې داسي تعبيروي چي گواکې الله تعالی ته د رسېدو، د دعاء قبلېدو او د حاجتونو تر سره کېدو لپاره بايد د الله د نازولو لمن ونيسې او هغه د الله تعالی په وړاندي ستا واسطه او وسيله شي؛ له دې پرته نه الله

تعالی ستا غږ اوري او نه دي دعاء قبلوي؛ په داسي حال کي چي قرآن او د الله تعالی ټول مخکيني کتابونه او پيغمبران د دغه غلط تعبير او ناسم باور د جرړو قطع کولو لپاره راغلي. قرآن په ډېر تأکيد او بشپړ صراحت سره او مکرراً موږ ته وايي: الله تعالی انسان ته د غاړي تر رگ ورنژدې دئ (وَنَحۡنُ أَقۡرَبُ إِلَيۡهِ مِنۡ حَبۡلِ ٱلۡوَرِيدِ) په هر ځای کي درسره دئ (وَهُوَ مَعَكُمۡ أَيۡنَ مَا كُنتُمۡۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٞ)، هره دعاء دي اوري او مني (وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدۡعُونِيٓ أَسۡتَجِبۡ لَكُمۡۚ)، له ده پرته بل مولا او نصير نه لرئ (وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِيّٖ وَلَا نَصِيرٍ)، د زمکي او آسمانونو هر څه د الله دي (إِنَّ ٱللَّهَ لَهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ)، د مرگ او ژوند پرېکړه د ده له لوري کېږي (وَٱللَّهُ يُحۡيِۦ وَيُمِيتُۗ)، د ده له ارادې او اجازې پرته نه څوك ضرر دررسولی شي او نه گټه(قُلۡ مَن ذَا ٱلَّذِي يَعۡصِمُكُم مِّنَ ٱللَّهِ إِنۡ أَرَادَ بِكُمۡ سُوٓءًا أَوۡ أَرَادَ بِكُمۡ رَحۡمَةٗۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا)، د زمکي او آسمانونو هر څه د الله دي، که څه درکوي نو ستا حالت او دعاء ته په پام سره ئې درکوي؛ د هيچا په سپارښتنه او شفاعت ئې نه درکوي (لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۗ مَن ذَا ٱلَّذِي يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦۚ)، پوه شه چي داسي څوك نه شته او نه ورته ضرورت لري چي ستا دعاء تر الله تعالی پوري ورسوي؛ نه شفيع ته ضرورت لري او نه واسطې او د چا سپارښتني ته؛ په ټول عالم کي نه داسي څوك شته چي د گناه له سزا دي وژغوري، نه داسي څوك چي په زمکي او آسمانونو کي د يوې ذرې په اندازه څه په واك کي ولري؛ تا ته ئې درکړی شي او له تا ئې وسپمولی شي. راشئ د قرآن د دغو آيتونو په وړاندي لږ توقف وکړو:

قُلۡ مَن ذَا ٱلَّذِي يَعۡصِمُكُم مِّنَ ٱللَّهِ إِنۡ أَرَادَ بِكُمۡ سُوٓءًا أَوۡ أَرَادَ بِكُمۡ رَحۡمَةٗۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيّٗا وَلَا نَصِيرٗا ﴿١٧﴾ الأحزاب

ووايه: هغه څوك دئ چي له الله مو خوندي وساتي که کوم بدوالی درته وغواړي او يا کومه پېرزوينه درته وغواړي؟! او له الله پرته به نه ځان ته کوم مولا ومومي او نه کوم مرستندوی.

يعني آيا داسي څوك مومئ چي له الله تعالی مو خوندي وساتي او له

ستونزي او کړاو سره له مخامخېدو مو وژغوري؟! او که د جنګ په میدان کې او هغه مهال چي ستر لښکر ستاسو په ضد راغونډ شوی وي؛ او الله تعالی وغواړي خپله پېرزوینه درپه برخه کړي؛ پر دښمن مو بر لاسی؛ آیا داسي ځوك شته چي د الله تعالی د پرېکړي او ارادې مخه ونیسي؟! مګر نه پوهېږئ چي له الله تعالی پرته نه ځان ته کوم مولا موندلی شئ او نه کوم مرستندوی؟!

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ ٱللَّهَ لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٠٧﴾ البقرة

آیا په دې نه پوهېږې چي د آسمانونو او زمکي واکمني الله ته مختص ده (او په دې کي هیڅ شریك نه لري) او له الله پرته نه کوم مولا لرئ او نه کوم مرستندوی.

إِنَّ ٱللَّهَ لَهُۥ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يُحْيِۦ وَيُمِيتُ ۚ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾ التوبة

بې شکه چي الله هغه ذات دئ چي د آسمانونو او زمکي پاچايي د ده ده، ژوند ورکوي او وژني او تاسو ته له ده پرته نه کوم مولا او دوست شته او نه کوم مرستندوی.

که د دې آیت دقیقه معنی د هغو آیتونو په رڼا کي وڅېړو چي ترې مخکي راغلي؛ نو ژور ارتباط ئې له دې موضوع سره دئ چي له مشرکانو سره خپلي اړیکي وشلوئ، حتی که ستاسو نژدې خپلوان هم وي، د آسمانونو او زمکي ټولواك رب ځان ته کافي وګڼئ، له دوی کومه طمع دي تاسو د دوی دوستۍ ته ونه هڅوي، دا ځکه چي د آسمانونو او زمکي ټولواك خو الله تعالی دئ، د خپل ژوند او مرګ په اړه کومه طمع او وېره دي تاسو د دوی دوستي ته تشویق نه کړي، د ژوند او مرګ پرېکړه خو د الله له لوري کېږي او د دوی د مرستي او ملګرتیا تر لاسه کولو طمع دي تاسو دې ته ونه هڅوي چي هغوی ته د ملګرتیا او دوستۍ لاس اوږد کړئ؛ دا ځکه چي له الله تعالی پرته نه کوم مولا او دوست درته شته او نه کوم مرستندوی.

وَإِن تَوَلَّوْا۟ فَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ مَوْلَىٰكُمْ ۚ نِعْمَ ٱلْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ ٱلنَّصِيرُ ﴿٤٠﴾ الأنفال

او که ئې مخ واړاوو نو پوه شئ چې الله مو مولا دئ، غوره مولا او غوره مرستندوی.

يعني که کافران او ستاسو دښمنان د الله له دين بيا سرغړاوی وکړي او بېرته د کفر لوري ته وگرځي نو مؤمنان دي ډاډه وي چې الله تعالی به بيا د دغو کافرانو په خلاف د دوی مرسته کوي. الله تعالی د دوی مرستندوی او مولا دئ، غوره مولا او غوره مرستندوی.

الله تعالی مؤمنانو او اهل کتاب ته لارښوونه کوي چې بې ځايه هيلي او گمانونه لري وغورځوئ، له ده پرته مو هيڅوك د گناهونو له سزا او مجازات نه شي ژغورلی؛ فرمايي:

لَّيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ وَلَآ أَمَانِيِّ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ ۗ مَن يَعْمَلْ سُوٓءًا يُجْزَ بِهِۦ وَلَا يَجِدْ لَهُۥ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾ النساء

نه ستاسو په هيلو پوري مربوطه ده او نه د اهل کتاب په هيلو پوري؛ څوك چې بد کار وکړي په هغه به مجازات شي او ځان ته به له الله پرته نه کوم دوست ومومي او نه کوم مرستندوی.

يعني د الله تعالی د عدل په محکمې کې د چا هيلو او تمنياتو له مخې پرېکړه نه کېږي، له ډېرو سره کاذبې هيلې وي، ځان ورته تر ټولو غوره برېښي، جنت خپل مسلم حق گڼي، گمان ئې دا وي چې يوازې دی او د ده د مسلك پلويان به جنت ته ورومي، خو کېدی شي دا هسې په شيطاني تلقيناتو ولاړ کاذب تمنيات وي، شيطان د دې لوړه کړې چې دغسې هيلي به په انسانانو کې راولاړوم (﴿وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ﴾). خبره دا ده چې گنهگار به هرومرو خپله سزا گوري، هيڅوك ئې له دې سزا نه شي ژغورلی، له الله پرته چې له هر چا دا طمع او هيله لري چې د گناه له سزا به د هغه په لطف، شفاعت او سپارښتنې ژغورل کېږي؛ اشتباه ئې کړې؛ دا هسې خوشې او واهي هيله ده. چا ورته ويلي چې فلان شفيع به ستا شفاعت کوي او الله تعالی به حتماً د ده شفاعت ستا په اړه قبلوي؟!

الله تعالی د ټول عالم او د هر څه ئې داسې بشپړ ټولواك دئ چې په هيڅ برخې کې ئې شريك نه لري؛ د هيڅ څه واك او تصرف ئې بل چا ته نه دئ

سپارلی؛ که د عالَم په چارو کې بل واکمن او متصرف وی نو له ځان او خپلوانو او پلویانو پرته به ئې بل چا ته هیڅ څه نه وو ورکړي؛ نه د لمر رڼا او تودوخه، نه د زمکې اوبه او هوا، نه مېوې او دانې، خو تاسو عملاً ګورئ چې د دې ټولو واکمن رب؛ دا په هر چا؛ مؤمن او کافر پېرزو کوي؛ د ټولو خالق رب؛ د هغوی د رزق او روزي ضامن او ذمه وال هم دئ؛ له ده پرته بل څوك نه پر آسمان، لمر او نعمتونو ئې څه واك او سلطه لري، نه پر زمکې او نعمتونو ئې؛ نه یو څاڅکی اوبه پیدا کولی او له آسمان ورولی شي او نه یوه دانه او مېوه له زمکې ټوکولی شي؛ که د نړۍ ټول ساینس پوهان راغونډ شي نو یوه پاڼه او یو خلکی نه شي پیدا کولی؛ الله تعالی فرمایي:

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ ٱلْمُلْكِ فَإِذًا لَّا يُؤْتُونَ ٱلنَّاسَ نَقِيرًا﴿٥٣﴾ النساء

آیا په واکمنۍ کې د دوی کومه برخه شته؟ نو بیا خو به ئې خلکو ته کوم نقیر (د خرما د زړي ټاپکی) هم نه وو ورکړی.

د قرآن دا وینا هم هغو ته متوجه ده چې له الله تعالی پرته بل ته طمع او هیله لري؛ که دا ژوندی صنم وي یا مړ بت؛ او هم د مؤمنانو هغو دښمنانو ته چې د مسلمانانو په اړه وایي او ویل ئې: دا خلك به له خپلې مبارزې، دعوت او جهاد هیڅ څه تر لاسه نه کړي، هسې خپل ځان تباه کوي، دښمنان ئې پیاوړي او زورور دي، هم ئې وسائل او امکانات زیات دي او هم ئې تګلاره تر دوی غوره ده!! د دوی د دغو خبرو په ځواب کې ویل شوي: دا خو ستاسو په واك کې نه ده چې د مسلمانانو مستقبل وټاکئ او له دوی سره دې همغه څه وشي چې تاسو ئې انتظار لرئ، که داسې وی چې کارونه ستاسو له انتظار سره سم کېدی او پرېکړې ستاسو په خوښه کېدی، نو بیا خو به تاسو هیچا ته د خرما د زړي د ټاپکې په اندازه هم څه نه وو ورکړی، نه مسلمانانو ته او نه د دوی دښمنانو ته، بیا خو به تاسو هر څه ځان ته اخیستل، ولې به مو پر کافرانو لورېدل، چې ځان ته ئې نه شئ ورکولی معنی ئې دا ده چې د کافرانو په اړه ستاسو هیلې او د مسلمانانو په اړه ستاسو بد نیت به هم څه نتیجه ونه لري. که د پیر او شیخ په لاس کې څه وی نو د تاسو شکرانو او قلنګ ته به اړ نه وو.

قرآن موږ ته د هغې (وسیلې) حقیقت راښیي چې انسان خپل رب ته

نژدې کوي؛ فرمايي:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱبۡتَغُوٓاْ إِلَيۡهِ ٱلۡوَسِيلَةَ وَجَٰهِدُواْ فِي سَبِيلِهِۦ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ﴿٣٥﴾ المائد:۳۵

اې مؤمنانو! له اللهووېرېږئ او د ده لوري ته وسيله ولټوئ او د ده په لار کې جهاد وکړئ چې بريالي شئ.

په دې آيت کې د مؤمنانو د برياليتوب لپاره درې شرائط ښودل شوي:

۱. تقوی او ځان ساتنه.

۲. د الله تعالی لوري ته د وسيلې لټول.

۳. د الله تعالی په لار کې جهاد.

که دا مبارك آيت د قرآن په رڼا کې تفسير کړو او په قرآن کې دا ولټوو چې تقوی، وسيله او د الله په لار کې جهاد کومو اعمالو ته ويل کېږي چې بنده الله ته نژدې کوي؛ نو وبه گورو چې قرآنکريم لمونځ، زکات، حج، روژه، په نېکۍ امر، له بدي مخنيوی او نهی، د الله په لار کې مال لگول، له الله او رسول اطاعت او د اسلام د حاکميت لپاره جهاد؛ الله ته د نژدېوالي او تقرب وسائل دي. د اسلام له نظره هيڅ داسي عمل نشته چې د فرائضو تر ادا کولو زيات الله تعالی ته د تقرب سبب شي، پيغمبر عليه السلام فرمايي چې انسان د سجدې په حالت کې تر بل هر حالت زيات الله ته ورلنډ وي. خو که د بېمارو او تورو زړونو خاوندانو ته ووايو چې د قرآن له نظره دا اعمال، الله ته د تقرب وسائل دي؛ د هغوی شيطان په دې خبرو نه قانع کېږي! که ورته وويل شي چې د دعاء د اجابت او قبلېدو تر ټولو غوره وخت د فريضې له اداء وروسته شېبې او لحظې دي، د دعاء د قبلېدو لپاره تر ټولو غوره ځای جومات او د جهاد سنگر دئ، په دې هم نه راضي کېږي، که څه هم دا د الله او د ده د رسول خبره ده. دوی داسي دريځ نيولی چې نه د خدای خبره مني او نه د ده د رسول!! آيا د تعجب او حيرت خبره نه ده چې څوك په قرآن له ايمان سره سره له وسيلې داسي تعبير ولري چې سل په سلو کې له قرآن سره تناقض لري؟ قرآنکريم "وسيله" هلته ذکر کړې چې له هغې مخکې او وروسته ئې د شرك په نفی او له غير الله د مرستي غوښتلو په تحريم

ټینګار کړی او فرمايي: که له الله تعالی پرته له هر چا؛ که په زمکي کي وي يا آسمان کي، مړ وي يا ژوندی، انسان وي يا فرشته او له هر چا او هر څه استعانت او مرسته وغواړئ؛ هغه نه له تاسو د ضرر او زيان دفع کولو وس لري او نه مو حالت بدلولی شي. قرآن خو موږ ويلي: هغه چي الله تعالی ته مقرب او پرې ګران دي؛ دا دي: صابرين، متقين، محسنين، متوکلين، توابين، مُطَّهرين، مُتَطَهرين، مقسطين، ...او تر ټولو زيات هغه مجاهدين پرې ګران دي چي د الله په لار کي په مرصوص او مضبوط صف کي جنګېږي:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِهِۦ صَفّٗا كَأَنَّهُم بُنۡيَٰنٞ مَّرۡصُوصٞ ۝٤﴾ الصف

يقيناً چي له هغو سره محبت لري چي د ده په لار کي په منظم او مضبوط صف کي جنګېږي.

موږ ته رسول الله صلی الله علیه و سلم ويلي چي چا ته به الله تعالی د شفاعت اجازه ورکړي او دا به د چا په اړه شفاعت کولی شي؛ فرمايي: پيغمبرانو ته به اجازه ورکړی شي چي د خپلو هغو امتيانو به شفاعت وکړي چي ايمان او صداقت ئې ورته معلوم شوی، د الله د لاري شهيدان به کولی شي د يو شمېر مؤمنو خپلوانو شفاعت وکړي او واړه ماشومان به کولی شي چي د خپلي مور او پلار شفاعت وکړي. هيڅوك د کافر او مشرك شفاعت نه شي کولی او شفاعت ئې الله تعالی نه مني؛ رسول الله صلی الله علیه و سلم دا هم فرمايلي چي د قيامت په ورځ به ځيني فرشتې زما خوا ته راشي او زما له امتيانو به ځيني د دوزخ په لور بيايي؛ زه به ئې د راستنولو هڅه وکړم خو فرشتې به راته ووايي: ته خبر نه يې چي دوی ستا له تګ وروسته په شا ولاړل. يعني چي د ځينو امتيانو په اړه به د رسول الله صلی الله علیه و سلم شفاعت هم نه منل کېږي.

... أَنَا عَلَى حَوْضِى أَنْتَظِرُ مَنْ يَرِدُ عَلَيَّ، فَيُؤْخَذُ بِنَاسٍ مِنْ دُونِي، فَأَقُولُ: أُمَّتِي، فَيُقَالُ: لاَ تَدْرِي، مَشَوْا عَلَى الْقَهْقَرَى: رواه البخاری

.... زه به د خپل حوض خوا ته د هغو انتظار کوم چي ما ته به راځي؛ ځيني خلك به زما خوا ته ونيول شي؛ نو زه به ووايم: دا زما امتيان دي؛ وبه ويل شي: ته نه پوهېږې؛ دوی په شا ولاړل.

له دې حديث په وضاحت سره معلومېږي چي دا د شفاعت حوض دئ؛ د رسول الله صلى الله عليه و سلم شفاعت به د ځينو په اړه نه منل کېږي.

پير پالونکو ته وايو: موږ خو د رسول الله صلى الله عليه و سلم په لارښوونو کي هيڅ ځای او په هيڅ حديث کي نه د پير او مريد يادونه ليدلې او نه ئې د شفاعت يادونه؛ هيڅ مريد ته معلومه نه ده چي د ده پير به جنت ته درومي که دوزخ ته؛ د صادقانو په ډلي کي به وي که د ټګمارانو او دوه مخو منافقينو په ډلي کي؛ آيا الله تعالى به د ده شفاعت مني که نه؛ ښاغليو! تاسو دوکه شوي يئ؛ هيڅوك د ځان په اړه نه شي ويلی چي د الله تعالى په محاسبې کي به بريالی وي که ناکام، سند به په ښي لاس کي ورکړی شي که په کيڼ لاس کي او له شا؛ د بل په اړه خو قطعاً د څه ويلو نه حق لري له توان؛ که الله تعالى رسول الله صلى الله عليه و سلم ته فرمايي:

قُلْ مَا كُنتُ بِدْعًا مِّنَ ٱلرُّسُلِ وَمَآ أَدْرِى مَا يُفْعَلُ بِى وَلَا بِكُمْ ۖ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰٓ إِلَىَّ وَمَآ أَنَا۠ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝٩ الأحقاف

ووايه: زه د پيغمبرانو لومړنی نه يم او نه په دې پوهېږم چي له ما سره به څه کېږي او نه په دې چي له تاسو سره به څه کېږي؛ او زه يوازي د هغه څه متابعت کوم چي ما ته ئې وحي کېږي، زه له يوه څرګند نذير پرته بل څه نه يم.

دلته الله تعالى خپل رسول محمد مصطفى عليه السلام ته فرمايلي چي قريشو ته څو خبري وکړه: ۱- زه د پيغمبرانو لومړنی نه يم، تر ما وړاندي ډېر پيغمبران تېر شوي، ۲- په غيب نه پوهېږم، دومره چي په دې هم نه پوهېږم چي الله تعالى به زما په ژوند نن او سبا له ما سره څه کوي او په آخرت کي به څه راسره کېږي؛ او په دې هم نه پوهېږم چي له تاسو سره به څه کېږي، ۳- تاسو ته چي څه وايم د الله تعالى له لوري وحي ده او چي څه کوم فقط

د همدې الهي وحي متابعت دئ؛ ٤- زه له یوه څرګند نذیر پرته بل څه نه یم؛ مأمور شوی یم چې خلك د کفر، شرك، فساد او ظلم له بدو پایلو ووېروم!!

پوښتنه کوم: آیا هغه څوك چې ته د پیر او مرشد په سترګه ورته ګورې او په پټو سترګو ورپسې روان یې، د شفاعت طمع ترې کوې، لاس او پښې ئې ښکولوې، ګمان کوې چې هغه ستا او الله تر منځ واسطه او وسیله ده، ستا دعاء تر الله رسوي، پر الله ئې مني، ستا حاجتونه تر سره کوي؛... چا درته ویلي چې دا ښاغلی خدای ته منلی شخصیت دئ، څه خبر یې چې هغه د ورځې او د نورو په وړاندې څه وایي او څه کوي او په شپه کې او په پټه څه کوي؟؛ چا درته ویلي چې دی به نه یوازې له دوزخ خوندي وي او جنت ته به ځي بلکې الله تعالی به د نورو په اړه د ده شفاعت هم مني؟! زه د الله تعالی په نامه لوړه کوم چې داسې افغان پیر مې په خپلو سترګو لیدلي چې د یوه پاکستاني جنرال لاس ئې ښکولولو او داسې پیر مې هم لیدلی چې د یوې بهرنۍ مېرمنې لاس ئې د نورو په وړاندې ښکلولو. خو جاهلو مریدانو به د همدغو انګرېزي پیرانو پښې او لاسونه ښکولول!! داسې احمق او جاهل مرید مې هم لیدلی چې پیر ئې پر کرسۍ ناست وو او دی د حیوان په څېر په خاپوړو وروان وو چې لاس ئې ښکول کړي!!

خو دا خبره چې آیا د دې جواز شته چې له کوم ژوندي انسان د دعاء غوښتنه وکړو؟ هو؛ دا نه یوازې جائزه ده بلکه الله تعالی د یوه مسلمان دعاء د بل په حق کې ژر قبلوي، الله تعالی د مور او پلار دعاء، د دوستانو دعاء او د مسلمان له خوا بل مسلمان ته دعاء، ژر قبلوي، خو په دې شرط چې له داسې چا دعاء وغوښتل شي چې ژوندی وي او د دعاء توان ولري، انسان له مرګ وروسته نه یوازې بل چا ته د دعاء وس او توان نه لري، بلکه په خپله د نورو دعاء ته محتاج وي، دا که هرڅوك وي او د هر څومره لوړ مقام خاوند وي. نه ګورئ چې مونږ د هر لمانځه په وروستۍ برخه کې محمد صلی الله علیه وسلم، ابراهیم علیه السلام او نورو صالحو بندګانو ته دعاء کوو او له لوی خدای ورته لوړې درجې غواړو.

د دعاء د الفاظو او طریقې په اړه هم باید زمونږ لپاره قرآن او نبوي

احاديث معيار وي، په قرآن کې د ډېرو پيغمبرانو عليهم السلام دعاءگانې رانقل شوې دي، داسې دعاءگانې چې پيغمبرانو عليهم السلام د خپلو مشکلاتو د حل لپاره د الله تعالی حضور ته وړاندې کړې او رحيم خدای هغه منلې او تر سره کړې دي. زمونږ اړتياوی، غوښتنې او سؤالونه به حتماً د الله تعالی د دغو غوره بندگانو د غوښتنو په څېر وي، بايد د هر ضرورت او مشکل د حل لپاره همغه لاره غوره کړو چې دوی غوره کړې، خپل عرائض په همغو کلماتو او الفاظو سره الله تعالی ته وړاندې کړو چې د دوی کوم يوه په خپلې دعاء کې کارولې. په قرآنې دعاءگانو کې له ورايه گورو چې په هری دعاء کې په مستقيمه توگه الله تعالی ته خطاب شوی، هر سؤال او غوښتنه مستقيماً او له کومې وسيلې او واسطې پرته مخامخ الله تعالی ته راجع شوې.

شفاعت

د شفاعت په اړه ناسم او د قرآني لارښوونو خلاف او غلط باور يوه بل ستونزه ده چې د شرك او خرافاتو جارچيان ئې خوروي او ناپوهان پرې غولوي؛ د مذهب تر پوښښ لاندې ټگماران له هرې وسيلې د خلکو د غولولو لپاره استفاده کوي؛ د شفاعت په ارتباط ورته وايي: زما او زما د پير او مرشد خوا ته راشه، د فلان شيخ او خليفه لمن ونيسه؛ هغه ته د الله تعالی له لورې د عالم په چارو او د خلکو د حاجتونو رفع کولو کې واك او اختيار ورکړی شوی؛ دا عالم خاص متصرفين لري، هر يوه ته يوه برخه سپارل شوې، دوی په ژوند او له ژوند وروسته په قبر کې او زيارتونه ئې، د دعاءگانو د قبلېدو مراجع او درشلونه دي؛ کولی شي ستا او الله تعالی تر منځ وسيله شي، دنيا او آخرت دې ښېرازه کړي، په دنيا کې به د الله په وړاندې ستا د دعاءگانو د منلو سپارښتنه کوي او په آخرت کې به ستا د مغفرت او بخښنې لپاره شفاعت کوي!! او دا د هغو مشرکينو خرافې او شرکي عقائد دي چې د الله تعالی ټول پيغمبران ئې مقابلې ته لېږل شوي؛ د ټولو رسولانو لومړۍ مقابله له شرك او شرك څپلو سره وه او د ټولو الهي کتابونو د دعوت او بلنې محوري او اساسي

موضوع د شرك رد او توحيد ته بلنه ده؛ راشئ وګورو چي د شفاعت حقيقت څه دئ او الله تعالى او د هغه رسول د شفاعت په اړه څه ويلي؛ چا ته به د شفاعت اجازه ورکول کېږي او الله تعالى به د چا شفاعت د چا په اړه مني؟ قرآن په ګڼ شمېر آيتونو کي موږ ته د شفاعت حقيقت راښيي چي ځيني ئې دا دي:

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ ۚ قُلْ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ ۚ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾ يونس

او له الله پرته د هغه څه عبادت کوي چي نه ضرر وررسولی شي او نه ګټه او وايي: دوی خو د الله په وړاندي زموږ شفاعت کوونکي دي! (ورته) ووايه: آيا الله د آسمانونو او زمکي په داسي څه خبروئ چي دئ پرې نه پوهېږي؟! پاکي ده ورته؛ او لوړ دئ له هغه څه چي دوی ئې ورسره شريکوي.

دلته له يوې خوا د عبادت حقيقت په ګوته شوی او له بلي خوا د شفاعت حقيقت، ويل شوي: دوی د داسي چا عبادت کوي چي نه ضرر وررسولی شي او نه ګټه! او وايي: دوی خو د الله په وړاندي زموږ شفاعت کوونکي دي! له عبادت مراد د چا بشپړ اطاعت او لمانځنه ده او د هغه په اړه دا باور او عقيده چي هم ګټه رسولی شي او هم ضرر؛ د ګټي او ضرر په پرېکړي کي اغېز لري او کولی شي د الله تعالى په وړاندي زما شفاعت وکړي؛ څوك چي له الله تعالى پرته د بل چا په اړه دا باورونه لري؛ په حقيقت کي مشرك دئ او باورونه ئې د توحيد او ربښتيني خدای پالني خلاف.

که د ټولو هغو خلکو حالت ته ځير شئ چي د شرك په ګنده ډنډ کي پرېوتي نو د دغو دوو ويناوو مصداق به دي تر سترګو شي، د داسي چا او څه عبادت به کوي چي نه د ضرر دفع کولو توان لري او نه د ګټي رسولو وس، په خپل لاس به له ډبري او لرګي بُت جوړ کړي، په خپل لاس به ئې له يوه ځای بل ځای ته يوسي، چېري به ئې نصب کړي، بيا به ئې مخي ته ګونډه شي، د دعاء لاسونه به لوړ کړي او مرسته به ترې غواړي، څوك به په خپل طبيعي مرګ ومري يا به شهيد شي، قبر به ورته وکيني، ښخ به ئې کړي، د

قبر د پاسه به گنبده پرې جوړه کړي، جنډې به پرې ولګوي، بیا به د همدې قبر مخې ته ګونډه شي، د دعاء لاسونه به لوړ کړي او مرسته به ترې غواړي، دا په داسې حال کې چې دا شخص په دې نه وو قادر چې په خپل ژوند کې ځان له مرګ وژغوري، د قاتل مقابله وکړي او پرېنږدي چې دی ووژني، په غسل، تکفین او تدفین کې بل ته اړ وو، خپلوان ئې مجبور ول چې ژر ئې دفن کړي که نه نو جسد ئې خرابېږي او بوي کوي، جنازه ئې نورو پر اوږو اخیستې، دومره ئې نه شو ویلی چې څه وخت مې وخوځوئ او په کوم لوري مې یوسئ، نورو په قبر کې ایښی او خاوري ئې پرې اړولې، علي رضی الله عنه شهید شو، نه پوهېدو چې په جومات کې دښمن کمین ورته نیولی، پر ده د توري ګوزار کولو ته چمتو دئ، د لمانځه په نیت خوځېدلی، خو دښمن ناڅاپي پرې ګوزار وکړ، زخمي او له همدې زخم شهید شو، خو اوس ځیني مشرکین ورته مولای کائنات، مشکل کشاء او حاجت روا وایي!! امام حسین د کوفې د خلکو په بلنه له مکې د حج په ورځو کې کوفې ته روان شو، د کورنۍ غړي ئې ورسره، په دې هیله چې د کوفې خلك به له ده سره بیعت او ملګرتیا کوي؛ خو کوفې ته له رسېدو مخکې په کربلا کې د یزید له لښکر سره مخامخ شو، نښته وشوه، دی او د ده د کورنۍ نژدې اویا غړي شهیدان شول، نه دوی له ځانه دفاع وکړی شوه او نه علي رضی الله عنه د دوی مرسته وکړی شوه، خو ځینو د دوی په نامه د نړۍ په ګوټ ګوټ کې زیارتونه جوړ کړي، دعاءګاني ورته کوي او د خپلو حاجتونو د تر سره کېدو مرسته ترې غواړي!! د علي رضی الله عنه له کړوسیانو یو مجهول الهویه پنځه کلن ماشوم ته د غائب امام نوم ورکوي، امام زمان ئې ګڼي، د ټول عالم د متصرف په سترګه ورته ګوري، استوګنځی ئې تر الله تعالی لوړ په آسمانونو کې ګڼي او په خپلو دعاءګانو کې الله تعالی هغه ته واسطه کوي او وایي: خدایه! زموږ عرائض امام زمان ته ورسوه!! هغه له موږ راضي کړه!! دا خو پرېږده چې خپل حاجتونه هغه ته وړاندې کوي او مرسته ترې غواړي بلکه دلته او هلته او د هغه سوړې خوا ته چې وایي دا ماشوم هملته پټ شوی؛ لیکلې عرائض غورځوي، ټګمار مجاورین ئې اخلي او بیا ځواب ورلېږي او دوی ګمان کوي چې دا د امام زمان له لوري لېږل شوی لیکلی ځواب دئ!! د دوی یوه جمهور

رئيس چي په خپل ولس کې د ليبرال او آزاد خيال په سترګه ورته کتل کېږي؛ د جمعې د ورځې په خطبې کې وويل چي موږ له امام زمان سره کتبي رابطه لرو!! له دې قياس کړئ چي که د ليبرالانو او سيکولرانو وضعيت ئې داسي وي نو د مذهبيانو حالت به ئې څنګه وي!! دا په داسي حال کې چي کله د دې امام زمان نوم اخلي نو په لوړ ږغ او په ګډه وايي: عجل الله فرجه الشريف: خدای دې د ده په پټمن خلاصون کې تلوار وکړي!! يعني امام زمان چېري بندي دئ! خدای دې ژر راخلاص کړي!! دوی اوس هغو امامانو ته د دوی له مرګ وروسته دعاءګاني کوي چي د کربلا په غمجني پېښې کې د دوی پلرونو خيانت ورسره وکړ، په ميدان کې ئې يوازې پرېښودل، د يزيد له لښکر سره يو ځای شول او د هغوی په خلاف وجنګېدل!! د هغوی اولاده اوس د دوی قبرونو خوا ته ناست وي او مرسته ترې غواړي؛ او د دغه ځرګند شرك په دروغجني توجيه کې به وايي: دا خو د الله په وړاندې زموږ شفاعت کوونکي دي، دعاءګاني مو تر خدای رسوي او ترې غواړي چي وئې مني او زموږ حاجتونه تر سره کړي!! او دا يقيناً همغه څه دي چي د قريشو مشرکينو به د خپلو بُتانو لات او منات په اړه ويل.

لکه چي ګورئ دلته د شفاعت په اړه د مشرکانو باور او عقيده داسي ښودل شوې لکه چي څوك غواړي الله تعالی له داسي څه په آسمان او زمکې کې خبر کړي چي له عالم الغيب و الشهاده رب پټ پاته شوي وي او شفاعت کوونکي ئې پرې خبروي؛ خو الله تعالی د دغو مشرکينو د دې غلطي انګېرنې په ځواب کې فرمايي: آيا غواړئ ستاسو دا شفعاء او شريکان الله تعالی؛ په زمکې يا آسمان کې له هغه څه خبر کړي چي دی پرې نه پوهېږي؟! دوی تاسو ورمعرفي کوي؟ دوی ورته وايي چي دا کس محتاج دئ، دا ئې حاجت دئ، د مرستي او عنايت مستحق دئ، حاجت ئې رفع کړه او دعاء ئې قبوله کړه؟!! د يو چا په وړاندې د کوم کس شفاعت په حقيقت کې په دې معنی دئ چي هغه د دې کس له وړتياوو او ښېګڼو خبر نه دئ، شفاعت کوونکي ئې ورمعرفي کوي او ورته وايي: دا نېك سړی دئ، د پاملرنې وړ دئ، بايد توجه ورته وشي، په دې ارزي چي له غلطيو ئې سترګي پټې شي!! نو ځکه الله تعالی فرمايي: دوی ته ووايه: آيا دغه شفاعت کوونکي؛ الله تعالی له داسي څه خبروي چي په آسمانونو يا زمکې کې له ده پټ پاته شوی او دوی ئې پرې خبروي؟! دا د

هغه شفاعت او د شفاعت په اړه د مشرکانو او جاهلانو د غلط باور پر سر سټر گوزار دئ چي جاهل قومونه پرې باور لري او د شفاعت په اړه ئې باور شرك لړلی دئ.

دوی له الله تعالی پرته د داسي چا عبادت کوي چي "په نه عبادت سره ئې" دوی ته ضرر نشي رسولی او "په عبادت سره ئې" دوی ته گټه نشي رسولي او وايي: دا د الله په وړاندي زمونږ شفاعت کوونکي دي!!

قرآن د هغو مشرکانو حالت څومره ښه او دقيق انځور کړی چي په دې ډول شفاعت باور لري او خپل مزعوم شفاعت کوونکي ئې د الوهيت تر درجې لوړ کړي، دا کسان به د قيامت په ورځ په حقيقت پوه شي او په خپلو سترگو به ووينې چي دوی په غلطه روان وو، د دې خيالي شفاعت کوونکو په اړه ئې غلط او باطل تصور درلود، هغه چي دوی په دنيا کي له الله تعالی سره برابر او شريکان گرځولي وو، نه يوازي د شفاعت کولو توان نه لري بلکي له دوی به خپله بې زاری اعلانوي او په خپله غلطۍ به اعتراف کوي:

إِذْ تَبَرَّأَ ٱلَّذِينَ ٱتُّبِعُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُواْ وَرَأَوُاْ ٱلْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ ٱلْأَسْبَابُ﴿١٦٦﴾ وَقَالَ ٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُواْ لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُواْ مِنَّا ۗ كَذَٰلِكَ يُرِيهِمُ ٱللَّهُ أَعْمَٰلَهُمْ حَسَرَٰتٍ عَلَيْهِمْ ۖ وَمَا هُم بِخَٰرِجِينَ مِنَ ٱلنَّارِ﴿١٦٧﴾ البقرة

هغه وخت چي متبوعان (پيشوايان) به له خپلو تابعانو (پلويانو) بې زار وي او عذاب به وگوري او ټولي اړيکي به ئې وشلېږي. او هغه چي متابعت ئې کولو وبه وايي: کاش (دنيا ته) بېرته ستنېدل مو (په برخه شوی) وی، چي له دوی داسي بې زار شو لکه چي دوی له موږ بې زار شوي، همداسي به الله دوی ته خپل عملونه په خپل ځان د حسرتونو په بڼه کي وښيي او له اور به وتونکي نه وي.

هغه وگړي چي په دنيا کي ئې د ظالمو او مفسدو سياسي او مذهبي مشرانو قيادت منلی، او ټگمارو پيرانو لمن ئې نيولې وه؛ يا ئې د دې لپاره د ظالمانو ملاتړ کړی چي له دوی ئې طمع وه او يا د دوی له مؤاخذې او نيونې وېرېدل

او يا د جهل او ناپوهۍ او کوم بل غرض او مرض له کبله، نو د قيامت په ورځ او هغه وخت چې الهي عذاب او له دوی د خپلو پيرانو او مشرانو بې زاري په خپلو سترګو وګوري، په خپلې غلطۍ به پوه شي چې ولې ئې د الله عذاب هېر کړی وو او د ظالمو واکمنانو له ځواک او عذاب د وېرې له کبله ئې د الله د دښمنانو ملګرتيا کړې وه، وبه ګوري چې د ځواک اصلي خاوند الله دئ او دا په ظاهر کې ځواکمن مشران د ده په وړاندې څومره ناتوانه او ضعيف دي، له چا چې دوی د مرستې طمع کوله په خپله د الله په عذابونو اخته دي، نه يوازې د دوی مرسته نه شي کولی بلکې له دوی بې زار دي، دا طمع به کوي چې کاش بېرته دنيا ته وګرځي او هلته له دوی خپله بې زاري اعلان کړي. د قيامت په ورځ به د دغو مشرانو په اړه وايي:

تَٱللَّهِ إِن كُنَّا لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذْ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٨﴾ وَمَآ أَضَلَّنَآ إِلَّا ٱلْمُجْرِمُونَ ﴿٩٩﴾ فَمَا لَنَا مِن شَٰفِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾

الشعراء

قسم په خدای چې مونږ په ښکاره ضلالت کې وو (سمه لار مو ورکه کړې وه) چې تاسو مو له رب العالمين سره برابر کړي وئ، موږ بل چا نه يو بې لارې کړي مګر دغو مجرمينو، اوس نه شفاعت کوونکې لرو او نه کوم رښتينی دوست.

د قيامت په ورځ چې ټول حقائق به ښکاره شي، وبه ليدل شي چې دا مشرکه ډله او په مشرکانه شفاعت باور لرونکې به په خپله خپل باورونه غلط او ځانونه به ګمراه بولي، اعتراف به کوي چې دوی خپل لويان؛ ژوندي او مړه بتان؛ د الوهيت درجې ته اوچت کړي وو او هغه کسان به مجرم شمېري چې دوی ئې بې لارې کړي وو او وبه وايي: اوس نه داسې شفيع لرو چې د خدای په وړاندې زمونږ شفاعت او مرسته کولی شي او نه داسې دوستان او اولياء چې ګمان مو کولو دوی پر موږ او موږ پر دوی ګران يو او د قيامت په ورځ به د الله په وړاندې زموږ حمايت او شفاعت کوي!!

همدا راز قرآن فرمايي:

يَوۡمَئِذٖ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ إِلَّا مَنۡ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحۡمَٰنُ وَرَضِيَ لَهُۥ قَوۡلٗا ﴿١٠٩﴾ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلۡمٗا ﴿١١٠﴾ طه

په دغه (د قيامت) ورځ به شفاعت څه ګټه نه رسوي، مګر د هغه چا چې خدای اجازه ورکړي او د ده په وينا راضي شي. هر هغه څه ورته معلوم دي چې د دوی مخې ته دي يا ئې شا ته دي او دوی علماً پرې احاطه نشي کولی.

يعني د قيامت په ورځ به د هيچا شفاعت څه ګټه نه شي رسولی؛ مګر د هغه چا چې خدای اجازه ورکړي او د ده پر وينا راضي شي، الله تعالی پر دې راضي شي چې هغه څه ووايي او يوازې هغه څه به ويلی شي چې الله تعالی پرې راضي کېږي، نه د الله تعالی له اجازت او رضايت پرته شفاعت کولی شي او نه د نامستحقو په اړه د شفاعت مجال تر لاسه کولی شي. دا ځکه چې الله تعالی ته هر هغه څه معلوم دي چې د دوی مخې ته دي يا ئې شا ته دي، په ظاهر او باطن ئې، په ماضي او مستقبل ئې، په مخکيني عمل ئې او په راتلونکې مناسبي سزا ئې، په هغو کارونو ئې چې وړاندې ئې لېږلي او هغه چې شا ته ئې پرېښي؛ پر ټولو پوهېږي؛ نو د داسې عليم ذات په وړاندې به شفاعت څه ارزښت لري؟ شفاعت خو د هغه چا په وړاندې ارزښت لري چې د بل معلومات ته اړ وي، بل ئې د چا له ښېګڼو خبر کړي، ورته ووايي: دا ښه سړی دئ، د سزا وړ نه دئ، د بخښنې مستحق دئ، زه ئې پېژنم نو ځکه ئې شفاعت کوم!!

د آيت د وروستۍ فقرې په اړه لږ توقف په کار دئ. دلته ويل شوي: (وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلۡمٗا: او دوی علماً پرې احاطه نشي کولی)؛ دا پوښتنه راولاړېږي چې په چا او څه علماً احاطه نشي کولی؟ پر الله تعالی که پر هغه چا چې شفاعت ئې کېږي؟ د الله تعالی پر علم او که د دې کس پر کړنو؟ که څه هم اکثر مفسرين دا الله تعالی او د هغه علم ته راجع ګڼي؛ خو د فقرې له الفاظو او سياق و سباق معلومېږي چې مراد ترې د دغه کس حالت او کړنې دي. يعني شفاعت کوونکي په بشپړه توګه نه پوهېږي چې دا کس څنګه دئ، د شفاعت وړ دئ که نه؟ د بخښنې مستحق دئ که د عذاب؟ د کوم کس کوم عمل ښه ورته معلوم شوی او همدې ته په پام سره ئې د شفاعت

او بخښني وړ ګڼي، خو هغه له دې خبر نه دئ چې د دې عمل تر شا ئې څه اراده او قصد وو او نور عملونه ئې څنګه دي. دا تعبير د دې لپاره دقيق دئ چې دلته د همدې کس په اړه د علم او معلومات موضوع مطرح ده؛ نه د الله تعالی د علم موضوع، مطلب ئې دا دئ چې الله تعالی ئې ښه پېژني او شفاعت کوونکي ئې سم او په بشپړه توګه نه پېژني.

دا آيتونه په دې دلالت کوي چې د قيامت په ورځ به د مشرکانو مزعوم شفاعت نه وي، د شفاعت په اړه د دوی تصور او ګمان بې اساسه او غلط دئ، دا ډول تصور په شرك ککړ او له شرکي افکارو راولاړ شوی تصور دئ، شريعت هغه شفاعت معتبر ګڼي چې خصوصيات ئې دا وي:

۱. شفاعت کوونکي د الله تعالی له خوا ټاکل کېږي او د الله تعالی له اجازې وروسته به شفاعت کولی شي.

۲. د شفاعت وړ او د سپارښتني مستحق کسان به هم د الله تعالی له خوا غوره کېږي او له الهي اذن وروسته به د دوی شفاعت کېدی شي.

۳. هيڅوك دا جرأت او وس نه لري چې د الله تعالی له اجازې پرته د هغه په وړاندې څه ووايي او نه څوك د هغه له اذن پرته د چا د شفاعت حق او جرأت لري.

٤. هغه شخص د شفاعت وړ بلل کېږي چې مسلمان وي خو جرم ترې شوی وي، د مشرك لپاره شفاعت نشته، الله تعالی له شرك پرته د ټولو ګناهونو بخښنه کوي، خو شرك نه بخښي او نه د مشرك په حق کې د چا شفاعت مني او هيڅوك هم دا جرأت نشي کولی چې د الله تعالی په وړاندې د کوم مشرك شفاعت وکړي.

حقيقت دا دئ چې د شفاعت په اړه هم د شرك ځېلو پيرپالو باورونه د د قرآن، حديث او ټولو څرګندو اسلامي لارښوونو خلاف او د ټګمارانو له لوري اختراع شوي غلط باورونه دي. په خير القرون کې نه پيري او مريدي وه، نه د پير او مرشد دربار ته قلنګ ورکول، نه په فال، دم او تعويذ شکرانې تر لاسه کول، نه د پېريانو نيونه او ناسته او په دم او تعويذ ئې پاڅول او په بوتل کې بندي کول او پېريانيان رغول، نه د جماعت له لمانځه پرته د جهري ذکر حلقې، په جومات کې په جګ غږ خبري هم بې ادبي ګڼل کېده؛ د ساز

او سرود، نڅا، ګډا، د چا په پښو کې رغړېدا او دې ته ورته ګنده کړنو او حرکاتو چا تصور هم نه شو کولی. دا ټول له یهودانو، هندوانو، بودایانو او نورو انحرافي مذاهبو اقتباس شوي خرافات دي؛ هیڅ دیني، عقلي او علمي بنسټ نه لري؛ مذهبي رقصونه او ځانونه وهل او زخمي کول، سحر او جادو او اغېز ئې له یهودانو کاپي شوي، بایبل د عیسی علیه السلام په اړه وایي: خدای د مسیح په بڼې کې دنیا ته راغی، له مریم وزېږېد، ووړ وو ستر شو، له پېریانیانو به ئې پېریان پاڅول، له یوې پېریانۍ (مریم مجدلیه) چې وایي داسي سخته لېونۍ او پېریانۍ وه چې عیسی اوه پلېتي ارواح ترې ایستلې وې!!)، ۱۲ شاګردانو به ئې هم دا کار کولو... په پای کې د یهودي مذهبي مشرانو په فتوی او د رومي واکمنو په امر پانسي شو، پر لاس پښو ئې مېخونه ټکوهل او دا ټول د دې لپاره چې د خدای او د خدای د زوی وینه د ټولو مسیحیانو د ګناهونو لپاره فدیه شي!!

قرآن د شفاعت په اړه د یهودانو هغه غلطه انګېرنه او ناسم باور او تعبیر ردوي چې له حقیقي دین د دوی د انحراف باعث شو؛ فرمایي:

يَٰبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٱذۡكُرُواْ نِعۡمَتِيَ ٱلَّتِيٓ أَنۡعَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ وَأَنِّي فَضَّلۡتُكُمۡ عَلَى ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٤٧﴾ وَٱتَّقُواْ يَوۡمٗا لَّا تَجۡزِي نَفۡسٌ عَن نَّفۡسٖ شَيۡـٔٗا وَلَا يُقۡبَلُ مِنۡهَا شَفَٰعَةٞ وَلَا يُؤۡخَذُ مِنۡهَا عَدۡلٞ وَلَا هُمۡ يُنصَرُونَ ﴿٤٨﴾ البقرة

اې بني اسرائیلو! زما هغه نعمتونه درپه یاد کړئ چې پر تاسو مې پېرزو کړل او تاسو ته مو پر ټولو نړۍ والو فضیلت درکړ. او له هغي ورځې ووېرېږئ چې نه یو کس د بل کس مجازات په غاړه اخیستی شي، نه د ده په اړه کوم شفاعت قبلېدی شي، نه څه بدله ترې اخیستل کېدی شي او نه ئې مرسته کېدی شي.

بني اسرائیلو ته د ایمان، جهاد، هجرت، صبر او د موسی علیه السلام د ملګرتیا له امله پر ټولو نړۍ والو فضیلت او لوړوالی ورکړی شو، د فرعون واکمني د دوی په لاس نسکوره شوه، د فرعون شتمني او د ده د لښکرو وسائل د دوی په لاس کې پرېوتل او د خلکو فکري او اخلاقي قیادت د دوی په برخه شو، خو د شرك، بې صبرۍ او له جهاد د لاس اخیستو له کبله ئې دا

ټول افتخارات بېرته له لاسه ووتل.

په دنیا کې اکثراً مجرمان یا له دې کبله له مجازات ژغورل کېږي چې بل ئې د جرم مسئولیت پر غاړه واخلي، یا ئې کوم مخور شخصیت شفاعت وکړي، یا جریمه ورکړي او یا ئې کوم د زور او ځواك خاوند مرسته وکړي او له مجازات ئې وژغوري، په دې مبارك آیت کې منحرفو دیندارانو ته ویل شوي چې د قیامت په ورځ به نه ستاسو هغه پیران، شیخان او منلي شخصیتونه ستاسو شفاعت کولی شي چې تاسو د دوی لاس او لمن نیولې او د شفاعت طمع ترې لرئ، نه به مو مال او دولت ژغورلی شي او نه خپل زور ځواك او نه د هغه چا زور ځواك چې تاسو پرې تکیه او بروسه کوله. د مسیحیانو عقیده دا وه چې عیسی علیه السلام د خپل امت د ټولو ګناهونو پېټی پر خپلو اوږو واخیست، د همدې لپاره په صلیب ځوړند شو، د قیامت په ورځ به د دغې قربانۍ له امله د ده امت له هر راز پوښتنې او ګروېږنې پرته جنت ته درومي، له اصلي مذهب بې خبره جاهل مذهبیان اکثراً همداسې وي چې ګمان کوي د قیامت په ورځ به د دوی شیخ، پیر او مذهبي مشران دوی له هر راز محاسبې او مجازات ژغوري، د داسې چا لمن ئې نیولې چې جنت ته د دوی د رسولو ذمه وار دئ او د الله په وړاندې د دوی شفاعت کافي دئ چې ګناهونه ئې ورته معاف شي. په بني اسرائیلو کې همدا انحرافات راپیدا شول نو ځکه الله تعالی هغوی ته فرمایي چې د قیامت په ورځ داسې شفاعت، معاوضه او مناصره نشته چې تاسو د الله له محاسبې او عذاب وژغوري. له اسلامي لارښونو بې خبر یو شاعر وایي:

آسان نبود بردن ما جانب دوزخ آنجا مگر هم احمد مختار نباشد

یعني الله تعالی ته هم آسانه نه ده چې موږ دوزخ ته بوځي دا خو هغه مهال ممکن ده چې هلته محمد علیه السلام (احمد مختار) نه وي!!

قرآن د شفاعت په اړه د دوی د دې غلط تصور د تردید لپاره فرمایي:

- د قیامت په ورځ به د هیچا شفاعت د هیچا لپاره هیڅ ګټه نه لري؛ مګر هغه چا ته چې د شفاعت وړ وي او د داسې چا له لوري ئې شفاعت وشي چې د شفاعت کولو وړتیا ولري، الله ورته د شفاعت اجازه ورکړې وي؛ شفاعت ئې سم وي او د مستحق په اړه ئې شفاعت کړی وي.

- هغه مشرك او مجرم چې په الهي عدالت کې د مجازات او مؤاخذې وړ وي؛ د قيامت په ورځ به داسې څوك ونه موندلی شي چې د ده شفاعت وکړي، مرسته ئې وکړي او له الهي محاسبې او عذاب ئې وژغوري. قرآن فرمايي:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَنفِقُواْ مِمَّا رَزَقْنَـٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَـٰعَةٌ ۗ وَٱلْكَـٰفِرُونَ هُمُ ٱلظَّـٰلِمُونَ ﴿٢٥٤﴾ البقرة

اې مؤمنانو! زموږ له لوري درکړل شوې روزي د هغې ورځې تر رارسېدو وړاندې انفاق کړئ چې نه پېرل او پلورل په کې شته او نه دوستي او نه شفاعت؛ او دا کافران ظالمان دي.

دلته د الله په لار کې انفاق ته بلنه ورکړی شوې او مؤمنانو ته ويل شوي چې د هغې ورځې تر رارسېدو مخکې د الله په لار کې خپل شته انفاق کړئ چې نه په کې پېر پلور شته، نه څوك داسې خپلوي پاللی شي چې مجرم خپلوان د الله له مؤاخذې وژغوري او نه د يوه سپارښتنه او شفاعت بل ته ګټه رسولی شي، معامله به مو يوازې له الله تعالى سره وي.

په ورپسې آيت کې ويل شوي:

.... مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَىْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ ....﴿٢٥٥﴾ البقرة

.... دا به څوك وي چې د ده له اجازې پرته د ده په وړاندې سپارښتنه او شفاعت وکړی شي، په داسې حال کې چې دی په هر هغه څه پوهېږي چې د دوی مخې ته دي يا ئې شا ته دي او دوی د ده له علم (له ټولو علومو) يوازې په دومره څه احاطه کولی شي چې دی ئې وغواړي.

- يعني هيڅوك نه شي کولی د ده له اذن او اجازې پرته ده ته کومه سپارښتنه وکړي، داسې نه ده چې د چا دعاء د بل په سپارښتنه مني او داسې هم نه ده چې په آخرت کې به څوك د بل په سپارښتنه د ده له نيونې او مؤاخذې ژغورل کېږي، دا پرېکړه دی په خپله کوي چې د چا دعاءګانې قبولې کړي، د چا په اړه شفاعت ومني او چا ته د شفاعت کولو اجازه ورکړي. الله

تعالی د دنیوي حکامو او واکمنانو په څېر نه دئ چي مقرب درباریان ئې د چا له وړتیا خبر کړي او ورته ووایي: صاحبه! دا تا ته مخلص دئ، د ترحم وړ دئ، نېك انسان دئ، په دې ارزي چي سؤال ئې ومنې، غوښتنه ئې قبوله کړې او له ګناه ئې ورته تېر شې؛ هیله ده په راتلونکي کې مفید ثابت شي!! الله تعالی د دوی په څېر نه دئ، په هر څه پوهېږي، د خلکو له پټ او څرګند، نیت او عمل، ماضي او مستقبل خبر دئ، څنګه به څوك د ده په وړاندي د چا ستاینه، سپارښتنه او شفاعت کوي؟!

هر چا ته علم او پوهه دی ورکوي، سترګي، زړه، غوږونه، دماغ او اعصاب ئې د ده په اراده ورته کار کوي، لار ورته ښیي او د ښه او بد، مفید او مضر په پېژندلو کې ئې مرسته کوي، په هر څه چي انسان علماً احاطه کوي او په کوم څه د پوهېدو توفیق تر لاسه کوي نو دا ټول د الله په خوښه او اذن او په همغه حد کې وي چي الله ئې وغواړي.

همدا راز قرآن هغه شفاعت نفی کوي چي په شرك منتهي کېږي، فرمایي:

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَىٰ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُم مَّا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ۖ وَمَا نَرَىٰ مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ ۚ لَقَد تَّقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنكُم مَّا كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾ الانعام

بې شکه چي زموږ خوا ته همغسي یوازي راغلئ لکه چي لومړی ځل مو پیدا کړي وئ او هر هغه څه مو شا ته پرېښودل چي موږ پر تاسو پېرزو کړي وو او اوس ستاسو هغه شفاعت کوونکي هم نه درسره وینو چي ګمان مو کړی وو دوی ستاسو په اړه زموږ شریکان دي، بې شکه چي ستاسي تر منځ ښلتون راغی او مزعوم شفاعت کوونکي مو درنه ورك شوي.

د قرآن متعدد آیتونه په دې دلالت کوي چي د قیامت په ورځ شفاعت نشته او د هیچا شفاعت بل چا ته ګټه نه شي رسولئ، له الهي عذاب او مجازات ئې نه شي ژغورلی، د دې آیتونو ترڅنګ داسي آیتونه هم شته چي د "مشروط شفاعت "په اثبات او جواز دلالت کوي، قرآن فرمایي:

... مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ

وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ ٱلْعَلِيُّ ٱلْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ البقره:۲۵۵

.... هغه به څوك وي چي د ده په وړاندي د چا شفاعت وکړی شي، مګر د ده له اذن او اجازې وروسته؟ په ټولو هغو شيانو پوه دئ چي د دوی مخي او يا شا ته دي او دوی د ده له علم په هيڅ شي احاطه نشي کولی مګر په هغه څه چي ده غوښتي....

يعنی هغه شفاعت نشته چي تاسي ئې تصور او ګمان کوئ، داسي نه ده چي کومه فرشته يا کوم مقرب بنده به يو شمېر مجرمين راغونډووي، د خدای حضور ته به ئې ورولي او هلته به ئې شفاعت کوي، نه؛ داسي نه ده؛ بلکه شفاعت کوونکي به هم د الله تعالی له لوري غوره کېږي او شفاعت کېدونکي هم، الله به په خپله مشخصو کسانو ته د خاصو کسانو په اړه د شفاعت اجازه ورکوي، دواړه به د الله تعالی له لوري ټاکل کېږي، داسي ګمان ونه کړئ چي د لوی رب په وړاندي به څوك د ده له اجازې پرته د خبرو او شفاعت توان او جرأت ولري او يا به څوك دا توان ولري چي د الله تعالی په نزد او د ده له اجازې پرته د کوم مجرم شفاعت وکړي، په هر څه عالم خدای د کوم مجرم له حال خبر کړي او د هغه د داسي صفاتو په اړه ورته معلومات ورکړي چي له مجازاتو پرې معاف شي. الله تعالی فرمايي:

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ وَرَضِىَ لَهُۥ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلْمًا ﴿١١٠﴾ طه

په هغه ورځ به شفاعت څه ګټه نه رسوي، مګر د هغه چا چي خدای اجازه ورکړي او د ده په وينا راضي شوی وي؛ هر هغه څه ورته معلوم دي چي د دوی مخي ته دي يا ئې شا ته دي او دوی علماً پر ده احاطه نشي کولی.

بل ځای کي فرمايي:

إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۖ مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِنۢ بَعْدِ إِذْنِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ

رَبُّكُمْ فَٱعْبُدُوهُ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝٣ یونس:۳

بې شکه چي ستاسو رب هغه الله دئ چي آسمانونه او زمکه ئې په شپږو ورځو کي پیدا کړل، بیا ئې پر عرش استوی وکړه، چاری سمبالوي، هیڅ داسي شفاعت کوونکی نشته چي د ده له اذن او اجازې پرته شفاعت وکړی شي، دا ستاسي رب الله دئ، نو د ده عبادت وکړئ، آیا عبرت نه اخلئ؟

دا مبارك آیت لاندیني مهم مطالب بیانوي:

- الله تعالی زمکه او آسمانونه په شپږو ورځو (تکویني مراحلو) کي پیدا کړل. د دې تکویني مراحلو لپاره د ورځو نوم غوره شوی، دې ته مو باید پام وي چي کوم نومونه انسانانو د مخلوقاتو لپاره وضع کړي؛ کله چي دا نومونه د انسان او نورو مخلوقاتو په ارتباط په قرآن کي راځي نو په حقیقي معنی راځي، لکه ورځ یا شپه چي د دواړو اوږدوالی څلرویشت ساعته دئ، د انسان په اړه په همدې حقیقي معنی راځي، خو کله چي د الله تعالی په ارتباط راځي نو په مجازي معنی راځي، په دې کي له شپږو ورځو مراد د انسان د معیارونو مطابق ورځي نه دي چي نژدې ۷۲ ساعته کېږي، بلکي داسي شپږ تکویني مرحلې دي چي اوږدوالی ئې له الله تعالی پرته بل چا ته معلوم نه دئ، په قرآن کي به تاسو وګورئ چي کله د الله تعالی په ارتباط همدا ورځ زر کاله شودل شوې او کله پنځوس زره کاله، له دې په ډېر صراحت سره معلومېږي چي دا شپږ ورځي د انسان د وړو معیارونو مطابق ورځي نه دي، بلکي د الله تعالی له شأن سره مناسب موده ده.
- آسمانونه او زمکه ئې له پیدایښت وروسته مهمل او خپلي مخي ته نه دي پرېښي، بلکي هغه اداره کوي او چاري ئې سمبالوي، د دغه مطلب د افادې لپاره قرآن دا الفاظ غوره کړي: استوی علی العرش: پر عرش برابر شو، د عرش نوم هم انسان د مخلوق لپاره وضع کړی، چي عرب ورته عرش وایي او موږ ورته تخت یا کټ، کله چي په قرآن کي دا نوم د الله تعالی په ارتباط راځي نو مجازي معنی ئې مراد وي نه حقیقي معنی، پر عرش د استوی معنی هم په هغه معنی نه ده چي انسان ئې پر تخت یا کټ د ناستي لپاره کاروي، انسانان پر تخت کښېنستا د یو چا د پاچا کېدو لپاره کاروي، د همغه مطلب د افادې لپاره قرآن دا الفاظ د الله تعالی په اړه راوړي او مطلب ئې دا دئ

چي الله تعالی د آسمانونو او زمکي ټولواك دئ، د عالم له پيدايښت وروسته ئې د آسمانونو او زمکي ټولي چاري په خپل واك کي اخيستې دي، د مالك الملك په توګه په کي تصرف کوي، د همدې لپاره په دې فقرې پسي متصل ويل شوي چي (يدبر الامر: کارونه سمبالوي)، يعني د (استوی علی العرش) معنی همدا ده، په دې سره قرآن غواړي د بايبل هغه غلطه وينا تصحيح کړي چي وايي: خدای په شپږو ورځو کي آسمانونه او زمکه پيدا کړل او په اومه ورځ له ټولو کارونو فارغ شو او آرام ئې وکړ!! قرآن دا غلطه خبره ردوي او وايي الله تعالی نه ستومانه کېږي، د عالم پيدايښت، ساتنه او پالنه ئې نه ستومانه کوي، د عالم له پيدايښت وروسته ئې د ټولو چارو سمبالول په خپل واك کي ونيول. پر عرش د استوی معنی دا ده چي د ټولو موجوداتو د مالك، حاکم او ټولواك په توګه ئې د دې پراخ عالم د ټولو امورو تدبير په خپل واك او اختيار کي واخيست.

- هيڅوك د الله له اذن او اجازې پرته د هغه په وړاندي د شفاعت او سپارښتني توان او صلاحيت نه لري، هغه د دنيا د پاچايانو په شان نه دئ چي د نورو سپارښتني او شفاعت ته اړ وي، داسي نه ده چي بايد بل څوك يو مظلوم ور معرفي کړي، بل څوك د چا د لياقت او اهليت په اړه معلومات ورکړي او د ده او بنده تر منځ واسطه شي.
- هغه رب او پالونکی چي بايد يوازي د هغه عبادت وکړې او يوازي له هغه مرسته وغواړې، صفات ئې دا دي: د ټولي هستي خالق، ستا او د ټولو مخلوقاتو رب او پالونکی دئ، په عرش ئې استوی کړې؛ يعني د هر څه مالك او ټولواك دئ، د هستي د ټولو امورو د تدبير اختيار ورسره دئ، ستا او هغه تر منځ د رابطې لپاره هيڅ وسيلې، واسطې، سپارښتني او شفاعت کوونکي ته ضرورت او اړتيا نشته. دا درس بايد درته پند وي او د هغه په رڼا کي نېغه لاره له کړې ببله کړې او له الله تعالی پرته بل چا له رجوع او پناه وړلو ځان وساتې.

هغه د شفاعت وړ بلل کېږي چي مسلمان وي خو په داسي حال کي ښويېدلی او ګناه ئې کړې چي پر خپل جرم معترف او پرې پښېمان وو؛ هغه چي مکرر مجرم چي خپل جرم ګناه نه ګڼي او پرې پښېمان نه وي؛ نه به ئې

الهي عفو په برخه شي او نه مقبول شفاعت. قرآن په دې اړه فرمايي:

إِنَّمَا ٱلتَّوۡبَةُ عَلَى ٱللَّهِ لِلَّذِينَ يَعۡمَلُونَ ٱلسُّوٓءَ بِجَهَٰلَةٖ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٖ فَأُوْلَٰٓئِكَ يَتُوبُ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمٗا ﴿١٧﴾ وَلَيۡسَتِ ٱلتَّوۡبَةُ لِلَّذِينَ يَعۡمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ حَتَّىٰٓ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ ٱلۡمَوۡتُ قَالَ إِنِّي تُبۡتُ ٱلۡـَٰٔنَ وَلَا ٱلَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمۡ كُفَّارٌۚ أُوْلَٰٓئِكَ أَعۡتَدۡنَا لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمٗا ﴿١٨﴾

پر الله خو يوازې د هغو توبه (قبلول) دي چې بد کار په ناپوهۍ سره کوي، بيا ورپسې ژر توبه کوي، نو الله به پر دغو (له خپل رحمت سره) راګرځي او الله باحکمت پوه دئ. او دا توبه د هغو لپاره نه ده چې تر هغه بد کارونه کوي چې کوم يوه ته ئې مرګ راوړاندي شي نو وايي: اوس مې توبه ده او نه هم د هغو لپاره چې کافر مري؛ دوی خو هغه دي چې دردناك عذاب مو ورته تيار کړی.

يعني الله د بنده توبه قبلوي، بنده ته ئې د توبې دروازه خلاصه پرېښې، توبه کوونکی بنده ئې خوښېږي، د توبې منل ئې پر خپله ذمه اخيستې، مخصوصاً د هغه بنده توبه چې په ناپوهۍ سره د ګناه کوم کار ترې وشي او ژر توبه وکړي. د آيت په پای کې د توبې په ارتباط د الله دوه صفات (عليم) او (حکيم) ذکر شوي چې مطلب ئې دا دئ: الله پوهېږي چې څوك له خپلې ګناه واقعاً نادم دئ، له خپل بغاوت پښېمانه دئ، بېرته خپل رب ته راګرځي، خپله غلطي جبرانوي او له ګناه د لاس اخيستو اراده لري. د توبې دروازه خلاصه پرېښودل او ګنهګار ته ويل چې که توبه وکړې؛ الله تعالی له تېرو ګناهونو درته تېرېږي؛ دا پر الهي حکمت مبتني پرېکړه ده. د توبې درواز تړل بد او خطرناك عواقب لري، که ګنهګار ته د ځان د اصلاح او د خپلې ګناه د جبران فرصت ورنکړی شي او احساس کړي چې د بېرته راګرځېدو دروازې ئې پر مخ تړل شوې دي؛ نو هغه به ناچار د بغاوت او عصيان په مسير کې مخکې درومي. په دې سره الله تعالی د اسلامي ټولنې چارواکي دې ته متوجه کوي چې ګنهګار ته د توبې مجال او فرصت ورکړئ، دا د حکمت

تقاضی ده، د حدودو اجراء وروستی علاج وګڼئ، داسي لکه حاذق طبیب چي لومړی د پرهیز، بیا د دواء او په پای کي د جراحي سپارښتنه کوي.

- د کافر او مشرك لپاره شفاعت نشته، الله تعالی له شرك پرته د ټولو ګناهونو بخښنه کوي. خو شرك نه بخښي او نه د مشرك په حق کي د چا شفاعت قبلوي او هیڅوك هم دا جرأت نشي کولی چي د الله تعالی په وړاندي د کوم مشرك شفاعت وکړي.

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ وَمَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱفۡتَرَىٰٓ إِثۡمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ النساء

یقیناً چي الله شرك نه بخښي او له شرك پرته نور څه هر هغه چا ته بخښي چي د ده خوښه وي او څوك چي له الله سره شرك وکړي نو د ستري ګناه افتراء ئې کړې.

په دې مبارك آیت کي د مؤمنانو لپاره ډېر ستر زېری دئ او په دې کي د الله یوه ډېره ستره او عظیمه پېرزوینه بیان شوې، مؤمنانو ته زېری ورکړی شوی چي رحمن خدای له شرك پرته هره ګناه بخښي، که کبیره وي او که صغیره، که ئې توبه کړې وي او که نه، یوازي کفر او شرك له توبې پرته نه بخښي، نور نو صغایر په نېکو عملونو محوه کوي او کبائر هم په توبې سره او هم ئې له توبې پرته په خپل فضل سره بخښي. د (لِمَن يَشَآءُۚ) له فقرې دا مطلب مه اخلئ چي ښايي تاسو به په هغه زمره کي رانشئ چي الله تعالی ئې د بخښني او مغفرت وړ ګڼي. الله تعالی په دې اړه خپل سنت او مشیت څرګند کړی، په ایمان، توبه، هجرت، جهاد، شهادت، انفاق في سبیل الله او نېك عمل سره ستا ګناهونه بخښي، دا د الله وعده ده.

عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: مَا فِي الْقُرْآنِ آيَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ هَذِهِ الآيَةِ (إِنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ) الترمذی

له علي بن ابی طالب رضي الله روایت دئ چي وایي: ما ته په قرآن کي تر دې آیت زیات محبوب آیت نشته: " إِنَّ اللهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ: یقیناً چي الله دا نه بخښي چي له ده سره شرك وشي او له

دې پرته هر څه هغه چا ته بخښي چې دی ئې وغواړي".

همد راز فرمايي:

قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ
يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾ وَأَنِيبُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّكُمْ
وَأَسْلِمُوا۟ لَهُۥ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾ الزمر

ووايه: اې زما هغو بندګانو چې پر خپلو ځانونو ئې تېرى کړى! د الله له رحمت مه ناهيلي کېږئ، يقيناً چې الله ټول ګناهونه بخښي، يقيناً چې هغه مهربان بخښونکى دئ؛ او د خپل رب لوري ته ستانه شئ او د ده په وړاندې تر هغه د مخه تسليم شئ چې عذاب درته راشي بيا مو کومه مرسته ونه کړى شي.

د دې مبارکو آيتونو مهم مهم مطالب دا دي:

رسول الله صلى الله عليه و سلم ته سپارښتنه شوې چې د الله تعالى له لوري مؤمنانو ته ووايي: ١- اې زما هغو بندګانو چې ګناه ئې کړې او په دې سره ئې پر خپلو ځانونو تېرى کړى! د الله له رحمت مه ناهيلي کېږئ، ٢- يقيناً چې الله تعالى ټول ګناهونه بخښي، ٣- يقيناً چې هغه مهربان بخښونکى دئ، ٤- د خپل رب لوري ته ستانه شئ او د ده په وړاندې تر هغه د مخه تسليم شئ چې عذاب درته راشي بيا داسې څوك ونه مومئ چې ستاسو مرسته وکړى شي او له الهي عذاب مو وژغورلى شي.

سُبْحَانَكَ اللهُمَّ وَبِحَمْدِكَ نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، نَسْتَغْفِرُكَ وَنَتُوبُ إِلَيْكَ

د کتاب له متن

۱.آیا دا ادعاء ســـمه او د منلو وړ ده چي د ښـــځو ټول بدن عورت دئ، پټول ئې فرض او واجب او ښکاره کول ئې حرام؟ نامحرم ته د هغې غږ اورېدل ناروا او حرام دي؟ په دې اړه قرآن څه وايي اورسـول الله صـلی الله علیه و سـلم څه ویلي او صحابه وو څه کړي؟

۲.آیا په جومات، خانقا، د ذکـــر په نامه حلقو او محافلو کې چیغـــــي، ها هو، بدمستي، نڅا، د شیخ او پیر پښـو کې رغړېدا، لاس پښــې ئې ښکولول او په غاړه کې ئې د لوټونو هارونه ځړول، له ســـــینې د پزي له لاري د هو او ها غږ په ډله ییزه توګه ایستل... جائز دي؟

۳.آیا په خیر القرون کې له لمانځه پـرته د ډله ییـز جهـري ذکـر کومه بېلګه او مثال لیدل شوی؟

٤.آیا له الله تعالی پرته بل چا ته؛ له لري او په غیاب کې ئې؛ د مرستي غږ کول او په دعاء کې د هغه نوم اخیســـتل؛ او داسي انګېرل چي هغه مي غږ اوري او حاجتونه مي ترسره کولی شي؛ جائز دي؟ که دې ته جائز وایو نو د دې مکرري ژمنـي معنـی به څه وي چي هره ورځ د لمانځه په هررکعت کې له الله تعالی سره په دې صــیغه کلکه او پرېکنده ژمنه او تعهد کوو او وایو: (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ: یوازي ستا عبادت کوو او یوازي له تا مرسته غواړو؟)

۵.آیا دا خبره رښـــتیا ده چي یوه پیر د خپل مرید دژغورني لپاره له ډېر لري واټن؛ هغه زمری د اوداسه په کوزې وویشـــــــتلو چي پر مرید ئې برید کولو؛ زمری ئې تېښـتي ته اړ کړ او خپل مرید ئې وژغورلو؟! آیا په بشرــي تاریخ او د کوم پیغمبر په امت کې د دارنګ پېښــي کومه بېلګه او مثال ثبت شوی؟ آیا په قرآن، د روایاتو کتابونو او د اسلام په تاریخ کې د دې لپاره کوم شاهد او مثال موندلی شو؟

٦-که د دې ادعاء لپاره نه په قرآن کې کوم شـــاهد مومو او نه په روایاتو کې؛ نو ولي نن یو ځوك د وعظ پر مســـند ناست خلکو ته وایي: فلان له غیب خبر وو، له لري او په غیاب کې ئې د خپلو مریدانو لاس نیوی او مرسته کوله او له ســتونزو به ئې ژغورل؛

د میثاق ایثار نشراتي اداره
کابل - دارالامان
Tel: ۰۷۷۰۴۰۱۰۱۷